

A. 2972.

N = 704

Besti
Kirjanduse
Selts.

AJANSEN

TABAMATAIME

EDUARD WILDE

KIRJASTUSE-ÜHISUS „MÄR“ TALLINNAS

Esti Kirjanduse Tartus
tabamata ime
arvustamiseks
Kiri-kaan

Tabamata ime

Etenduse-luba
annab kirjastuse-ühisus „Maa“ Tallinnas

Järelrükk ja tõlkimine teistesse keeltesse keelatud.
1911. a. 20. märtsi seadus

Tabamata ime

Eduard Wilde

nelja waatusega näidend

Tallinnas, 1912

Kirjastuse-ühisus „Maa“

mi aomatoT

shiw hru63

hooiia ppoatqwa oiaa

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

24639

J. & A. Paalmani trükk, Tallinnas

Tegelased:

Gustaw Laurits, majaomanik, endine maa-apteker
Paula, tema abikaasa
Juta }
Lembit } nende lapsed
Endel }
Leo Saalep, klaverikunstnik
Proua Lilli Ellert-Saalep, Lauritsa abikaasa õde
Magnus Kull, maalija, Saalepi tädipoeg
Eewa Marland
Doktor Waik
Advokaat Kurg
Salme Pedak, lauljanna
Kirjanik Kõrend, ühe ajalehe toimetuse-liige
Organist Heinmann, ühe ajalehe muusika-aruustaja
Juuli, Lauritsate tüdruk
Üks noor helikunstnik
Üks wana seltskonna-tegelane
Teised seltskonna-tegelased mõlemast soost, kunstnikuid
ja ajakirjanikud. Mõned kelnerid
Tegewustiku paik: Üks suurem Eesti linn ja selle ligem
ümbrus

Esimene waatus.

Jõukalt ja kaunis maitsekalt sisseseatud saalituba Lauritsate korteris.

Tagaseinas lahtine fiiv-uks, mis ühte eesruumi wiib. Mõlemat kätt külq-uksed. Tagapoolel paremat kätt fiiv-klawer, selle ligidal noodipult ning seinä ääres noodiriial nootidega; riiali ülemisel laual wiulikast. Pahempoolses taganurgas kumer sohwa teiste istmetega. Keset ruumi suurem õõrislaud kolme tooliga. Eespoolle paremat kätt diiwan laua ja tugitoolidega, pahemat kätt ümargune laud toolide ja taburettidega, nendest pisut kesklauda poole kiigetool, kaugemal seinä ääres suitsetamise-laud sigarite ja paberossidega. Suured peeglid; portreed ja pildid nägusates raamides; Kreutzwaldi, Koidula ja Jakobsoni rinnakujud wõi pildid; wäärtusline lauakell ühe lauakese peal; toataimed j. n. e. Kõigil laudadel ja muudes sündsates paikades wärsked lillekimbud, keset ruumi olewal laual, ehtiwalt korraldatud, ohter kogu niisuguseid. Ühe laua peal kahmak ajalehta.

Oktobri-kuu algus. Hommikune walgustus.

Paremat ja pahemat kätt näitleja poolt.

Esimene etteaste.

Juul, wanadlane, weidi maalaadi tüdruk tõsise olekuga, millest aga ajuti kuiw humor läbi murdub, pühib waheldamisi räti, harja ja suletopiga igalt poolt tolmü. — **Juta Laurits**, 15-aastane jumekas tütarlaps üle-ealise kaswu-täidlusega, pruunis gümnasiumi-kleidis, pealisjaki, kübara ja wihmawarjuga, ruttab keskuksest sisse, kärmest käigust weidi lõõtsutades.

J u f a

Kas fuliwad?

J u u l i

(keelawalt käsa tõstes)

Tssst — mitte nii wäga! — Tulid neh, aga mitte õhtu, waid alles hommiku pool wiiese rongiga.

J u f a

(fasasemalt)

Miks?

J u u l i

Wäike hiljaksjäämine feel; Tinapurgis, wõi kus fühja, polewat rongil otsekohest ühendust olnud.

J u f a

Siis käidi õhtu asjata wastas! — Kas neid palju olnud?

J u u l i

Külap wist, ja mitmed lilledega. (Käe-näitega üle toa) Näe, hea kaenlatäis saadeti siis siia meie omadele lisaks.

J u f a

(ringi waadates)

Oo, kui pidulik, kui pidulik! — Ega neil õõsi enam keegi wastas teadnud käia?

J u u l i

Herra käis hea õnne peale — oligi õige.

J u f a

Ja nüüd — kõik magawad weel?

Juuli

Ainult külalised.

Juta

Siin muidugi? (Tähendab parema ukse poole)

Juuli

Ja. — Kohe heitsid magama, nii puru-
wäsinud olid. Mõtlege: kolm päewa ja kolm
õöd wagunis! Tont teab, kus ilma-otsas see
Kapsastnoobol õieti on!

Juta

Budapest ikka!

Juuli

See ju peaaegu üks — ma wahetan need
nimed ikka ära. — Aga miks Teie siis õhtuks
koju ei tulnud? Tahtsife ju ka waksali minna.

Juta

Kas Teie siis seda kärkimist ei kuulnud? Oh,
niisugune sügisene äike on järe! Nagu oleks
kümmetuhat kuradi wiha pärast lõhki kärisenud.
Ja siis hakkas kui foobri-äärest walama — mine
weel kolme wersta tagast koju!

Juuli

No, aga enne sadu?

Juta

Enne sadu oli seal hea olla! Ma ei olnud
ka mitte üksinda, kaks teist pegla tuli weel:

Hilda ja Gerda. Sõime preili Marlandil suure pofi-täie meff ära ja tahtsime talle tasutaks natuke teatrit teha ja ette tantsida.

Juuli

Ja siis jäite kolmekesi sinna õõseks! Waene preili Marland! Tõepoolest, papa peaks Teie eest Marlandi preilile juba ammugi kosti- ja korteri- raha maksma.

Juta
(naerdes)

Seda arwan isegi.

Juuli

Hea weel, et täna wäike Wene püha on —

Juta

Ja, see on päris õnn: õppimine oleks muidu kõik weel — (õlakehitus ja kentsakas lõust) — Aga ütolge mulle nüüd, kudas ta wälja näib (tähen- dab peaga pahema ukse poole) Huwitaw — mis?

Juuli

Kumb „ta“? Neid on ju kaks.

Juta

(kärsitult, hääle sumbutamist unustades)
Mis mul nüüd naisterahwaga asja on!

Juuli

(jälle käsi tõstes)

Kuss! Jumal hoidku! Mind pandi siin waikuse eest wastutama, wõõras proua keelas mulle kas wõi peasügamise ära, ja Teie kriiskate nagu metsas!

J u t a

(jälle tasasemalt)

Lilli tädi andis Teile käskusid?

J u u l i

Muidugi! Kunstniku-herra olla ju närklik.

J u t a

Soo? Nagu suured waimud kunagi. (Silmitseb ja nuusutab siin ja seal lillesid) Ehk oleks juba aeg, et ka mina närwid saan. — Aga fema wälimus, Juuli? Ligitõmbaw — wõrgutaw — mhh?!

J u u l i

(edasi töötades)

Kuula aga tütarlast! Ei tea, mis femal naise-mehe wälimuse järele on pärida!

J u t a

Kunstnik ei ole naise mees — kunstnik on kõigi mees! Pange tähele, ma wõtan ta tädi käest ära, kui ta mulle meeldib!

J u u l i

Kõtt! Eks siis wõiks iga kooliplika naiste käest mehed ära wõtta! — Kas Te's teda ise enam sugugi ei mäleta?

J u t a

Ainult nafuke läbi udu. Ma olen feda ju wist üksainus kord elus näinud, ja siis ei mõistnud ma weel mitte poissi waadata.

Juuli

Äga nüüd mõistate juba? (Pead noogutades)
Nah, see wiljake fõotab waratselt looma hakata!—
Eks näe, kas Te oma tädigi weel ära tunnete.

Juta

No, kuidas seegi siis nüüd on? Rääkige ometi!
Ikka weel niisugune — niisugune boamadu —
(markerib käega looklemist)

Juuli

Küll te näete feda warsti isegi. Ei mina oska
Teile wõõramaa inimesi silma ette sõnuda —

Juta

Wõõramaa inimesi?

Juuli

Noh, wõõraks läinud inimesi! — Ja kui
palju ma neid siis näha sain? Waewalt paar
minutit — .

Juta

Sõge! Ühest pilgust on küllalt! — Äga sõõgu
Teid susi! Ma lähen ennast nüüd natuke ilusaks
tegema ja tahaksin ka pisut õppida — warsti
tuleb preili Marland tundi andma.

Juuli

(käed puusas, lühikese kõrisewa naeruga)

Tund pidi ju eila preili Marlandi juures
olema!

Juta

Jah, pidi! Aga ei olnud. Teie kuulsite ju, et mul seal parematki teha oli. Ja nüüd taewas Teiega! (Minnes) Ma olen ülewal oma kambris, kui keegi küsib. (Keskuksest ära)

Teine etteaste.

Juul wõtab oma pühke-riistad ja on minekul. Pahe-malt poolt ilmub proua **Lilli Ellert-Saalep**. Ta on 30 aastat wana, pikk, ülisihwaka kaswuga, tumepruuni juukse ja tõmmuka jumega ning mustjate julgete, kõik-nägewate silmadega kitsas, weidi terawjoonelises näos. Silmatorkawalt, aga mitte wäljakutsuwalt riides: tume wõõdiline, juba rohkestes kanfud seltskonnakleit mõne wärwi-effektiga ning lõikelaadiga, mis keha saleduse ja witsja painduwuse tulusalt esile tõstab. Friseritud selsamal pooljulgel maitsestihil. Lornjeti-tarwitaja. — Siis proua **Paula Laurits** parempoolsest uksest koduses riides, põlleke ees. Ta on õest märksa walkjam, peh-mete kehawormidega, mõnu ja rahulikku iseteadwust awaldawa näo ja olekuga.

Juuli

(peatades)

Noorproua juba ülewal!

Lilli

Ja. Teie proua wististe ka. Kust ma teda leiaksin?

Juuli

Proua on sõõgitoas. Ma wõiksin teda kut-suda — — aga seal ta tulebki! (Keskelt ära)

Paula

Ka juba jalul, õeke! — Kuid üksinda?

Lilli

(õele naeratawa lahkusega wastu tõtates)

Ja, Paula. Leo jäi ju alles funni aja eest magama. Tema unega on üleüldse nii täbar lugu. Aga ma ei wõi kindlaste öelda, kas ma isegi nahka silma peale sain —

Paula

(õe kätest kinni hakates)

Ja, ja — see ülemäärane wäsimus —

Lilli

Kõige pealt rõõmlik ärewus! Kodu — kodu — kuue pika aasta pärast jälle kord see wana waikne emalik Eesti kodu!

Paula

See „wilistline“ kodu ei olnud sulle mitte alati nii armas, kui ma õieti mäletan. Aga kui ta nüüd sulle soe on: tere tulemast siis teist korda!

Lilli

(sulawa õrnusega)

Ta poleks mulle nii ormas ja soe, kui sind ei oleks, sa kallis — kallis — kallis — kallis (suudleb õde, teda kaisutades, iga sõna juures tugewaste suu ja põskede peale)

Paula

Jumala pärast, Lilli, sa lähmatad mu ära! (naerdes) Wist on sul — hm — mõni soowike südame peal?

Lilli

Wuih, et sa minu juurest kohe egoistlisi tagamõtteid otsid! Kas sa ei ole peale Leo minu ainus —

Paula

Na na, ma naljatan ju ainult! — Aga kuidas on siis sinu kitsa keskpaigakesega, Lilli? Sa wõid kohe kohwi saada —

Lilli

Ei, Paula. Ma ootan, kuni Leo ka nii kaugel on. Ta ei sõõ kunagi ilma minuta.

Paula

See on ju liigutaw wiie-aastase abielu kohta! Niisuguseks fakjaks ei saanud mina oma wana-meest mesikuulgi. — Aga sa wõiksid ju tassikesse nüüd juua, ning hiljem temaga weel kord.

Lilli

Ja, see läheb. Kuid lase mulle siia tuua, õeke, siin on nii ilus.

Paula

Kohel! (Paremast uksest wälja ning üürikese aja pärast jälle tagasi) Wõi nii teineteise külge olete kaswanud — Saalep ja sina! Kae, kae!

Lilli

Ja — paned sa seda siis nii imeks? Ma wõin sulle õelda, Paula, Leo ei märka ilma minuta ülepea midagi peale hakata. Leo ilma minuta —

see on, nagu ta ise kinnitab, laew ilma tüüriga, wedur ilma aurufa. — Aga istume, minu hea Paula! Ma tahaksin sinu armast ja ikka weel nii rõõska nägu rahuga waadelda ning seejuures sinuga mõne sõna pikemalt juttu westa.

Paula

Kas meie wadin ehk magajale tülitawaks ei saa?

Lilli

Oh ei! Kui ta hommikuti wiimaks uinub, siis magab teine päris sügawaste. Ta ei kuulnud sedagi, kuidas mina toaletti tegin. — Tule, mu kannike! (Hakkab õe piha ümbert kinni, et teda diiwani juurde wiia, peatab aga, kui nad kesklaust mööda on astumas) Oota, seda õilme-foredust pean ma weel silmitsema, nii harjunud kui me lilledega ka oleme. Tänu õrna ferefuse eest, õekene — ka Leo nimel! (Waatleb ja nuusutab lillesid)

Paula

Teie tänu pean enamaste Gustawile edasi andma, femal on niisugused õrnused meeles, ja siis weel mõnedele neist, kes õhtu asjata raudteejaamas käisiwad ja eneste lillekimbud siia saatsiwad. (Wõtab diiwanil istet) Õhtul tulles oleksite meie maja-esise ka kirjute laternate ehtes eest leidnud.

Lilli

See rumal hiljaksjäämine! (Silmitseb weel muid lillesid, kaugemaid lornjetiga; seejuures nagu endamisi) Orhideesid otsin muidugi asjata!

Paula
(naeratades)

Sinu nõuded ei olegi nii wäga kasinad meie waeste popside kohta!

Lilli

Leo armastab neid õilme-imesid, neid estefilisi mõistatusi lillede seas, nii wäga! Selle armastuse, nagu mõne muugi hea asja, on ta ka minu käest õppinud. (Istub õe wastu diivanile)

Paula
(sõbralise pilkega)

Sa näikse ju nii umbes tema kaswataja olewat.

Juuli

(toob kandelauaga fassi kohwi koogiga, paneb diiwani kõrwal olewa laua peale ja läheb jälle)

Lilli
(kohwitassi wõttes)

See ei olegi nii wale, Paula: tema leidja, tema kaswataja, tema päikse poole tõstja — ma tohin seda üsna punastamata ütelda. Ilma minuta poleks ta praegu Leo Saalep, waid kuskil hämaras kodumaa pesas mõni tundmata funniandja, organist wõi koorijuhataja, kelleks teda tema endine kallim ju ka püüdis teha.

Paula

Tema leidja? Kudas sellega õieti on? Ma pole kunagi lähemalt teada saanud, millest ja mil wiisil teie ühendus wäljamaal alguse sai.

Kui sina aastate eest noort Saalepit meie linnas kuulsid, siis oli sinu otsus tema mängu kohta — ma mäletan seda selgeste — üsna eifaw. Sa ei tahtnud temale head keskpärastki annet jätta.

Lilli

Ja, waata — niisuguses asjas wõib kergeste eksida, liiategi ühe- wõi paarikordse kuulmise järgi. Ja siis (naeratades) — tol ajal olin ise, nii õelda, klawerikunstnik, ja — ja — Leo oli Eewa Marlandi kihlatud peigmees.

Paula

(naeratades)

Ma usun, Lilli, sa oled üksnes minu wastu wahel awalik, ja siiski ainult poolikult!

Tol ajal, kulla laps, olid sa muusikaga parajaste walmis ning heitlesid juba raskete luuletaja-palawikuga. Klawerile oli hundipass antud. Nõnda jääks ainult Eewa järele. Wõi mõjustas sinu otsust Saalepi kohta weel sinu hingetusk iseenese muusikalise fiasko üle?

Lilli

(kulmu kortsutades)

Wõib olla. Säherdune loomulik kadedus on püüdlikule hingele omane. Kuid ma ei mäleta neid wanu asju enam hästi. Igatahes olin ma Leo üle otsustamises paar aastat hiljem waba —

Paula

(peenelt naeratades)

Sest et Leo waba oli. — Muidugi teadsid sa, mil põhjusel ta Eewast oli wabanenud?

Lilli

Ta andis mulle Bernis mõrudalt märgata, et tema tiibu umbusuga olla halwafud. Tema aga tarwitsewat just enda ümber, oma külje all, suurt julgeusulist hoowatust, et eesmärgiks wõetud kõrgusele tõusta.

Paula

Selle hoowatuse andsid siis sina female?

Lilli

Ja, peale seda, kui ma teda olin kuulnud. Ta mängis Bernis ühel Wene asunduse pidu-õhtul. Minu hing oli pidemetest lahti kangutatud. Kuu-
mast südame-werest plahwatas aime üles: Siin walmib midagi wägewat! Ja imeline wiirastus lõi silma ette: ma nägin tema otsaesisel sinist leegikest põlewat — sinna oli muusa teda suudelnud — ja pea ümber wärises kollane paistus.

Paula

Midagi sellesarnast sai muidugi ka teistele märgatawaks?

Lilli

Ja, waimustus oli üleüldine. Kuid sellest Wene nooruse pidutujulisest waimustusest üksi poleks minu äratundele weel kinnitust olnud, kui ma mitte ühe muusikalise autoritediga poleks kõnelenud, kes minu otsusele igas tükis alla kirjutas. Et kunstniku tehnikat weel täienemist nõuab, ka selles olime ühisel arwamisel.

Paula

Selsamal õhtul lendas sulle siis ka nooleke südamesse?

Lilli

Wõib olla. Kuid siis ebateadliselt. Sellewastu lähenes tema minule kohe, nii et juba lähematel päewadel kõik arenes, mis meid ühte liitis.

Paula

Sa riputasid stuudiumi warna, löid ihaldatud „doktori“ peale käega ja heitsid enesesalgawalt tema tüüriks ja auruks —

Lilli

Tema hädaste tarwiliseks toeks igas asjas. Ta kannafas nälga — ma jagasin temaga oma raha. Talle fikkus ihuline jõhmus peale — mina wirgutasin teda tööle. Ta oli saamata ja hakkamata — mina otsisin ja tasandasin talle teesid. Ma wõin sulle kiitlemata kinnitada: Leo Saalepi kontsertide eest tõstsin mina mäed ära, need määratumad mäed, mis suures ilmas iga algaja eest raja kinni müüriwad.

Paula

Igatahes on see üks osa, mis wälja ei paista, ja see paneb mu mõtlema. Mulle ei taha mitte lähedaste pähe mahtuda, kudas nii wõimsa, nii põlewa aupüüdega inimene, nagu sina, enese nii täieste teisele ära wõis wõõrandada, olgugi see teine armastatud mees.

Mulle tuleb sinu kohta midagi minewikust meelde, ja ühenduses sellega (liigutatud naeratamisel) meie kadunud emake. Ühest naise-soost Poola klaweri-kuulsusest oli meie 18-aastasele Lillile korraga kunsti-kirg külge hakanud, kuna ta lapse-

põlistel õpe-aastatel klaveriga mitte just sõbralikul jalal ei elanud. Kolm aastat päew päewa kõrwa, paljud pooled-õöd juurde arwata, materdas ta nüüd seda heliriista. Kõhnaks ja kahwatuks jäi teine, käte liikmed paistetasiwad üles, meie kõik kartsiime juba sinu waimlise terwise pärast. Ühel õhtul hilja, kui sa jälle juba kahteteistkümnelt tundi palehigis töötasid, astub ema sinu selja taha, silmitseb sind tüki aega ja lausub siis: „Oh sa waene laps! Peaks ometi Jumal su ära koristama, et sa sest hirmsast waewast lahti saaksid!“

Lilli

(waheaja pärast, huult närides ja hämaralt maha waadates)

Ja ma pidin nägema, et üks rumal plika meie kõrwal aastaga kaugemale jõudis, kui mina kolmega.

Paula

Taewale tänu, sest see tõi lõpu! Kuid uus painaja waritses sind juba: järgmise kolme aasta päewad ja õöd oliwad sulle-deemonile pühendatud. Kogu maja tekkis käsikirju täis —

Lilli

(mõrutigeda muigega)

— mida ükski ei trükinud — Eesti kirjutajadki mitte —

Paula

Noh, wälja arwatud ometi mõned laulud ja jutukesed, mis ajalehtedes ilmusiwad —

Lilli

(nagu ülewal)

Tufwuse tõftu — wiisakuse pärast — haawa-
wal, teotawal määral parandatud!

Paula

(wäristab pead)

Ikka weel see eneseküünistamise wiis!

— — Ja kuidas sa selle all kannatasid!
Ma leidsin su enam kui ühe korra diiwani peal
wihakrampides nuuksumast, ja ema kuulis sind
õõseti sängis patja purewat.

Lilli

(hinge põhjast, litsutult)

Ma ihkan alla waadata! Ma pole üles-
waatamiseks sündinud. Tihnikus ei saa ma
hingata.

Paula

Oma kaofusi tahtsid sa siis teaduse abil natuke
tasuda —

Lilli

(lühikese lõikawa naeruga)

Schweitsi „doktoriga“ haawade peale plaastrit
panna!

Paula

Ja, ning see oli käffesaadaw. Kuid ometi —
seda ma just nõnda imeks panen —

Lilli

(tuhmilt, lõdwalt)

Käffesaadaw — ja. Aga igale fühjakesele käffe-
saadaw! Doktor — doktor — mis on doktor?

Paljas kest, mis alles sisu saab, kui see doktor midagi teeb, mis veel mitte tehtud ei olnud. Ja selleks —

Paula

— selleks ei arwanud sa ennast jatkuwat?

Lilli

Ei. Minu silmade ees haigutas õõ.

Paula

(äkitselt laia, mõistwa waatega)

Äa — — kui mitte päike, siis wähemalt kuu —!

Lilli

(läbi hammaste)

Trabant!

Paula

(heasüdamlise pilkega)

Noh, peaasi on ju paiste, ükskõik, kust see tuleb!

Lilli

(waheaja järgi, end lahti raputades)

Äga, õeke, ma ei näe sinu perekonda veel ühtigi! Kus siis Juta on? Wist on ta juba sinu-pikkune tüdruk?

Paula

Ma ei tea veel, kas ta koju on tulnud? Ta oli Eewa juures õõd.

Lilli

Missuguse Eewa juures?

Paula

Neiu Marlandi juures.

Lilli

(torgatult)

Eewa Marland?! — Kas see siis jälle siin elutseb? Kas ta ei olnud peale seda ühte naabrilinna kooliameti peale läinud?

Paula

Ja, aga see katse kestis ainult aastat poolteist, siis oli tal sellest õhust küllalt.

Lilli

Ja teie käite temaga nii lähedalt läbi?

Paula

Ja, meie oleme head sõbrad. Oma kadunud emaga — see suri kolme aasta eest — elas ta mõne aja meie teises majas, ja nüüd annab ta Jutale, minu suurele puupeale, kes koolis wisalt edasi saab, sügisest saadik abitundisid.

Lilli

Kõigest sellest pole sa mulle kunagi kirjutanud.

Paula

Tjah — kui palju meie siis teineteisele üleüldse oleme kirjutanud! — Kas sinu mees siis mitte oma siinse tädipojaga kirjawahetuses ei seisa?

Lilli

Magnus Kulliga? See findiwaenlane nüüd!
Kogu nende aastate kohta on ta Leole terwelt
kaks postkaarti saatnud ja kummagi peal seisis:
„Elan ikka weel — terweiseid!“

Wõi Eewa Marland on weel neiu Marland!
Tasujat ja trööstijat pole ta leidnud. Tema ahastus
Leo pärast oli muidugi suur?

Paula

Ahastus? (Naeratab) Ma ei oska enesele Eewa
Marlandi ahastuses kuidagi ette kujutada. Seks
on tal liiga palju werd.

Lilli

(silmapilk mõttes, siis järsult)

Ja ta käib sagedaste teil?

Paula

Ja, Lilli. Kas see sulle ehk wastumeelt on?

Lilli

Minule? Miks peaks see mulle wastumeelt
olema?

Paula

Õige küll, wõitja oled ju sina.

Lilli

Hoopis wastupidi, Paula — see inimene löbustab
mind. Mind ja Leod.

Paula

Soo? Mil wiisil?

Lilli

(lühikese kuiwa naerulaginaga)

Oh, ta on ju nii hindamata pentsik oma pilwetroomilises rahu, kui ta kõigi asjade üle otsustab, iseäranis asjade üle, millest tal aimugi ei ole!

Paula

Ma pole märganud, et Eewa asjade üle otsustab, mille kohta tal põhjendatud arwamist ei ole.

Lilli

Äh, Paula! Nagu poleks Leo Saalep küllalt elaw näitus!

Paula

No ja, eksida võib igaüks kord. Minu teada ei salanud neiu Marland Saalepi talenti mitte maha, ta arwas ainult, et tema peigmees ihaldatud ja unistatud kõrgusele ei suuda tõusta. Ta püüdis teda lihtsalt petliste illusionide eest hoida ja hoida.

Lilli

Äga oli tal siis sääraseks arwamiseks ja hoiatamiseks vähematki kompetentsi? Küsitaw on, kas ta õieti nootigi tunneb!

Paula

(kergelt naeratades)

Ma olen fähele pannud, et nii mõnelgi meie kunsti-arwustajal alles siis ühe kunsti-toote kohta kompetentline otsus on, kui ta Eewa Marlandi mitte-kompetentlist otsust enne kuulda on saanud.

Lilli

Üsna kerge mõista. See tuleb selle isiku hundijulgusest, oma wõhiku-mõtteid turule kanda, ja tema andest, neid pealtnäha usutawalt põhjendada ja kaitssta.

Paula

Lillikene, sinu keelelt filgub sappi. Nõnda ei kõnelda ükskõiksest inimesest, weel vähem niisugusest, kellest sa ennast üle funned käiwat. Mis see küll wõiks olla? — Kardad sa Eewat?

Lilli

(tõuseb üles)

Kardan? Miks peaksin ma feda kartma?

Paula

Siis on see midagi muud.

Lilli

(paneb kohwitassi kandelaualale, siis sirgelt, kuid rahutult)

Kardan Eewat? Kudas sa selle peale fuled?

Paula

Wihkamine on kartuse fütar. Just Eewa Marlandi kohta on mulle silma hakanud, et need, kes tema üle käiwust pelgawad —

Lilli

(uhke kindlusega)

Lilli Ellert ei karda kedagi! — — Kuid on ju isikuid, kelle wastu loomusunnilist sallimatust tuntakse.

Paula

Siin näikse midagi toekamat olewat. (Meelde tuletades) Oofa, oofa — — ega ometi need tolle- aegsed kõne- ja diskussiooni-õhtud seltsides — — ?

Lilli

(plahwatavalt)

Kas sa siis arwad, et enesest lugupidaw inime sellesarnast wõib unustada! Eewa Marlandi paljas nimi sähwib mulle mälestusi meelde, mis were keema kuumendawad. Sa oled kõne pidanud, hoolsaste ette walmistatud, küpselt läbi-mõeldud kõne, mida kiitusega tasutakse. Diskussionis kuuldu üsna poolehoidmist, ainult tawalisi täiendusi ja selgitusi kantakse ette. Seal tõuseb see kõik-paremine-teadja alandlikult üles ja katkub su ausa tõe hella wiisakusega, mille tagant aga häbematus hambaid wälgutab, kuulajate jalge ette haledaks pudeme-hunikuks maha! Ja korraga seisad kui rumal laps saali-täie mui-gawate inimeste ees! Aga on ka naerdud — laginal naerdud — — saalitäis publikumi on sind nagu weiderdajat naernud!

Kas tead, Paula, mul mühas igakord punane meri silmade ees — —

Paula

Aga, paikene — kes sõtta läheb, peab ometi teadma, et ta ka lüüa wõib saada!

Lilli

(kirglike pool-üminaga)

— ja kudas mu käed tema walge kaela järele kihelesiwad!

Paula

(tõuseb naerdes aeglaselt üles)

Äga see on ju kõik nii väga lapselik!

Lilli

Kala-inimesele — ja! Sa pole mind ju ialgi mõistnud. Ma olin perekannas ikka üksinda — ikka üksinda! (Sammub ärewalt ringi, sattub aga warsti silmapilguks mõtlema ja pöörab äkki täieste muutunult õe poole tagasi)

Äga tühja kah! Äga sa ometi arwa, et mul nii väga tõi taga on? (Naerdes) Ma näitlesin sulle ainult natuke ette. Tule mull' meeldegi, sinu sõbra peale niisuguste räbaluste pärast wiha kanda! — Ütle mulle parem, kas ma Gustawiga warsti kokku saan; mul oleks femalt kontserdi asjus, mis kõigest tähtsam on, ühte ja teist järel küsida.

Paula

Ta on juba wälja läinud. Arwatawaste ehituse juurde. Meil saab siin kõrwal uus maja neil päiwil katuse alla.

Lilli

Kolmas juba? Soowin õnne!

Paula

Ma wõiksin Juuli käest küsida, kas ta peatselt tagasi lubas tulla. (Tahab minna)

Lilli

Pea, sellega pole nii fult! Pakilisem on küsimus, missugust siinset õmbluse-äri sa mulle

wõiksid soowitada. Wist on proua Herteli oma ikka weel kõige parem?

Paula

Äga ka kõige kallim. On ju weel teisi häid. Sa tahad omale midagi lasta teha?

Lilli

Ja, midagi paremat. Ja nimelt juba kontserdiks. Kogu õhtu kõigi pilkude rist-tule all olla —

Paula

Sina? — Ega sina siis poodiumil istu!

Lilli

Nagu mind all ära ei tunktaks! Ja mul ei ole midagi, mitte midagi enam selga panna.

Paula

Kas siis poleks tulusam olnud sellesarnast wäljamaalt kaasa tuua?

Lilli

Ja, kullake. Äga — aga — ma pean sulle funnistama, et meie — üheainuma wõidunud Wene rublaga päralt jõudsime.

Paula

Soo? Teie kitsikus kestab siis ikka edasi, ka pärast neid hiilgawaid kontsertisid wiimastel hoo-aegadel?

Lilli

On sul aimu, õeke, mida säärane suurfsugu
 mustlase-elu maksab — see rändamine riigist
 riiki, linnast linna, wõõrastemajast wõõraste-
 majasse! Surnud suwi oli kah üle elada. Nagu
 minu päranduse-osa wiimase krossini mehele on
 läinud, nii ka meie teenitud rahad. Meie oleme
 ju ikka weel, nii õelda, algamise-ajajärgus.
 Taewale tänu, et see nüüd mööda on minemas,
 et kriimsilm nälg, meie kolmas reisikaaslane
 iseäranis warematel aastatel juba häbenema lööb.

Paula
 (mõtetes)

Kriimsilm nälg — ja, seda on tema näost
 märgata.

Lilli

Minu näost mitte?

Paula

Ei. Igatahes palju wähem.

Lilli
 (kõhklewa waheaja pärast)

Ma ei mäletaqi, Paula, kui suur meie wõla-
 arwe Gustawi juures õieti on.

Paula

Seda saad tema enese käest kõige paremine
 teada.

Lilli

Piletimüük ülehomseks kontserdiks minna ju
 suurepäraliselt, nagu Gustaw õösi juba tähendas.

Sedasama fungi on teistes kodumaa linnades oodata.
Siis järgneksivad Riia, Peterburi, Moskwa —

Paula

Kui palju sul tarwis läheb?

Lilli

Ja — waata, kallim — peale hea siidi-
wõi sametikleidi — hm — oleks mul ju weel
— — kübar näituseks. Mul pole teist, kui see-
sama wana forbik, mida sa õõsi — —

Paula

(naeratades)

Ja — ja, aga kui palju siis?

Lilli

Ning saapad — kindad — — kas sinu isik-
line laegas siis nii awar on?

Paula

Kui mitte, siis wõtan Gustawilt lisa. Meie
sularaha ei ole ehituse pärast küll mitte —

Lilli

Saad ju pärast kontserti kohe kätte — ise-
enesest mõistal (Waheaeg, siis sunnipärase naera-
tusega)

Lugu aga on nüüd weel see, et — et ka
Leol enne kontserti weel — — Wõimata on teda
wanadlase frakiga — —

Paula

Noh, kui ta selle frakiga ilmalinnades — —

Lilli

Ja, aga frakid ei lähe kandes mitte uuemaks — Kunstnik peab aga ka oma wälimusega kohe helewust sünnitama. — Siiski: ma tahan enne weel järel waadata, ehk aitab puhastamine ja pressimine — —

Paula

Ma ei tähendanud seda, teadagi, mitte raha pärast. Raha wõid sedamaid saada, niipalju kui tarwilikuks arwad.

Lilli

Täna, Paula! Pärast pruukosti siis.

Paula

Küsitawaks aga jääb, kas teile nii ruttu teha wõidakse — tunahomseks õhtuks juba!

Lilli

Peab wõidama. Wõetagu õõdest lisa.

Kolmas etteaste.

Lilli. Paula. Gustaw Laurits keskelt. Ta on umbes 45-aastane tugew ja priske mees nüri põskhabeme ja wäiklase pealagendikuga; kõnnib lühikeste kärmete sammudega, liigutab elawalt pead ja käsi ning kõneleb naeru-nõol rõõmsa kräbedusega.

Laurits

Ennäe, minu ilus nadu juba nähtawal! Tere hommikust! (Käeanne) Aga kus siis tema, meie suur tema on?

Lilli

Kui ta mitte juba pesukaasil ei sulista, siis pikutab ta weel sängis. Ma wõiksin järele waadata —

Laurits

Mitte eksitada! Meil on aega. Mulle näib, et talle kosufust wäga waja läheb. Teie oleksite neli nädalat enne kontserti päralt pidanud jõudma, et meie rahumail puhkust pidada, ja mitte paar päewa.

Ega sulle lehed weel silma puutunud, Lilli?

Lilli

Ei.

Laurits

Nad on siin (toob ajalehed laua pealt Lillile kätte) Mis ma rekلامي poolest teha ja teha lasta mõistsin, see on tehtud. Müürilehed on wäljas, kunstniku pilt mitmel waateaknal, suured kuulufused lehtedes. Ja siit leiad äramärgitult kõik kohaliku ajakirjanduse eelkirjutused seest.

Lilli

(istub lehtedega keskmise laua äärde ja hakkab neid sorima)

Leo pilt ei ole aga mitte pealehtede esimesel küljel?

Laurits

Küll aga följetoni-lisade esimesel küljel. Pealehtede paberil oleks ta liig kriimult wälja tulnud.

Paula
(lõbustatult)

Lilli oleks muidugi soovinud, et pealehed pildi pärast kah peene läikpaberi peale oleksiwad frükitud. (Jstub sellesama laua äärde)

Laurits
(rõõmsalt)

Noh, niisugune wäikene puudus nihkub aga tagasi selle entusiastlise tooni eest, millega lehed Leo Saalepit teretawad ja soowitawad —

Lilli

Teisiti nad ju ei wõinudki, wäljamaa arwustuste peale waadates.

Laurits

Ja, ning teie saadetud wäljawõtted neist arwustustest — näe, ligi kaks pikka weergu peene kirjaga — on terwelt ära frükitud. Need wäljamaa kriitika-hääled — sa wõid mind uskuda, Lilli — lõiwad siin sisse nagu pomm. Kogu meie intelligents kõneleb neist särawal silmal. Jaolt on neid kriitika-katkeid ka Saksa ajakirjandus awaldanud.

Lilli
(lehitsedes ning siit ja sealt lugedes)

Tänu sulle waewanägemise eest, õemees! Loodetawaste wõime siin esimesele kontserdile warsti teise lasta järgneda.

Laurits

(sealsamas istet wõttes)

Ja kolmanda ka weel! — Aga ütle mulle, Lilli, kudas mõtlete nüüd oma elujärge õieti korraldada? Et mitte a la ti teel ja wõõrsil olla, peaks Saalepil kindlam kodu olema, kodu, kust ta, ringreisudelt tulles, puhkust leiaks, ja nimelt oma hella eide juures. Teie ei wõi ju mitte elu-aja kahekesi maailma mööda ringi kihutada.

Paula

Iseäranis weel, kui ehk feataw pikanokaline pakikandja siiski wiimaks ilmub.

Lilli

(ähwardab õde naeratades näpuga)

Ja, lapsed, selle peale oleme isegi juba mõelnud ning kojutuleku eel ka otsusele jõudnud. Niisugust hinge-tagasitõmbamise-kodu soowiksime enestele siia linna asutada.

Laurits

Tubli! Auks kodumaale, auks meie linnale! Ja minu majades wõite sooja nägusa korteri saada.

Aga ma tahaksin siinjuures ühte wäikest kõrwalist täppi riiwata, teile natuke nõu anda, ja üsna hea on, et ma sellest sinuga, Lilli, esiotsa üksi saan rääkida. — Siin elades mõtlete muidugi ka meie seltskonna tooniandwate ringkondadega läbi käia?

Lilli

Kahtlemata — kudas see teisiti wõimalik oleks?

Laurits

Wäga õige — kunstnik kui awalik tegelane ei saa ega tohi end ära eraldada, ta peab intelligentsi keskuses püsima. Nüüd ei ole aga seltskond, liiategi meie noor, alles tärkaw Eesti seltskond, oma waadete poolest igas asjas ühetasane: mis ühedele — õigemine üksikutele — äravõidetud seisupaik on, seisab teistele ikka weel makswusel, kuigi wast ainult instinktiliselt. On nimelt asju, teatawaid ühiskondlisi eelarwamisi, mis teorialiselt maha on maetud, praktiliselt aga edasi elutsewad ning isiku teadmise ja tahtmise tagant mõjuwad. Ühe niisuguse elawa surnuga on meil nimelt abielu-küsimuses tegemist. Mulle tuli seepärast mõttesse, Lilli: kas ei oleks teile siia elama jäädes mitte tulusam, kui te oma senisele wabale ühendusele, nii õelda, seadusepärase näo annaksite?

Paula

Ma ei mõista, Gustaw, kust sa enesele õiguse wõtad, oma nina teiste inimeste isikliste asjade sekka pista!

Laurits

Head nõu, paikene, tohib teisele igatahes anda! Mõista mind õieti, Lilli. Mina ise olen ju läbi ja läbi wabalt mõtleja inimene — üks äärmistest. Minu isiklises hinges pole wähemat kui warju teie abielu praeguse wormi wastu. Kuid ma ei wõi ometi midagi parata, kui meil, meie kitsastes oludes, teisi on, kelle waated wõitunded —

Paula

Need wõiwad ju jääda, kus nad on! Miks peaksiwad Leo ja Lilli isikute wõi perekondadega läbi käima, kes nendega mingi asja pärast kokku ei kõla!

Laurits

Kulla eideke, sulle näib Eewa-preilist ikka enam oppositsiooni-waapa külge hakkawat. — Seltskonna-inimene on kompromissi-inimene. Ta ei wõi endale iga fillukese tühisuse pärast wõõriti-waatajaid ja wastaseid soetada.

Lilli

Ma pean Gustawile õiguse andma. Tähdendan ühtlasi, et mina seda küsimust juba isegi olen weeretanud ja et see meie mõlemi wahel kõnes on olnud, ühenduses meie kawatsemistega, enesefele kodumaal peajaama põhjendada.

Laurits

Äa — siis kulutasin asjata suud!

Lilli

Mitte nii wäga. Minu falleke, nagu ma teda kutsun, on nimelt weidi kõikuw ja heitlik. Kord oli ta minuga nõus, hiljem jälle mitte —

Paula

Sinu „falleke“ toetab sulle siis wahel ka sõrad wastu?

Lilli

Äga ikka ebaparajal puhul. Muidugi opereris ta nüüd jälle oma põhjus-

mõtetega, mida mitte nagu ninarättisid wahetada ei kõlbawat, seda wähem, et meil sääraseks sammuks otsekohene sundiw põhjus puududa — laps, kelle õigused oleksiwad kinnitada. Raske oli tal korraga jälle aru saada, et wäike wälispidine wormitalitus põhjasmõtet weel mitte ei murra, et sellel wiimasega ülepea midagi tegemist ei ole —

Laurits

Just nagu minu suust öeldud! Ja kui lühidelt ja lihtsalt oleks see tehtud: kodus — üsna oma-keskes — Eesti õpetaja, mõnus rahwameelne mees — —

Lilli

Jgatahes tahan ma asja otsast jälle kinni hakata, ja hea on, et ma nüüd siit seljatuge leian.

Laurits

Küll te näete, lapsed, selle effewõtte waju-dusest saab meie sõber siin warsti isegi märku. Juba tänastes lehtedes seisab teie päralejõudmise-teade — ma telefonerin seda toimetustele ja ka mitmele mulle lähedal-seiswale seltskonna-tegelasele. Täna ja homme tuleb siia kahtlemata kunstniku teretajaid, pärast kontserti, teadagi, weel rohkem. Pange nüüd tähele, et nii mõnigi herra üksinda ilmub, sest et prouale, waesele, äkki kange pea- wõi hambawalu külge fikkunud, nagu ma sellesarnast eila õhtu waksalis juba näha ja kuulda sain.

Lilli

Hm, meie nõu peaks teatavaks saama. Niipea kui Leo päri on, peaks teade kohe lehtedesse minema.

(Paremalt poolt kuulduw telefoni tilin)

Laurits

(üles tõustes)

See on kähku tehtud. — Kuid wabanda mind silmapilguks, ma kuulen telefoni helisewat. (Paremat kätt ära)

Paula

Ka mind, Lilli, mul on Juulile juhatusi anda. (Kandelauda kaasa wõttes sealtsamast ära)

Lilli

(wõtab jälle lehed käsile, loeb närweldi siit ja sealt, silmitseb siis kauemine Leo pilti ühe lisalehe esimesel küljel, laseb lehe sülle langeda ja tõstab ristis käed pikkamisi lõua alla, kuna ta pea kaugele foolitoe wastu najatab; nõnda jääb ta laial silmil pool naeratawa igatsusega ebamäärasesse kaugusesse wahtima)

Neljas etteaste.

Lilli. Keskkusest astub üsna pikkamisi **Leo Saalep** sisse ning läheneb, kätt pealael hoides ja nagu wagusa imetlemisega maha wahtides, lõdwal kõnnil Lillile, kellest ta aga, ilma tema peale waatamata, mööda sammub kuni kaugele näitelawa weerele. Saalep on 33-aastane mees, kuid näib wanemana, kõrge kasvuga, poolpika juuksega ja habemeta. Tema sügawkahwatumast näost waatawad auku-wajunud silmad roidunult-unelewa ilmega wälja, kuna tema wälispidise aeglase rahu alt wahel ilma nähtawa põhjuseta närwluse järsk-terawad nõksatused üles tikuwad. Ta kannab kaunis kulunud musta samefijakki ja kunstniku-krawatti.

Lilli

(ärgates)

Äa — sina! Äga kust sa siis fuled?

Leo

(kõneleb tagasihoitud häälel, pikkamisi ja mõtlevalt)

Imelik — enam kui imelik! — Kas sul mitte ka tundmus ei ole, kui oleks taewas siin liig madalal, kui ripuks ja rudjuks ta sulle pealae peale — — Ja jalge all — seal annab järele, nihkub äraandlikult — — kõnnid nagu sooteel, nagu nahksillal — — ?

Lilli

(naeratab)

Ei, talleke, mul on pea peal kõrgust ja jalge all kindlust küllalt. Aga see on ju sinu harilik reisiwäsimus, Leo.

Leo

Ei, ei, — siin näib weel midagi muud olewat — midagi muud. Ma paffasin esmalt toa umbset õhku ja hüppasin aknast aeda. Aga seal see-sama, — ei, ei, — weelgi imelikum — —

Lilli

Sa oled siis juba kaua woodist wäljas?

Leo

— weelgi imelikum oli. Majaküünid ümber-ringi — need tükkisiwad mulle nii ligi, nii peale, nagu tahaksiwad mind eneste wahetele pigistada — —

Lilli

(kergelt)

Sa ehk suitsetasid salaja?

L e o

Ei — siis ma ei imeteleks nõnda. Ma suitsetasin wiimast korda eila õhtu kell kaheksa.

— — Ja puus istus ja furtsus suur must kass põlewate silmadega, walmis mulle kõrisse kargama. (Otsaesist pühkides, nõrga naeratamisega) Tegin aga, et majasse tagasi sain — —

Lilli

See tuleb äkilisest õhuwahetusest, kallim: oleme ju nüüd 60. laiuskraadi all. Küllap tulewane õõ sulle kosutust toob.

L e o

(ringi sammudes, käed jaki taskutes)

Kodu — kodu — — mu meelest on, kui uriseks ta mulle igast nurgast waenulikult wastu — —

Lilli

(naerdes)

Jumal hoidku — ta lakub sul käsi! Tule omefi siia ja waata! Kõik lehed on sind fäis.

L e o

(teda tähele panemata, pool endamisi)

— — turi turris ja hambad irewil. — Tunnen peaaegu tungi, kanna pealt tagasi pöörata. — — Kudas mängida, kui hing kinni kipub jääma! (Läheneb klawerile, sirutab käe klahwide poole, tõmmab aga kähku tagasi)

Nagu hirwitawad hambad salalikus nãos! Siin linnas ja selles majas näib igal surnud asjal elaw nägu olewat, ja ikka fige.

Lilli

(tõuseb üles; särawal silmal käega ringi näidates)

Nõnda ferefab sind kodumaa!

Leo

(silmitseb lillesid ja hingab siin ja seal nende lõhna sügawaste sisse)

Aah — aah — — see peaks ferwiseks olema!
See peaks südant kinnitama ja pead selgitama!

Lilli

Ja tule loe, kudas kodu sind weel ferefab!

Leo

(läheneb kesklaualle)

Mis seal siis seisab?

Lilli.

Kõik, mis sa soowida wõid — kõik! (Annab talle lehtesid ette) Siin — siin — siin — — ees ja taga, kriipsu peal ja all, pealehes ja lisalehes. Ring siin, wirna laotud, kui ilmatu pürgade piramid lilledel keskel: lääne-ilma õiskehäädled —

Leo

(astub laua juurest järsult tagasi)

Ei. Mul puudub praegu — mul puudub tuju. — Hiljem — wahest siis, kui üksinda olen. (Sammub jälle)

Ülehomme — juba ülehomme? — Ma ei tea weel, kust ma selle jõu wõtan! — Soontes wenib were asemel midagi taigna-taolist, ja waim magab nagu wäsinud teomees. — (Raputab ennast)
Nah, — peab — peab — peab — —

Lilli

(langeb temale äkitselt kaela; surutud häälega kuumalt)

Ja, Leo, ning sellest peab suur pääw saama, sãraw pääw, unustamata kõigile, kes teda nägiwad! — Anna neile kõik, mis sul anda on, — anna, mida sa weel iialgi enne pole annud, — priiska — ole kuningas!

Leo

(end wabastada püüdes)

Ja, sõber, ja — aga sinu hinged õhk põletab mind —

Lilli

(lahti laskmata, endiselt)

Ole kange, sest mina olen sinu juures, — ole julge, sest minu veri uhab sinu soontes, keeb sinu sõrmedes sel õnnistatud õhtul! Tunne end kroonitud wõitjana, esimest tooni ilmale tuues!

Leo

(tema pead käega kattes)

Ja, ja, laps — kuid lase mind — — sinu juuksed hingawad uimastust wälja!

Lilli

(lahti laskmata, kirglikel sosinal)

Ja tea, et sind kõrwad kuulewad, mida sa karistada igatsesid! — — Magus olgu sulle kättemaksmine!

Leo

(temale äkki silma wahtides)

Aa!

Lilli

(endiselt, pool kogeledes)

Ma armastan sind — mina — mina ise —
 mina üksi — — (Laseb Leost pikkamisi alles siis
 lahti, kui üks awaneb)

Wiies etteaste.

Endised. Laurits Lembitu ja Endeliga — esimene
 11-, teine 9-aastane — paremalt poolt; pilguke hiljem
 pr. Paula jutuga keskelt. Wiimane on heledas kleidis
 ja hoiab ema ümbert naerunäol kinni. Hiljem Juuli.

Laurits

Kuuleme oma rõõmuks, et meie suur külaline
 juba liikwel on. Lubage siis, et mina ja minu
 pere Teile nüüd *in corpore* tere tulemast tõttame
 hüüdma. (Kõnepidamise-toonil)

Kui meie kitsas kodumaa, meie wäike Eesti
 rahwas ühe oma poja peale uhke on — õnnest
 tuksuwal südamel tõsiselt uhke — siis on ta seda
 Leo Saalepi peale, selle oma poja peale, kes
 Eesti nimele ka wäljaspool Balti piirisid, suurte
 haritud rahwaste juures, tutwust ja au on wõit-
 nud, rahwaste juures, kelle poole meie oma
 kehwoises alati nukra kadedusega üles pidime
 wahtima. Ja mis minu isiklist rinda weel ise-
 äranis rõõmsa tasutundega paisutab, on lugu,
 et see wõit Eesti helikunstile osaks on saa-
 nud, kunstile, millele mina kui tema ammu-aegne
 waimustatud jänger, kui orkestri-liige, laulukoori-
 juhataja ja arwustaja, nii lähedal seisan ja mille
 wastu ma, nii õelda, preesterlikku armastust

tunnen. Ma raputan Teie kätt, kälimees Saalep, ja mõistan aust, Teid oma katuse all näha, lugu pidada. (Raputab kaua ja fugewaste Leo kätt)

J u t a

(poolwaljuste, ironiliselt)

Braawo, papa!

L e o

(on oma loidusest ja kadalusest korruga peaaegu wabanenud)

Ma tänan Teid Teie südamlikkude sõnade eest, kälimees Laurits!

L i l l i

Äga kälid sinatawad feineteist.

L e o

Selle wastu pole meil wist kummalgi midagi— mis, Gustaw?

L a u r i t s

Muidugi mitte. „Sina“ siis, wend Leo! (Uus käesurumine)

L e o

(pöörab kätt pakkudes ja kumardades Paula poole)
Loodan, et ka majaproua meie liginemisele päri on?

P a u l a

(tema kätt wastu wõttes)

Äsjade järjekorralise käigu wastu ei wõi minulgi midagi olla.

L e o

(naljatades)

Siis suudaksite ka Teie mulle hädakorral „sina“ ütelda?

Paula

Ka ilma hädata, õemees.

Leo

(kumardab)

Laurits

Ja nüüd lubage — *pardon*, luba — et ma sulle — õigemine: teile mõlemile — oma kolmepealist väikest wara esitelen —

Juta

See läks sul luhta, papa! Kudas mina sinu väikene wara olen?

Laurits

Na, suur oled sa esiotsa alles veel nina-
farkuses, aga hea tahtmisega võiksid mulle
edaspidi ka teisel alal suureks saada. (Leo poole)

Selle oma warakese olen ma kõik Wanemuisele pühendanud —

Leo

Kõik kolm?

Laurits

Viimase kui ühe! (Esiteledes) Juta — Lembit —
Endel. (Lapsed on sel järjekorral reastikku tema ja
Leo wahela seisma sattunud)

Leo

Terwe wara nii tüürile jumalale — see on
alles idealismus! Nende seast on siis ehk minu-
legi kardetaw wõistleja tõusmas? (Endelile kätt
andes) Missugust pilli sa õpid, väike wend
Wanemuises?

Endel

Klawerit.

Leo

Siin ta ongi! — — Ja sina, Lembit! (Paneb talle käe õla peale)

Lembit

Wiulit.

Leo

Selle wastu pole mul midagi. — — (Juta poole naeratades) Ja Teie, aulik preili? (Käeanne)

Juta

Papa tahab mind lauljannaks teha, ja hästi kuulsaks!

Leo

Papa tahab? Ja Teie ise — ?

Juta

Mina ise läheksin ennemine tantsima. Aga et meil Eesti balletti weel ei ole ja nii pea ka wist ei tule, siis (ohkab) — siis pean küll papale alla andma.

Leo

(lõbustatult Lauritsa poole)

Siin näikse teatri-werd olewat.

Juta

Kas mitte tsirkuse-werd, herra Saalep? Sest weel ennem kui näitelawal tantsiksin ma hobuse seljas.

Laurits

(lööb käega Juta suu poole, siis Leole)

Idanewa Eesti ooperi peale mõflengi, kui peaks selguma, et kontserdilaul temale küllalt pihta mõõda ei ole. Praegu õpetab teda meie tuttav Salme Pedak, kuni ta gümnasiumiga nii kaugele on jõudnud, et konserwatorium wõib järgneda. Poissa „drillin“ eestkätt muidugi ise.

Lilli

(teretab ja suudleb lapsi)

Leo

Nende ande kohta oled — — kuid ka emal on kaasa kõneleda (Paula poole) — nende ande kohta olete mõlemad siis enam-wähem kindlusel?

Paula

Muusika-asjus pean mina paraku (naeratab) Gustawi autoriteti uskuma, ja tema kuulukse kindlusel olewat. Arwatawaste foetab ta päritawuse peale.

Laurits

See oli pisuke abikaasalik nõelapiste! Aga kas tead, eideke: kui minu isa minust mitte mürgisegajat poleks feinud, ja kui ma oma paremaid aastaid mitte ühes alewi-aptergis nende tuluks siin (tähendab laste peale) ära poleks müünud — minu wiil ja klawer kõlaksiwad selle linna piiridest wististe kaugemale.

Paula

No, igatahes ei jäta ma oma weeto-õigust farwitamata, kui petis Wanemuine ühele wõi teisele neist liiga kipub tegema.

Laurits

(Leo)

Annet on — suuruse üle wõib waielda. Küll ma heidan nad warsti sinu mõõduandwa otsuse alla, Leo. Igatahes on mulle mõte, neid Eesti kunstile kaswatada, üliarmas.

Lilli

(täsiselt)

Mees, kes ka aja aatelisi nõudeid mõistab ja nende eest peitu ei poe!

À propos, Gustaw: sa nimetasid ennast ka kui arwustajat; see sinu muusikaline tegewuseharu oli mulle üsna fundmata.

Laurits

Ma teenin feda ju ka alles teist aastat.

Leo

Siis sattub minugi kael warsti sinu kirwe alla?

Laurits

Siinne kõige loetawam leht seisab selle poolest küll minu woli all.

Lilli

Kae! Siis on ehk mõni neist meelitawatest terefusekirjadestki sinu sulest?

Laurits

Ei, nende juures olen mina arusaadawal põhjusel süüta. Hõimlise delikatsuse pärast ei mõelnud ma ka kriitikat Saalepi kontserdi üle oma peale

wõtta, kuid sellest ei tahtnud toimetus midagi teada. — Leo temperamentlised teretajad on: meie lehes kandidat Kõrend, teises doktor Waik, keda teie ju mõlemaid isiklikult tunnete. Wiimase lehe erilist muusika-kriitikat aga toimetab teile niisama tut-taw organist Heinmann. Kolmas leht on tähtsuseta.

Lilli

Muukeelsele ajakirjandusele saadad muidugi retsensendi-piletid?

Laurits

On juba sündinud. — Aga ma unustan ju üsna ära: kas meie külalised alles ilma eineta ei ole?

Leo

Mina mitte.

Lilli

Kudas? Kust sa süüa said?

Leo

Ühe halastaja õe käest. Aias tules sattusin kogemata ühte ruumi, kus laud kaetud oli. Seal seisis keegi, kes mulle nagu näljahädalisele näkku waatas — nii wastuseismata heldelt. Noh — tema pakkus ja mina pistsin kihwa!

Juta

(naerdes)

Meie Juuli!

Paula

Ma kuulsin juba sellest samarialase-teost. — Aga minu õde on weel pooliku kõhuga, ja et ta (sõbralise ironiaga) wist harjunud ei ole ilma teise-

pooleta toitu wõtma, siis (Leo poole) leiad ehk weel weidi isu ja tuled temale selfsiks?

Laurits

Iseenesest mõista! Aga ruttama peate, sest iga silmapilk wõib teile külalisi tulla. Juba küsiti minult kõnetraadil järele, kas wastuwõtmi-seks walmis olefe.

(Eesruumist kostawad sammud ja hääled)

Naa, tõepoolest — teie oletegi juba hiljaks jäänud!

Juuli

(wäljas)

Ja, herrad, ja! Astuge aga julgeste sisse. (Ilmub herrade eel silmapilguks kesukse kõrwal nähtawale ja läheb, kui nad mööda on sammunud, jälle tagasi)

Kuues etteaste.

Endised. Doktor **Waik**, kandidat **Kõrend** ja advokat **Kurg** astuwad üksteise kannul sisse. — Waik, esimestes aastates peale kolmekümne, ilmutab hoolsat kehalist rawitsust ja riidelist elegantsi ning püüab wäledat, jowialset ilmamehisust wälja pöörata. — Kõrend on alla kolmekümne, liigub meelega weidi hooletult, hoiab pead allapoole pisut wiltu ja laseb kõneledes õhukest pilkesegast naeratust suu ümber mängida. Tema ja Waik on näpitsi-kandjad. — Kõige wanem neist on Kurg, tõsine, mõõdetud olekuga, kuiwa ja järsu sõnaga herra.

Juta

(mammale)

Kolm selfskonna-lõwi korruga! Kui need mõirgama hakkawad!

Laurits

(karistab feda laitwa pilguga)

Waik

Õnnistust muusikalisele majale! Au ja kiitust meie kuulsusele! Braawo, meister Saalep, ja weel kord braawo! (On Leole väljasirutatud käega lähenenud ja raputab tema kätt elawalt; siis tõsisemalt ja kerge paatosega)

Minu truu Eesti süda oli juba mures meie tulewiku pärast. Ei ainust heledat, kaugemale paistwat walgusetäppi hämarikus! Kodukastetud raswaküünlakeste wilkumisel elasime oma waimlist ja estetilist sauniku-elu. Töötas üks wõi feine neist suuremaks walguseks saada, siis ei pidanud ta sõna, hoolimata awaliku arwamise wirgast tahinuuskamisest. Ja kui sa piiri taga reisides kellegile oma rahwust nimetasid, siis pidid punastades nägema, et haritudki küsija sulle ammuli suuga otsa jäi wahtima: ta teadis mõndagi maoridest ja basutodest, kuid mitte midagi eestlastest.

Nüüd aga — ükskord omefi! — on meie kadunusele lõpp tulemas. Mitte enam „kaugel“ — ei, — „ligidal näen kodu kaswawat“! Nimetab õhtu-ilm Teid, suguwend Saalep, siis nimetab ta ka meid. Oma kunstiga — esiotsa Teie julgel ja wõidukal sihiajamisel — murrame ka meie enestele teed maakera kultura-rahwaste kõrwale. (Uus käeanne)

Leo

Aga ma palun — see on ju alles nii wäike ja nõrk hakatus —

(Waheajal on Kõrend ja Kurg Lauritsaid ja pr. Lillid teretanud, kellele majaisand hr. Kurge esiteles; nüüd teretab ka dr. Waik nimetatuid, iseäranis aupaklikult Lillid, kuna tema asemele Leo ette Kõrend astub)

Kõrend

Hakatus ja, aga mitte nõrk. Kui Lääne-Euroopa häälekandjad, nende seas mitmed esimesed, ühest hakkajast niisugusel keelel kõnelewad, siis annab see meile kõige suuremateks ja ühtlasi kõige kindlamateks lootusteks asja. Lubage seepärast, et ma Teile selle nii hiilgawa hakatuse eest õiglasel imestusel õnne soowin — meie estetilise tulewiku nimel! (Surub Leo kätt; wiimane tahab midagi tähendada, kuid Kõrend jätkab juba)

Sõber Waigu sellkohast mõtet täiendades, lisan ma rõhuga juurde, et kunst — kirjandus muidugi ühes arwatud — see ainus ala on, millega meie rahwuste wõidujooksul wäljapaistwusele wõime tõusta —

Laurits

Just minu arwamine!

Kõrend

(jätkates)

Meie majandusline elu kosub ja edeneb, see on õige; meie majad kõrgenewad, meie waateaknad laienewad, meie awalikud asutused rohkenewad. Aga ainelise rikkusega ei suuda meie nii pea weel oma iseteadwust rahustawale positsionile jõuda, kuna meile ka mitte antud pole politikas silmapaistwat osa mängida. Nõnda jääb meile üksnes waimu- ja iluwald, see on wald, milles teised kehwad põhjapoolsed wäike-rahwad juba ammugi suuri wõitfusid pühitsewad. — Sõber Saalep, ma feretan Teid kui Eesti kunsti-
lipu esimest ülestõmmajat haritud ilma südames!

Le o

(tema kätt pigistades)

Äga herrad, teie teete mulle liiga niisuguste sõnadega! Teie hellitate mu täieste ära!

K u r g

(läheneb tõsiselt Leole)

J u t a

(mammale)

Ähaa — nüüd tuleb limonad!

P a u l a

Wait, sina warblane!

K u r g

(kuiwalt ja kangelt)

Mul ei ole senini veel mitte au olnud, Teile, herra Saalep, isiklikult ligemale astuda. Minu nimi on Kurg, advokat Kurg (vastastikune kumardamine ja käeanne) — ma elan ja töötan alles teist aastat selle linna ühiskonna heaks —

L a u r i t s

Ja kõige suuremate tagajärgedega.

K u r g

(üle õla)

Tänan!

Ka mina olen üks neist, kes pikisilmil Eesti talentisid, suuri Eesti talentisid, ootavad ning siinamaani aina peetumustega on pidanud leppima.

Selle kurwa nähtuse sügawamate põhjuste kohta ei wõi aga see kahewahel olla, kes äratundmisele on jõudnud, mäherdune wägew waenlane meie rahwa waimlise, ihulise ja majanduslise terwise kallal häwitusedööd on teinud ja weelgi teeb. Ma küsin Teilt: Kudas wõib üks rahwas suuri poegi ja tütreid sünnitada, kes põliselt alkoholi-mürgitust põeb ?!

Laurits

Wäga õige!

Kurg

(jätkates)

Kui meil täna ometi õnn on, ühte niisugust rahwapoega eneste ees näha, siis on meil üksiku erandiga tegemist — pääsukesega, kes weel suwe ei tarwitse tuua, kellest meie aga soowiksime, et ta meile — kui mitte suwe, siis ometi kewadegi tooks. Olge terwitatud, kunstnik Saalep!
(Uus käeanne)

Leo

Teie kiitust, herrad — nii palju kui ma sellest üleüldse wastu tohin wõtta — pean ma kellegi teisega jagama. Kui mul neil rasketel aastatel, kus ma oma saamise ja wõimise pärast wõitlesin, mitte seda awitajat siin (Lilli peale tähendades) poleks olnud, tema toetust, ergutust ja julgustust — teie austawad sõnad oleksiwad täna wist ütlemata jäänud.

Lilli

(nagu piinlikkusega wõideldes)

Äga Leo, missugune liialdus!

W a i k

Midagi sellesarnast ma aimasin. Säherdune stiimulus peaks igal waimlisel püüdjäl, igal awalikul tegelasel majas olema!

P a u l a

Miks Teie siis ilma läbi ajate, doktor?

W a i k

Ja, wõi siis niisugust kerge on leida! — (Lilli poole) Lubage, proua, et ma Teil fõsise tänuga kätt surun. Mida Teie oma abikaasale tegite, seda tegite Teie Eesti helikunstile. (Käeanne)

K õ r e n d

(Lillile kätt andes)

Naisest kui mehe waimlisest wärskendajast mõistatan ka mina lugu pidada, kuigi mul enesel niisugust ei ole.

K u r g

(kumardab Lilli poole, kätt andmata)

L i l l i

(naeratades Kurele)

Need mõlemad stiimuluse-kiitjad räägiwad asjast, mida nad ei funne; loodan, et Teie, herra adwokat, sellest aimest isikliku teadmise järgi wõite kõneleda.

K u r g

Ja. Kui korralik inimene olen ma naisemees.

Laurits

Äga lähete siiski ilma stimuleriwa pooleta külasse!

Kurg

Polnud parata. Minu abikaasa ei ole mitte täieste terwisel.

Laurits

(wahetab Lilliga tähendusrikka pilgu)

Oh kui kahetsemisewäärft! Ega ometi midagi tõsisemat —?

Kurg

Pea- ja hambawalu.

Laurits

Kuid, herrased, nüüd wõiksime ka kord istet wõfta — olge nii lahked!

Waik

Üksnes pilguks ajaks, prowisor, et maja rahule mitte hädaohtlikuks saada. Meie tulek pidi ju ainult wäike wiisakas sissehüpe möödaminnes olema.

Laurits

Suitsetamise-aineid, herrad, leiate tuffawast kohast, nende tarwitamise-luba proud wististe ei keela.

(Istutakse: Lilli kiigetooli, Waik tema kõrwale tabureti peale, Kurg ja Laurits kesklaua äärde. Kõrend läheneb suitsetamise-lauale, kust ta omale aeglaselt sigari põlema süütab; Leo järgneb temale wähesse arupidamise järgi ja walib paberossi, millele Kõrend tule otsa annab. Juta seisatab parempoolse diiwani-laua juures ja kohen-dab lillesid; Paula on Lembitu ja Endeliga tahapoo-le minemas)

Paula

Ja, lapsed, minge aga. Teil on ju täna aega.

Lembif ja Endel

(keskuksest ära)

Lilli

Ma ei teadnudki, doktor, et Teie oma prak-
sise ja mitmekesise seltskondlise tegewuse kõrwal
ka weel mahti leiate ajakirjanduses kaasa töö-
tada. Ma lugesin natukese aja eest Teie hoogsat
ja sädendawat etüdi Eesti muusika tulewiku kohta,
mis minu mehe teretuseks on pühendatud.

(Pr. Paula on tagumisel nurgasohwal istet wõtnud;
tema juurde seltsib suitsetades, kuid seisma jäädes,
Leo Saalep; Kõrend läheneb Jutale ja hakkab temaga
weidi poseriwal kehaseisul juttuma)

Waik

Ja, waadake — Eesti haritlane kui seltskonna-
tegelane peab uniwersal-inimene olema. Meid on
ju nii wähe ja tööd nii määratu palju.

Lilli

Kas teid siis ikka weel nii wähe on?

Waik

Igatähes wähem, kui meid olema peaks,
ja — mis walusam — olla wõiks. Aga Eesti
tegelane olla, see maksab ohwrit, see maksab
enesesalgamist —

Lilli

Arusaadaw: mina annan sulle, aga mida
annad sina waene mulle!

Waik

Ja kui palju on siis idealistisid ja altruistisid ilmas! Ning peale selle: kui palju on siis muusikantisid, kes kõiki pillisid mängida mõis-fawad!

Juta

(jutus Kõrendiga, nokkiwalt)

Olgu, kudas on, aga kas Teie herra Saalepile siis ka nii paksult wiirukit suitsetaksite, kui Teie ise klaweri- wõi ülepea helikunstnik oleksite?

Kõrend

Teie püüate mulle tihti wäikseid tigidusi ütelda, Juta-preili, aga kas teate, need ei taba mind sugugi. Kui keegi oma otsustes õiglane on, siis küll mina.

Juta

Ka kirjanduslistes kriitikates?

Kõrend

Piinlikumalt kui millegis muus.

Juta

On aga inimesi, kes ütlevad, Teie püüdwat wägise „werise“ nime ära teenida.

Kõrend

Missugusel sügawamal arwustajal ei oleks wihkajaid ja kadestajaid! Pole aga sugugi õige, et ma ainult saagin — ma paifan ka.

Juta

Jaa, mõnda kirjanduslist lellepöega, kes Teid wastu paifab, nagu neiu Marland ütleb.

Kõrend

(pilkawalt)

Neiu Marland — ahaa! — Oh, minu ilus wäike preili: Teile wõib ju neiu Marland autoritet olla, kuid wabandage armulikult, et ta seda minule mitte ei ole.

Juta

(muiglewalt)

Kas Teie temast ikka sel toonil olete kõnelenud?

Lilli

(waatab tagasi, näeb Leod suitsetawat ja tõuseb üles)

Wabandage, doktor! (Läheneb Leole ja wõtab tal paberossi näpust) Ei, falleke! Sa tead, et sa enne lõunasööki suitsetada ei tohi. Kell kaks esimene, kell wiis teine, kell kaheksa kolmas ja wiimane.

Leo

(nurisedes)

Äga tänane päew wõiks wäike erand olla.

Lilli

Erandid ma ei tunne. (Paneb paberossi ära ja pöörab kure poole) Herra adwokat, kas ei oleks juba aeg ka nikotinile püha sõda kuulutada?

Kurg

Ammugi. Aga mine wõitle pahede wastu, mida kutselised terwisehoidjad ise eesotsas orjavad!

Waik

(naerdes)

Mul ei ole midagi suus, kulla weli!

Kurg

(waatab ümber)

Nah, see on aga ime!

Waik

Naisterahwa kõrwal istudes ei suitsefa ma kunagi. Mõte, temale tülitawaks saada, on mulle hirmus.

Lilli

Et Teie oma pahet wõiksite orjata, doktor, siis wabastan Teid sellest hirmust. (Pöörab Kõrendi ja Juta poole ning wõtab diiwanil graatsialiselt istet)

Wabandage, kui ma teie jutulõnga katkestan. Kas see õige on, nagu doktor mulle räägib, et Teie, herra Kõrend, ilukirjanduslisele praksisele peaaegu selja olete pööranud ja nüüd enamaste teoriale elate?

Kõrend

(tema kõrwale istudes)

Ja, proua. Ma tundsin ära, et ma enam kohtu mõistjaks kui kohtu aluseks olen kutsutud.

Juta

(naeratades)

Herra Kõrend leiab nimelt, et lahutamine kergem on kui ehitamine. (Läheb ema ja Saalepi juurde)

Lilli

Minu õetütre kaswatus näib weel wäga poolikul olewat. — Mis aga Teie pöördesse puutub, herra kandidat, siis peab meie waene ilukirjandus seega tõsise kahju arwesse wõtma.

Kõrend

Wäga meelitaw! — Aga kui siin kahjust juttu wõib olla, siis saab see alles saja aasta pärast funtawaks.

Lilli

Kudas nii?

Kõrend

Ma ei kirjutanud, nagu mulle selgus, mitte olewikule, waid tulewikule. Olewik seisis minu tõõde ees, nagu setukene Kant'i filosofia ees seisaks.

Lilli

(mõtlewalt)

Teil on wististe õigus. Midagi sarnast tean ma omastki käest. Kui mina ise weel kirjanduslisi katseid tegin, oli minu alaline sala tundmus: Wara, liig wara! — Jätsingi kõik wäärtuslisemad asjad folmule ja hürtele.

Kõrend

(waatab ironilise muigega, mida aga Lilli tähele paneb, kõrwale)

Ja nüüd lasete sulge roostetada?

Lilli

Kõik minu aeg ja jõud kulus wiimastel aastatel feise ülesande peale (tähendab peaga Leo poole)

Kõrend

Igatahes tänulik ülesanne — ja niisama tarwiliik, nagu see, mille mina endale olen walinud: kõrgema kunsti mõistmisele teed rajada.

Juta

(korruga eesruumi poole kuulatades)

Oo, meile kuulukse weel külalisi tulewat!
(Astub läwele) Ah, preili Pedak! Tere hommikust!

Seitsmes etteaste.

Endised. Salme Pedak, kõhn wanadlane preili lihtsas, aga heas riides, kübaraga, läheneb pisut tagasihoidlikult ja nagu otsiwa pilguga.

Salme

(tasaselt)

Ma tahtsin ainult oma õnnistatud amefiwennale tere-tulemast ütelda.

Juta

Siin ta on.

Salme

(pöörab tunnistawal waatel tummalt Leo poole)

Leo

(temale wastu astudes)

Tere, preili Pedak! Teie ei näi mind enam ära tundwat?

Salme

(wõtab Leo wäljasirutatud käe pikkamisi wastu, waatab talle pika läikiwa pilguga otsa, tõmmab siis käe järsku tagasi ja astub sõnalausumata pisut kõrwale, nägu seina poole pöörates)

L e o

(temale järgi waadates)

Kõne ilma sõnadeta.

P a u l a

Selle eest sisuga.

S a l m e

(pöörab Leo poole jälle ümber, naeratada püüdes)

Kui ma südamest rõõmustan, siis rõõmustan
ikka tummalt. Ärge pange seda tähele! Tänan
Teid tulemast, Leo Saalep!

L e o

Laske siis ka mind tummalt rõõmustada.
(Pigistab soojalt lauljanna kätt)

(Seepeale wastastikune feretamine Salme ja teiste, kõige
wiimaks tema ja Lilli wahel, kes tulijat siitamaani
lornjetiga eemalt on silmitsenud)

L i l l i

(käeandmisel)

Rõõmustan tõsiselt, meie esimest lauljannad
jälle näha saada —

S a l m e

(piinlikult puudutatud)

Oo, oo, proua Saalep!

L i l l i

Mitte nii alandlik, preili Pedak! — Kudas
Te siis elate? Kas wõib Teid warsfi kuulda saada?
Sagedased suured turned — mis?

Salme

Ja, ma laulan wahel, — kord siin, kord seal, — see on ju minu leib.

Lilli

Muidugi ajuti ka wäljaspool kodu- ja isamaad?

Salme

(kohmetanult)

Wäljamaal, mõtlete? — Ei, seal pole ma ammugi enam käinud.

Lilli

Soo? Sõna prohwetist isamaal ei näi siis Teie kohta makswat. Õnnelik inimene!

Kaheksas etteaste.

Endised. Magnus Kull — neljakümne ligidal, pikas kulunud saterkuues, hoolitsemata punaka juukse ja täishabemega ning tugewa kondiga, kõnes ja liikumises weidi külamehelik — ilmub keskelt, on aga esiotsa weel, eesruumist lähenedes, nägemata.

Kull

(wäljas, laia rõõmsa häälega)

Ei, armas Juuli, minu kallal pole Teil midagi ümardada. Kaabu wiskan isegi warna, saapaid ma jalast ei anna ja palitut mul seljas ei ole. — Miks? Ja, kulla laps: palitu olen ma wanaduse wastu ära kinnitanud; teda hoitakse kõrge maksu eest uus ja ei anta mulle enne kätte, kui elawhõbe 25 Eesti pügalat alla nulli on wajunud.

J u t a

(käsa kokku lüües)

Minu sõber Kull!

W a i k

(naeratades Kurele)

Ikka seesama wana Kull!

K u l l

(ilmub, kuuenööpised kinni pannes ja end sirgeks ajades,
läwele; põrisesa bassiga)

Tere, pererahwas! Tere, külalised! Tere, pilli-
mees kaugelt maalt!

Mõned seltskonnast

Tere, tere!

L e o

(female wastu tõtates)

Tere, Magnus!

K u l l

Oofa, poiss, ma annan enne perenaisele au.
(Pigistab wildaku kumardamisega Paula kätt) Jõukate
perenaiste wastu wiisakas olla, iseäranis, kui
neil weel tütreid kodus on, see näib mulle sisse-
juurdunud olewat. (Teretab käeandega siis weel
Salmed ja Jutad, wiivitab aga Lilli ees ja riiwab teda
proowiwa pilguga)

Noorik, kas Teie näitlejannaks olete hakanud?

L i l l i

Miks Te seda arwate, herra Kull?

Kull

Wõta kinni! Ma'p tea isegi. Tere siis ka Teile! (Lühike kääanne; siis pöörab, käed puusas, Leo poole)

Ja nüüd alles on järg sinu käes! (Silmitseb teda pikemalt) Kas tead, poiss: kui sa mitte naise-mees ei oleks, ma muljuksin sul mõned küljekondid sisse! (Peatab jälle ja asub siis äkki tema ümbert kinni) Läbi nälgis enese, kuradi Laane-Laos! Õrrele upitas enese, tee mis tahad!

Leo

Jumala pärast, sa murrad mu ära!

Kull

(teda lahti lastes)

Ma küll joodik ei ole, aga täna läheksin su'ga waadi õlle peale — Kure herra kiuste. Ei mina oleks uskunud, et sina, lõdwake, enese üles pusid! Tõsi küll, aeg-ajalt seisis sinust ju midagi silitawat lehes. Aga missugusel väljamaal olewal Eesti sametijakil ei oleks head sõpra, kes tal kodumaa ees aitab saba kergitada!

Leo

(üle rutates)

Sul on õigus. — Aga kudas sinu käbarad siis käiwad, wana wennas?

Kull

Minu käbarad? Seda wõin sulle ainult nelja kõrwa kuuldes öelda. (Wiib Leo hõlma-pidi kõrwale;

saladusliselt) Kuue sabad on mul tagant kokku
õmmeldud, muidu paistaks sealt suur walgus wälja!

Leo

Waene sõber!

Kull

Tssst! Et sa sellest jumala pärast naiste-
rahwastele ei hinga! Ja oma tuju ära lase ka
mitte rikkuda. (Siis täie häälega)

Parem tule ja puhu mulle nüüd natuke oma
wiieaastasest rabelemisest seal kaugel; mul on
weel mõni minuf aega. (Talutab Saalepit käist-pidi
istmete poole, laseb temast aga herrade ligidal korraga
jälle lahti)

Kuid enne luba weel, et ma herradele selfs-
konnatugedele oma lugupidamist awaldan — kes
teab, milleks see teine kord jälle hea wõib olla! —
(Pigistab Lauritsal kätt) Jõudu muusikale! (Niisa-
mati Kurel) Edu kainusele! (Siis Waigul ja Kõrendil)
Hoogu ja mõju awalikule arwamisele! (Pöörab
Leo poole tagasi)

Leo

Miks sul siis nii wähe aega on, Magnus?
Kas sind keegi ootab? (Temaga edasi tahapoole
minnes)

Kull

Ja. Mul on õpilasi, armas poeg.

Leo

Sa jändad ikka weel õpilastega?

Kull

Ja, sest natuke kõhtu on Eestigi kunstnikul
weel. Ja kui kaua sa ikkagi ladusse maalid!
(Jääwad, istumist unustades, seisatama)

Leo

Müügiturg pole siis kõige uuemalgi ajal paranenud — meie noorel kunsti-ajajärgul?

Kull

(wäristab pead)

Èi, weli. Meie kunsti-entusiastide raha kulub nüüd enamaste abikaasade juuste peale ära. Kui aga patside lõikus Hiina wabariigis lõpeb, siis ootab meie kunsti tõsine kriisis.

Leo

Tänu jumalale, et sa oma naerwast südamest weel mitte ilma ei ole jäänud!

Kull

Meie kunst elab ju, aga ainult kõnes ja kirjas. Seal elab ta prisket elu! — Kuid ma ei taha ühekülgne olla: Kui palju meil siis ostmisewäärilist ongi! Meie produtsendid pakuwad suure suuga paljast tahtmist müüa, ja seda kaupa pole kuskil ega kunagi heameelega ostetud.

(Mõlemate juurde seltsiwad, jutust osa wõttes, weel Paula, Juta ja Salme, nii et wäike ring tahapooele keset näitelawa tekib)

Kurg

(paremat kätt eespoolel, jutus Lilliga)

Teie mõflete pastor Madissoni? Ja, ma funnen teda. Aga milleks Teie tema järele küsite?

Lilli

(naeratades)

Wõib olla, et minu mehel ja minul teda lähemal ajal tarwis läheb.

Kurg

Kui ma õieti mõistan — teil oleks nõu — ?

Lilli

Ja, herra Kurg, meie kawatseme seda. Wälised wadjadused, waadake — —

Kurg

(korruga lahkeste)

See on mõistlik, proua! Ja õpetaja Madissoni wõin Teile ainult soovitada. Kainuse-asjus — kui walge ronk mustade seas — seisab ta minule weel iseäranis ligidal.

Lilli

Ma tänan, herra konsulent!

Waik

(eespoolel pahemat kätt, jutus Lauritsa ja Kõrendiga)

Iseenesest mõista, on hoida, et Mats ja Mall eemale jääwad. Pidasõõgi annawad ajakirjanikud ja kunstnikud oma lähemate sõpradega — tema piiratud iseloom on seega ära määratud.

Kõrend

Õige küll. Tahawad laiemad ringkonnad kunstnikku hiljem pidustada — kellel selle wastu midagi on.

Laurits

Toimepaneku weeretate muidugi jälle minu õladele — seda ma tean juba!

Waik

Ole vähemalt ülemjuhataja, prowisor; sul on seks kõige enam osawust.

Üheksas etteaste.

Endised. Eewa Marland — walget-werd õitsew neiu, Lilli Ellertist umbes kolm aastat noorem, pehmete näojoonte, roosilise jume ning waate ja olekuga, mis sooja rõõmsat rahu wälja hingawad — on wiimase kaksikõne ajal paremalt poolt sisse astunud, ilma et teda keegi tähele paneks; ta seisab paar sammu uksest eemal ja laseb pilgu aeglaselt ühe salgakese pealt teise peale käia. Tema riideline wälimus — ta kannab sume-sinist kleiti — ilmutab walitud maitset.

Leo

(kes teda esimesena näeb, spontanse, talitsemata rõõmukarjatusega)

Eewa!

(Kõikide silmad pöörduwad sedamaid Eewa poole ja sealt pikkamisi Leo peale; nägudel maalib end imestanud üllatus; ligisfikku-seisjad wahetawad järgnewalt küsiwaid pilkusid üksteisega)

Lilli

(seisab silmapilgu hammaste wahetele pitsitatud alumise huule ja pilwise palgega nagu kiwinenult paigal, näeb aga äkitselt seisukorrast läbi ja ruttab Eewale wäljasirutatud kätel naeratades wastu; südamlise hüüdega)

Eewa-preili! — Kui armas, et Te tulite, kui armas! — (Waatab Eewale kähku uuriwalt silma, enne kui ta tema mõlemad käed wõtab ja neid liialdatud soojusega pigistab)

Ē e w a

(teda mõistes, waewalt märgatava naeratusega)

Ka minu rõõm on suur Teid jälle näha saada,
proua Lilli!

Leo

(oma hüüde üle jahmatanud, kogub waewaga rahu,
püüab naeratada ja läheneb siis ruutu Ēewale; kumar-
dades ning jaheda wormilikkusega)

Tere pika aja tagant! Kudas käsi käib?

Ē e w a

(wõtab tema käe rahulikult wastu, waatab temale wäga
fõsiselt otsa ja kostab siis pikkamisi ning weidi surutud
häälega)

Ma pean uskuma hakkama, et geenius wirkus
on. Sa oled palju fõöd teinud — tapwalt palju.

Leo

(kätt tagasi tõmmates ja oma wärisemist warjata püüdes)

Kas sina — — kas Teie — — kas sina
seda imeks paned?

Ē e w a

Ei. Aga ma küsin eneselt, kas tagajärg kulud,
kas wõit waewa ära tasub?

Leo

Täieste.

(Seltskond, kohmetusest toibudes, nihkub Leo, Ēewa ja
Lilli grupele ligemale)

Ē e w a

Kallis on kunst, aga kallim on elu. Elu on
hinnata.

Leo

Mina — ma mõtlen ümberpöördult.

Eewa

Siis on korras. Ma tunnistan sulle nüüd rõõmuga, et ma omal ajal eksituses olin.

Leo

Mille kohta?

Eewa

Sinu ande — sinu ande suuruse kohta.

(Intimne liikumus seltskonnas; wahetatakse pilkusi ja lühikesi märkusi)

Leo

(ikka enam tasakaalu wõites)

Ah soo! Ja ma mäletan pisut weel. Sest on aga juba palju aega!

Lilli

(sõbralikult)

Teile juhtub siis wahel ka eksitusi, Eewa-preili?

Eewa

Ja, aga kaunis harwa.

Lilli

Aa!

Eewa

Sest et ma harwa julgen otsustada.

Kõrend

(wiisakal naljatoonil)

Na nah, preili Marland!

E e w a

Ainult siis, herra Kõrend, kui ma pärast seda rahulikult arwan magada wõiwat.

K õ r e n d

(ironiliselt, kuid terawuseta)

Wäga wooruslik!

E e w a

See woorus tuleb minu egoismusest: ma ei raatsi sisse kukkuda. (Pöörab kätt andes tema ja teiste ligemal-seisjate poole; herrad, iseäranis Kõrend, teretawad teda nähtawa wiisakusega)

L i l l i

(Eewa ümbert kinni hakates ja teda ette diiwani poole wiies)

Ja nüüd, Eewa-preili, peate Leole ja minule oma elust, oma käekäigust, oma tegewusest jufutama. Siia istume — soo, nõnda — (istuwad) ja lobiseme natuke. — — Leo, ka sinule on weel ruumi.

L e o

(seisab silmapilgu kahewahel, järgneb neile siis, Lillid arusaamatusega waadeldes, pool tõrkuwalt, jääb aga diiwani kõrwale ühe foolioe wastu püsfi najatama)

E e w a

(naeratades)

Ma kardan, et see teid suurt ei huuwita. Minu saunanaise-elu on ju kaunis üksluine.

L i l l i

Saunanaise-elu?

E e w a

Ja. Mul on linna serwal saun.

Lilli

Teie naljatate!

E e w a

Ei sugugi. Seda wõib Teile siin igaüks kinnitada.

(Seltskonnast wõtawad Paula ja Salme tagapoolel, Laurits ja Kurg kesklausa istet; Juta kõneleb Kulliga, kes suitsetab, suitsetamise-laua ligidal püsti; Waik ja Kõrend seisawad ligistikku eespoolel pahemat käft. Juttumisel on sundline elamus, piidlewad pilgud riiwawad kunstniku-paari ja Eewad, poolwarjatud ärewus mängib nägudel)

Lilli

Äga mis Te seal siis teete?

E e w a

Eksploaterin töölisi.

Lilli

Kudas?

E e w a

(kerge õrnusega)

Teraseid, usinaid, imeosawaid töölisi.

Kõrend

(Waigule pool ümisemisi)

Mis siin fekkimas on?

Waik

Gaasid.

Kõrend

Mõistatuslik!

Waik

Wõi ka mitte. (Nihkuwad juttudes weel enam seinä poole)

Lilli

Miks sa ei istu, Leo?

Leo

Täna, ma tahaksin seista. (Seisab terve järgnema aja rahutult, mõlemaid poolwargsi silmas pidades)

Lilli

(Eewale)

Äga kudas Teie selle mõtte peale õieti fulite?

Eewa

Üsna lihtsalt: ma armastan intelligentlist seltsi, läbikäimist kunstnikkudega. Minu huwitused nende väikeste mee- ja kärjekunstnikkude kohta ärkas juba ammugi. Kui minu ema mu mõne aasta eest jumalaüksinda jäffis, siis ehitasin talupoja maa peale majakese ja kutsusin omale miljoni mesilast seltsiks.

Lilli

Ja see ajawiide rahuldab Teid?

Eewa

Lõbu tuluga ühendatud — mis wõib paremat soovida! Minu fiiwustatud töölisel ühes aiapeenardega toidawad mind täieste.

Lilli

Ärge pange pahaks — kas Teie siis weel meheleminemise peale ei mõtle?

E e w a

(naeratades)

Mõtlen küll. Aga mul ei ole kosilastega õnne.

Lilli

Soo?

E e w a

Ja, need äpardavad mul hoopis enam kui mesilased. Waewalt hakkab ühte lähemalt kuulama, kui juba kuljuseid kuulen.

Lilli

Kuljuseid?

E e w a

Ja — kübara küljes. — Tuli ikka jälle wälja, et ta eestlane oli.

Lilli

Aga neiu Marland!

E e w a

See on paraku minu halb omapärasus. Kõike wõin ma sallida, kuid mitte kuljuseid.

Kurg

(waatab taskukella ja tõuseb üles)

Minu aeg on ümber.

W a i k

(kõik kella waadates)

Minu aeg ammugi.

Kõrend

Ma lähen ühes.

(Kõik kolm hakkavad jumalaga jätma, mis ka Salmele ja Kullile märguks on, minekut teha)

Eewa

Äga seda puhku peame lõpetama, proua Lilli. (Tõuseb üles) Mind ootab kare kohus, siinset majatütart tund aega piinata. — Nägemiseni, proua, — nägemiseni, Leo! (Läheneb Jutale) No, Juta, kas ma võiksin su nüüd ära wiia?

Juta

(tõttab temale elawalt vastu ja lööb käe tema piha ümber)

Ja, Eewa, ma olen walmis, ja kümme minutit õppinud olen ka!

Eewa

No, siis saame ju teineteisega ilusaste läbi! (Jumalaga-jätjate poole) Head päewa äraminejatele, kui ka siiajääjatele! (Jutaga paremale poole ära)

Leo

(on warjatud waatega igale tema liigutusele järgnenud, jääb üürikeks ajaks kinniläinud ukse poole wahtima, lükkab siis närwiliselt juukseid tagasi ja pöörab mahaldõdud pilgul lahkujate poole)

Lilli

(tõuseb järsult ja sel silmapilgul sügaw-hāmara näoilmega üles, sammub mehe kõrwale ja sirutab käe rahulise naeratamisega ühele ja teisele jumalaga-jätjale wastu)

Nägemiseni! — Nägemiseni! — Kui mitte ennemalt, siis ülehomme põlewate pirnide all! —

Jumalaga, doktor! — Head teed, herra advokat, ja warstist kosumist abikaasale! — *Addio*, kandidadi-herra!

Aga miks siis kõik korraga? Mis rutt Teil siis on, preili Pedak, — ja ka Teil, herra Kull?

Kull

Ma pole lilledõhnaga harjunud, kulla proua. See mõjub kui mürk.

Lilli

(temale kätt andes)

Oh ei, kui rohi! — Leo, sa pole wist lilled eest weel tänanudki? Julgeste on lahkujate seas nende annetajaid.

Leo

(masinlikult)

Täna lilled eest, sõbrad! (Kullile) Ma otsin su warsti üles, Magnus.

Kull

Ja, tee seda, weli, — tee seda! Adress on siin majas teada.

(Kõik külalised, ühes neid wälja saatwa Lauritsa abielupaariga keskukselt ära; ainult Leo ja Lilli pööravad läweli tagasi, esimene natuke waremalt)

Kümnes etteaste.

Leo. Lilli.

Leo

(kelle waewaga esil hoitud enesewalitsus korraga närwilise rahutuse alla kokku murdub, hakkab nõtkuwal kõnnil ja lostunud näol, pea norus, sinna-tänna sam-

muma, lõõb pilgu paar korda wargsi parema külgukse poole, äigab käeseljaga higi otsaesiselt ning wajutab, kui ta nagu kuulatades pilguke aega on seisatanud, mõlemad käed rinnakülgede wastu; siis pool endamisi, walusalt hirwitawa näoilmega)

Hirmulind põuepuuris — kudas ta wälja kipub — kudas ta märtatseb!

Lilli

(seisab jäätanud näoga, sirgelt ning liigutamata, kesk-laua taga olewa tooli najal ja järgneb Leole külma, tumma pilguga)

Lea

(ümisedes)

Kudas ta lahmib — — oi, kudas ta formitseb! — — Nii palju inimesi — — nii palju kõnet — — nii palju — — (Wajub diiwani juures olewasse tugitooli. Waheaeg. Siis korraga täieste rahulise, selge ja kõlawa häälega üle õla Lilli poole)

Kas Liisi leidis küüdiku krapu padrikust üles?

Lilli

(wahib muutumata seisul Leost üle)

Lea

(istub pilguke aega nagu mõtetes, kähwab siis üles ja põgeneb Lilli juurde, kelle õlades ta tugewaste kinni hakkab; kirglike palumisega, litsunud hirmutoonil)

Äita mind! — Kaitse mind! — Hoia mind!
— — — Sina jõud — — sina wisadus! — —
(Pool karjatawalt) Usu mind!

Eesriie

Teine waatus.

Sõbralik ja rõõmus elutuba Eewa Marlandi majakeses.

Tagaseinas paremat kätt klaas-uks, mis lahtise weranda peale wiib, pahemat kätt suur aken. Mõlemast waade aia peale, milles noored puud ja põõsad kolletanud lehtedes seisawad, ning sellest üle metsaga palistatud niidu peale; werandat ehiwad sügiseselt wärwitud wiinapuu-wäädid. Uks ja aken on awatud. Pahemas külgsenas, weidi eespool, niisamasugune aken, kuid kinni; paremas seinas uks, mis teise tuppa wiib.

Nägusad korwmööblid: keset ruumi kandiline laud sohwa ja kahe tugitooliga, pahemal pool akna all ümargune laud wäiksemate toolidega; sedasama laadi istmeid veel mujal.

Tagapoolel, akna ligidal, pikiti, sekretär-kirjutuslaud istmega. Weranda-ukse ja akna wahel suurem klaasustega raamatukapp. Pahema külg-akna kohal, lauast pisut eemal, peatsiga toa poole, pehme kushett puhkepadjaga. Paremas seinas, eespool, pianino, selle ees pink ja kõrwal noodiriinul.

Seintel mõned maalid, ofortid ja grawürid ning siin ja seal kunsti-asju brongsist, portsellanist, terrakotast jne. Kesklaua, mida wäike, ainult tema keskpaika warjaw waibakene katab, seisab kunstiwäärtusline waas sügise-lilledega. Aknaid ümbritsewad, neid laialt wabaks jättes, õrnad walged kardinad; aknalaudasid kaunistawad üsna madalad õitsewad lilled.

Weranda ja tagumise akna kaudu loidab pärastlõunane päike pahemalt poolt wiiliti tuppa.

Esimene etteaste.

Ewa Marland, koduses kleidis, ja **Salme Pedak**, üleriide ja kübaraga, istuvad juttudes kesklaua ääres.

E e w a

Äga mulle näib, et Teil veel midagi keele peal kipitseb, neiu Salme. Miks see nii tõrges on häält võtma?

S a l m e

(kitsiku naeratusega)

Wist sellepärast, et see midagi on, mille üle Teie ehk naerate wõi vähemalt naeratate —

E e w a

Maksab seda siis karta!

S a l m e

(süünedes)

Teil on õigus — ma kõnelen ju neiu Marlandiga! Ja — ligemalt waadata — — ma küsin ju ainult nõu —

E e w a

Laduge aga siis lauale!

S a l m e

See tähendab — minu nõuküsimise taga peitub wäike palwe (kohendab end toolil) ja see seisab — Leo Saalepiga ühenduses. Teie peaksite temale minu asemel midagi ette panema, — midagi sündsalt pilgul — hm — meelde tuletama, — midagi, mis minul enesel temale ette kanda ei kõlba —

E e w a

Küll aga minul?

S a l m e

(kärmelt)

Ja, ma arvasin nõnda — — Teie sõprusline
wahekord temaga — — Aga wõib ju olla, et
Teie feisiti mõflete — —

E e w a

(julgestawalt)

Meie oleme arwatawaste head sõbrad, ja Teie
ettepaneku annan temale heameelega edasi, kui
Teie minu diplomatiat enam usaldate, kui mõne
feise oma.

S a l m e

Ja, seda ma teen. Lugu on see (oma käte
peale waadates ja kinnastega mängides) Ma ihal-
daksin vähemalt üheski Saalepi kontserdis
laulda — siin wõi mõnes feises linnas —

E e w a

(kergelt)

Ahah!

S a l m e

Muidugi kord edaspidi. Et hiilgaw kunstnik,
kes wäljamaalt geeniuse-tähega tuleb, esiotsa
üksinda õhtut tahab täita, on ju mõistetaw. Aga
mõnel korduwal korral — — (Waatab üles) Kas
Te siis weel suuri silmigi ei tee?

E e w a

Mispärast!

S a l m e

(äkilise ärewusega)

Teie mõistate mind omefi — Teie aimate minu soovi ise? — Ma tunnen enese *ad acta* pandud olewat, ma olen paljaks ajalooliseks mõisteks saanud!

E e w a

(tema käte peale wajutades, trööstiwalt)

No, no, Teie liialdate, preili Salme!

S a l m e

Wististe mitte! — Ma ei hinda ennast ammu enam üle õiguse, sellest on mind karmilt ära wõõrutatud. Aga ma ei wõi midagi parata, et mu süda karjatab, kui ma oma nime loen ühenduses Kilingi-Nõmme ja Nuustakuga, Tapa, Tarwastu ja Räpinaga!

E e w a

See alandab Teid nõnda?

S a l m e

Ja. Ma tunnen enese nagu häbinurgas seiswat! Kuid seda ei sünniks, kui ma muidu gaasi ja elektri all laulaksin. Siis wõiksin uhke ja rõõmsa rinnaga ka kõige wiimasele Saaremaa külale oma andeid wiia, kui mind sinna hüütakse. Mäletab aga keegi, millal Salme Pedak wiimaks elu andwa ja elu kandwa publikumi ette astus — ?

E e w a

Aga, kullakene —

S a l m e

Ja, ma tean: Teie tahate õelda, et mind ju ikka meeles peetakse, et ma suurematel pidulistel effewõtetel ikka weel üks feiste seast tohin olla. Aga kas ma seal muud olen kui augutäide? Müllal wiimaks usaldasin ma kallimas saalis iseseiswa kontserdiga esineda? (Tumedalt) Salme Pedak — see ei kõla enam. Kõla on aastate wastu ära kulunud. (Nägu akna poole pöörates) Sügis on tulnud.

E e w a

Ja, see wõib kibe olla —

S a l m e

Seda kibedam, et see saatus mind ülekohtuselt, nimelt enneaegselt, on tabanud. Ma laulan praegu paremine, kui siis, kui mind weel õiskehäälled hellitasiwad, kui mind weel tõuswaks täheks peeti —

E e w a

Ja, ja — Teie ei täitnud nende lootusi, kes Teie kaudu oma olemist ilmale ihkasiwad futwustada. Kõrgele, kõrgele oleksite pidanud tõusma!

S a l m e

(sügawast rinnast)

Ma püüdsin, aga ei suutnud!

E e w a

Selle järele ei küsita. — Kuid lubage, et ma Teilt midagi küsin. Kas Teie wahetegemine kuulajate ja kuulajate wahel mitte ekslik ei ole?

S a l m e

Kudas nii?

E e w a

Kas Teid mitte teadwus ei suuda rahuldada, et Teie külas just sedasama missioni täidate, kui linnas ja suurlinnaski — missioni, oma kuulajate elujõudu ja töördõmu terwise-joogiga karastada?

S a l m e

Tuntakse siis külas minu joogist maiku?

E e w a

Seda mõiksite rahuga nende asjaks jätta, kes Teie laualt raha eest jooma tõttawad. Kui neil jãnu ei oleks, nad ei tuleks.

S a l m e

(mõtlewalt, pead wãristades)

Selle mõtte sisse pole ma weel iialgi teed otsinud.

E e w a

Ja kui Teie pealegi ära olete tunnud, et see publikum, keda Teie elukandwaks kutsute, Teid täieks ei wõta ja Teilt kunsti kõrwal weel midagi muud nõuab — kas ei peaks Teie rinda külas ja alewis seda mõnusam tunne täitma: seal hinnatakse Teid Teie andide järele?

S a l m e

(waheaja pärast kohtlaselt)

Minu lapsikust mõffest ei pea Teie siis midagi?

Ē e w a

Teie mõttest, Salme Pedakile Leo Saalepilt
kõla laenata? Oo, Teie wõiksite ju katsuda.
Ma usun, et — et see mõõdaminewalt aitab.

S a l m e
(elustatult)

Ja Teie arwate, et ta minu soowi täidab?

Ē e w a
Wististe teeb ta seda.

S a l m e
Ja Teie tahate minu wahemeest etendada?

Ē e w a
See on ju nii lihtne osa.

S a l m e
(üles tõustes)

Siis ma katsun! — Ja nüüd on mu süda
jälle kord tühjaks wirisetud — ma wõin minna.
(Annab Ēewale, kes niisamati üles tõuseb, käft)

Ē e w a
Head päewa, neiu Salme! (Temaga weranda
poole minnes) Õhtul näeme teineteist kontserdis?

S a l m e
Ja muidugi! Ma ei oska Teile õelda, mäher-
duse rõõmupõnewusega ma õhtut ootan. (Äkitselt
sammu peatades) — Aga ärge tema abikaasa kuul-
des minu asja kõnesse wõtke, neiu Ēewa!

E e w a

Miks mitte?

S a l m e

Oh ei, ei! Laske Saalepit ennast wabalt ofsusfada! Ma kardan, proua Ellert hakkab lagi-
nal naerma ja hüüab: „Leo Saalep ja Salme
Pedak — kas ta siis hulluks on läinnd, see wana
harakas!“

E e w a

Ma panen Teie soowi tähele.

S a l m e

Tänan, ja nägemiseni! (Weranda kaudu ära)

Teine etteaste.

Eewa sammub ukse juurest pikkamisi ja mõtetes tagasi, pöörab pianino poole, ulatab selle pealt ühe kontserdi-programmi kätte, silmitseb seda ja wõtab siis riiulilt noofisid, mida ta, wastupidiselt pianino-järile istudes, lehitsema ja lugema hakkab. Lahtise akna taha on waheajal **Magnus Kull** ilmunud, ilma et Eewa teda tähele paneks. Aknal rinnutades waatleb Kull teda mõne aja tõsiselt, enne kui ta end märgatawaks teeb. Ta kannab kaunis luitunud kaabut, on aga muidu riides nagu esimeses waatuses.

K u l l

(järsult)

Tere, sauna-eif!

E e w a

(rahulikult silmi tõstes)

Jumalime, Kulli peremees!

Kull

(waheaja pärast)

Kas tohib sisse astuda?

Eewa

Millal Te siis mitte ei tohtinud?

Kull

(waheaja pärast)

Äga ma wannun Teie puhta toa täis.

Eewa

Küll ma pühin ta jälle puhtaks. Miks Te wanduda tahate?

Kull

Sest et ma winguda häbenen.

Eewa

Miks Te siis winguda tahaksite?

Kull

Sest et kirbud sööwad.

Eewa

Ikka jälle! (Tõuseb üles, paneb noodid ära ja läheneb Kullile, kellele ta kätt andes teraselt otsa waatab) Ja, Teil on nuff ligemal kui wanne. Miks Te wasuoksa tahate teha? Mees nagu karu!

Kull

Kas karud nutawad?

E e w a

Kõik tugewad olewused nutawad, kui nad tahawad.

K u l l

Teid pole ma iialgi näinud nutwat.

E e w a

Ma pole tahtnud. Wähemalt mitte nii sage-
daste, et Teie seda näha oleksite wõinud.

K u l l

(temale pikalt otsa waadates)

Ja, ja, Teie õnnelik olewus — Teie kunstnik
ilma talendita!

E e w a

Kas see nii õnnelikuks teeb?

K u l l

(tüsedalt)

Kurat, ja! — Aga oodake, ma tulen tuppa.
(Astub akna tagast ära ja tuleb wimmas turjaga aegla-
selt weranda kaudu sisse, kübarat lähema tooli peale
wisates) Ja Teie süü on, et mina mitte niisama
wähe nutta ei taha, kui Teie.

E e w a

Soo?

K u l l

No, kes see Eewa siis on, kes mulle alati
kõrwa sahistab: „Sõõ, Adam, sul on õigus süüa!“

E e w a

Kas mina seda üksi teen?

Kull

Teisi kiusajaid ma ei usu.

E e w a

Äga ma tean ühte, keda Teie veel enam usute, kui mind.

Kull

Keda siis?

E e w a

Magnus Kulli. Muidu oleksite pintsliid tõeste ahju wisanud, nagu juba mõnda aastat ähwardate.

Kull

(maha waadates, waheaja pärast)

Ma ei raatsinud.

E e w a

Waadake! Sellega on kõik õeldud.

Kull

(raskelt kesklaua äärde istudes)

Ma ei raatsinud, sest et ma nõder olen. Kuid see ei keela mind ikka enam ära nägemast, et ainult suurel õigus on, mitte wäikesel. Ela, suur — kärwa, wäike!

E e w a

Pean ma Teile selle labatõega wastama, et meie mitte ainult Alpidest rõõmu ei tunne, waid ka Otepää kinkudest? Et meid mitte ainult Rubens ja Thorwaldsen, Shakespeare ja Beethoven ei elata, waid ka kõik need wõõrsil ja kodus, keda meie üles ei jõua lugeda?

Kull

Elavad siis aga need elatawad mitte-ülesloetavad ka ise, iseäranis meil? Kas nad ei ole palju enam pikaldasele kärwamisele mõistetud? Teie näete omefi neid laiu silmapaarisid pikkade kaelte otsas, mis väikeste peadest üle aina suurusil ootawad!

Eewa

Ja, ma näen neid. Ja ma näen ka, et nad wõimetud on kunsti kaswatama, mis suurusil ilmale tooks. Loomulik tee sinna käib nimelt väikeste ja väiksemate kaudu. Mida need messias-teootajad suudawad sigitada, on ainult walemessiased, kes endid ise oodatuteks waliwad ning kõiksugu wägihüppeid teewad, et ootajatele nähtawaks saada —

Kull

Awalikule arwamisele üleüldse.

Eewa

Teil on õigus. Seks on waja, feda üle lüüa. Kui nad endid ise suurusteks on proklamerinud, tuiskawad nad publikumile ummisjalu peale, et tema usku ja tunnust enestele kätte üllatada.

Kull

Ja. Aga kas ei wasta sellele ebanähtusele teine, mis mitte palju parem ei ole?

Eewa

Nähtus, et suurusel mitte kerge ei ole suurusiks saada?

Kull

Ja.

E e w a

See pole mitte wale. (Soojalt naeratades) Äga ma arwan: selle üle ei murra kunstnik, kes kunsti kunsti pärast armastab, mitte pead. Nagu peig armastatud mõrsja kaasawara üle pead ei murra.

Kull

(räpakalt)

Äga kui sa selle armastuse kätte nälga sured!

E e w a

See on hoopis teine küsimus, mille paljude teiste seas alles tulewik rahuloldawalt ära wastab. Niikaua aga peab wäike ennast ise katsuma aidata. Kuid wanduge ometi, Kull — seks tulite ju siia!

Kull

(käsipõsekil)

Teie tulefasite mulle mu waest mõrsjat meelde — wandumise-himu läks mööda. Kas teate, et ma tema pärast jälle hulguse-kepi kätte pean wõtma, kui ma mitte oma kihelewale kaelale järele ei taha anda. (Äjab pea tagasi) Ehk näete juba eelmärkisid?

E e w a

Ei. Ja ma loodan, et ma ka iialgi järelmärkisid ei näe. — Äga mis on siis sündinud?

Kull

Ei midagi ootamatat. Ma jään peawarjust ilma ega tohi uue peale mõelda, sest ma töötan

juba meister Millet' wiisil: wanad wärwid löuendilt
maha ja uued peale!

E e w a

Kas siis kuidagi nõu ei leidu — ?

Kull

(wäristab pead)

Minu laenukaewud siin linnas on tühjaks
pumbatud — filgatumaks. — Kas mõistate, mis
see tähendab ?

E e w a

(tasakeste)

Ma wõin seda arwata.

Kull

(karuse ägedusega)

Kas mõistate, mis see tähendab, ühes paigas
elada ja liikuda, kus sa igale tutawale näole
wõlgu oled! Ja wõlgu, teades, et sa seda kunagi
maksta ei jõua! Ja selle teadmisega tarwiduse
ees seista, ikka jälle uusi laenusid üles wõtta!
Sarwiline saatan — see on kaabaka-elu, see on
warga-põli! Ma julgen weel ainult pimedas
uulitsale astuda!

E e w a

(female weidi lähenedes, murelikult)

Oo, oo, sõber!

Kull

Ja kudas sa ennast ühtepuhku koera-tempude
pealt tabad — lõmitamast ja saba liputamast,
sitsimast ja käsa lakkumast! Paiskaksid mõnele

oma põlgtuse näkku, aga ei — kumarda ja pea lõuad: oled temale ju müüdnud — müüdnud kas wõi taldreku supi ja tassi kohwi eest! (Hüppab üles ja kõnnib raskel sammul edasi-tagasi; waheaja pärast)

Aga weel rohkem tallukaid folgendab nadi-kaelal külles. Tuksatan wahel mõne oma lõuendiriba ette seisatama jääda ja küsin eneselt, küüned karwus: Kirewase päralt, kas see siis mina olen, mis mulle sealt wärwipeeglist wastu wahib? Ei, see on keegi wõõras! Keegi, keda ma poleks maalida tohtinud. Keegi, keda ma ainult oma hinge-õnnistuse hinnal maalida wõisin. Ma ei maali ennast, sõber, sest ma ei maali enesele. — Lauka sügawust mõõtki ise! (Pöörab näo, habeme wabisemist warjates, kõrwale)

E e w a

(pikema waheaja pärast)

Kas mäletate, Kull — ma andsin Teile mõne aja eest nalja pärast natuke nõu?

K u l l

(jälle sammudes, rahulikumalt)

Ma mäletan.

E e w a

Nüüd kordan ma seda nõuannet tõe pärast.

K u l l

Üleliigne. Ma wõtsin ta kohe tõeks.

E e w a

Soo? Ja lükkasite tagasi.

Kull
(seisatades)

Ei. Aga ma ei suutnud teda teostada.
Kafset tegin.

E e w a

Kafset?

Kull

Ja. Ühel õige vihmapiimedal õhtul wõtsin südame rindu ja läksin maalermeister Kobrase poole fõöd kuulama. Ta on minu hea tuttaw. Aga kui ma tema ukse taga seisin, tikkus mulle järele wiirastus peale. Ma nägin ennast wärwipoti ja suure pintsliga uulitsal, ja terwe wägi tuttawaid nägusid jooksis minu ümber kokku, ja kõik wenisiwad itsitawateks lõustadeks lajali. — Rumal oli! Tegin aga, et pühkima sain, õhetaw tundmus põues, kui oleks minu armukest teotatud.

E e w a

Teotatud? See pidi ju Teie armukese hea ks minema! Et Teie teda e d a s i wõiksite armastada — tundidel, mis Teile leiwatõöst järgi jääwad. Et Teie ennast ja enesele wõiksite maalida!

Kull

Wõite rahulikult ka weel juurde lisada: „Ja ise oled endine maalri-õpipoiss, kes wärwipotiga kauemine ringi on jooksnud, kui akademiast nuusutanud!“ Aga see kõik ei õienda midagi. (Tumedalt) On midagi ärawõitmatat, ülesaamatat kunstieluka sees —

E e w a

(naeratades, sõbraliku pilkega)

Kunstniku-au! Kunstniku eri-au! — Siin kunstnik — seal wõhik! Nagu: Siin militär — seal tsiwill!

K u l l

Pilgake aga, pilgake, ja nimetage seda kudas tahate. Asja ennast ei kaota Teie ilmast. Tehke töö täna wabaks, kroonige teda, ja Teie näete mind homsest peale mõne funni päewas katuseid ja treppisid waapawat!

E e w a

Siis pole see enam ohwer.

K u l l

(maha wahtides, ärdalt)

See on õige. Aga ohwrit nõudke kangelaselt. (Wõtab endises paigas istef)

E e w a

(waheaja pärast, kergelt)

Ah soo, Kull — ma tahtsin Teilt juba ammu küsida: Kas Teie „Alutaguse neiu“ weel alles on?

K u l l

(urisewalt)

Kuhu ta's jäi!

E e w a

Ta meeldis ju mitmele.

K u l l

Meeldimisest ostmiseni aga on weel pikk samm. (Hakkab maha wahtides muigama) Siiski — üks ostuhimuline mul on.

Kes nii? E e w a

K u l l
(nagu ülemaal)

Üks kunsti-armastaja, -edendaja, -fundja ja
-armustaja.

E e w a
(naeratab)

No waadake!

K u l l

Ja mis kõige tähtsam: wäga ostuwõimeline
ostuhimuline.

Soo? E e w a

K u l l
(nagu ülemaal)

Äga — —

E e w a

Mis „aga“ siis veel?

K u l l

Kaup on veel wäga pooleli.

Mispärast? E e w a

K u l l

Lubage fähendada, et minu wäike alufaguslane
üsna magus lapsuke on, kes isale endale kah
meeldib. Kuna meie nüüd mõlemad — minu
ostja ja mina — tema kallal palehigis fingime —

E e w a

Sada rubla oli Teie kunstisõbrale palju?

K u l l

„Palju“ on kõikuw mõiste, preili. Oleks feine tahtja teada olnud, kes sada anda oleks raatsinud, ega siis sada ka esimesele palju poleks olnud.

Kuna meie nüüd pitsitame ja pingutame, tõmbab minu plika lõuendil korraga mokakese wingu ja fihub mulle kõrwa, ta tundwat enese laadamullikaks alandatud olewat.

E e w a

Mõistlik tüdruk! — Ja siis?

K u l l

(õlasid kehitades)

Noh, siis jäi kaup pooleli.

E e w a

Katki — tahate õelda?

K u l l

Ei, pooleli. Ma wõin oma „neiu“ nimelt igapäew poole hinnaga doktori-herra Waigule müüa, kui ma täie hinna maksjat ei leia — see tähendab, kui ma säärast ära ei jõua oodata. Ta kinnitas mulle seda kõige rõhuga, kui ma ta uksest wälja komplimenteerisin.

E e w a

(naerunõol, mõtlewalt)

Wõi herra Waik! Aimasingi juba. Üks nendest, kelle aateline hing praktilise mõistusega nii harmonialiselt kokku kõlab.

Kull

Säärasel vähempakkumise teel on ta minuga
kord ennegi äri teinud.

Eewa

(röömsalt)

Seekord eksib ta oma kalküliga — minu
õnneks!

Kull

Kudas nii?

Eewa

Teie ehk mäletate weel, et ka mina Teie
magusale lapsele „silmi tegin“. Ma oleksin ta
ammugi kaisus koju toonud, kui mu kukkur sõna
oleks kuulanud. Nüüd aga (läheb kirjutuslaua
juurde, mille sahtlitest ta ühe awab) — nüüd olen
ma ostuõõimuline ja frumpan oma wõistleja üle.
(Tuleb rahaga ja paneb Kulli ette laua peale) Millal
ma järele wõin tulla?

Kull

(silmitseb natuke aega tõsiselt raha, tõuseb järsku üles
ja astub pahempoolse akna ette, millest ta wälja wahib.
Pöörab siis ümber, läheneb ruttu Eewale ja suudleb
teda äkitselt)

Kolmas etteaste.

Endised. Leo Saalep, laias mustas mantlis, laia-
äärelise kunstniku-kübaraga, ilmub suudlemise-silma-
pilgul werandale, peatab äkki, nihkub pisut tagasi ja
jääb nõuta kohmetuses uksest sisse wahtima, ilma et
Kull ja Eewa teda esioitsa tähele paneksiwad.

E e w a

(rahuliku naeratusega)

Kas see oli peale kauba?

K u l l

Ja. Ma pole kiksi kaupmees. — Aga kui Teil ehk kusagil südamesopis lootus liikus, et mina sellest rahast Teile oma wõla ära maksan, siis (wajutab raha sügawaste püksitasku) —

E e w a

(tõrjuwa käetõstega)

Sellega pole Teil vähematki pakki! (Silmab Leot) Ohoo, mulle tuleb weel külalisi! (Astub ukse poole) Ikka sisse, ikka julgeste sisse — siin peres mõistefakse külalistest lugu pidada!

L e o

(astub tõrkuwalt, kohtlase fusaga wõideldes, sisse)

Kui ma ei tülita —

K u l l

(laua juurest, rõõmsalt ja lärmawalt)

Sa kuulsid ju, et sinust lugu peetakse, fogu! Ja mind sa ka enam ei tülita — minu falleke on tahedal. (Läheneb tulijale ja waatab weranda poole) Aga kas sa siis jumala ükski tuled?

L e o

(teretab Eewat weidi wormiliku käeande ja kumardusega, wõtab siis Kulli käe aeglaselt wastu, mida ta lühidelt wajutab)

Ja. Ma olen pikemal luusimisel, ja armastan niisuguseid üksinda ette wõtta.

Kull

Nah, head tuju ei too sa oma luusimiselt just mitte kaasa! — Aga küllap meie selle eest muretseme. Nüüd aga — mantel maha, welleke!

Leo

Ma ei mõtle mitte kauemaks jääda —

Kull

(naerdes)

Ära nüüd tembuta, poiss! Kes siis maalt tuleb tuld tooma! Pane tähele, sa jääd minust siia maha. (Kisub Leo üleriide seljast ja riputab ühes kübaraga warna)

Waata ometi, mäherduses armsas pesas sa oled! Waata, kudas päike meie sauna-neitsit kosib!

Eewa

(rahulise lahkusega)

Wõta istet, Leo. Ma ootasin sind juba eila.

Leo

(waatab laia küsimisega tema otsa)

Eila? — — Mispärast eila?

Eewa

Ma mõtlesin: esimene päew kulub puhkamiseks ära — ta tuleb teisel. Täna aga on juba kolmas.

Leo

(heitleb imetelemisega ja waatab Eewa pealt Kulli peale)

Eila — — ja — ma ei leidnud eila veel mahti — — Aga —

Kull

Jstu maha, ehk hakkad siis sulama! Kuuled ju, et sind oodati!

Leo

(piinlikkusega segatud jahedusega)

Täna. Ma olen tõeste natuke wäsinud. (Laseb toolile lähenedes silmad ringi käia) Ja, siin on kaunis.

Kas sa siin üsna üksinda elad, Eewa?

Eewa

Nagu ämblik.

Leo

Ka ilma ühegi teenijata?

Eewa

Mulle käib üks taat oma eidega teisest saunast töö juurde abiks.

Leo

(kesklaua pahempoolses otsas istet wõttes)

Tööd peab sul palju olema. Ma lasksin silmad sinu aiast üle käia: peenrad, puud, põõsad — ja see mets mesipuid!

Kull

(istub habet sillitades laua taha sohwa peale)

Eewa

(toetab parempoolse tooli najale)

Töö annab isu.

Leo

(riivab teda poole pilguga)

Seda ma näen.

Eewa

(naerab kõlawalt)

Kas minu wälimus ehk juba estetilisele maitsele liiga teeb?

Leo

(tuksatab kergeste Eewa naeru mõjul)

Terwis pole kunagi iluwastane.

Eewa

Soo? Siis on hea. Aga et meie parajaste isust kõneleme — kas wäsinud rändajat mitte nälg ei näpista?

Leo

(kähku)

Ja, ma sööksin natuke!

Eewa

Äinult natuke? See käib minu kodukorra wastu. — Mida ma wõiksin tuua?

Leo

(elawamalt kui siiamani)

Mett, kui ma paluda tohiksin — kõige pealt mett!

Kull

Piima ja mett — selle poolt olen ka mina.

Leo

Mina jooksin ennemine kohwi. Kuuma kohwi.

€ e w a

Leidub mõlemaid. (Paremat kätt ära)

Neljas etteaste.

Leo. Kull. Hiljem € e w a.

K u l l

(wahib, ristis käed laua peal, kawala ilmega waikides õhku)

€ e o

(najatab, jalad pealiti, kaugele toolitoe wastu ja silmitseb tummalt pahempoolset seina)

K u l l

(kõhatab pikema waheaja pärast ja hakkab habet silvitama)

€ e o

(nihutab end närwilikult ja riiwab Kulli kärke pilguga; weidikese aja pärast)

Miks sa waikid?

K u l l

Miks sina waikid?

€ e o

Kas sinul midagi — ütelda ei ole?

K u l l

Ei. Aga sinul peaks midagi ütelda olema.

€ e o

Mida?

Kull

(tõsiselt)

Mida säärasel puhul öeldakse!

Leo

(kohtlaselt)

Kas siis täeste —?

Kull

Nägid ju oma silmaga.

Leo

(segaselt)

Sa nägid, et mina nägin —?

Kull

Ja panen imeks, et sa mitte kohe „soovin õnne!“ ei karjunud, nagu kord ja kohus.

Leo

(hädise naeratusega)

Tühja kah! Sa simbid mind.

Kull

(silma kirjaks haawatult)

Tulise pihta, kas see siis nii võimata on?
Kas mina mees ei ole?

Leo

(vaatab pool kokkunult, pool kahtlevalt temale otsa ja
vaikib)

Kull

(teda silmitsedes, waheaja pärast)

Ma poleks uskunud, et su nägu weelgi walgemaks wõib minna. (Korraga naerdes)

Noh, ma ei raatsi sind kauemine siputada lasta. (Tõmmab püksitaskust raha wälja) Näe, see oli selle eest. Ma annaksin saja rubla eest kuradi wanaemalegi suud!

Leo

(korraga mõnusalt)

Kas see laen on?

Kull

Seekord aus müük.

Leo

Mõni pilt?

Kull

Just nii.

Leo

Nõnda oleme siis üheõiguslised siin majas?

Kull

Minu pärast wõid mureta olla, ehk ma küll ei tea, mis sa kahega peale tahad hakata —

Leo

(kulmu kortsutades)

Kahega? (Järsult) Waikime sellest!

Kull

Hüwa. (Waheajakese pärast pool ohkamisi)

Paari aasta eest aga oleksid minu eesõiguste wastu põrganud.

Leo
Kudas?

Kull
(hämaraft)

Ma olin sinu järeltulijaks saamas.

Leo
Sina? Kas tõeste?

Kull

Ja. Purjetasin kõige parema tuulega.

Leo
Aga —?

Kull
Laewuke jooksis karile. Päise päewa ajal — selge ilmaga.

Leo
Missugusele karile?

Kull
Ja — Eesti keeles pole tal nime. Wist sellepärast, et ta meie laewu tawalikult ei tülitä. Teda ei wõeta tuntawaks, weli.

Leo
Ma ei mõista sind.

Kull
Küll sa mõistma hakkad. Lugu on labane — nufuwäärft labane. (Silitab wõllalise muigega habet) Ma ei teadnud ka ennast selle rahwuslise kühmu

eest hoida; nii hoolefu olin, et tähelegi ei pannud, kui juba kinni istusin.

Sa mäletad ehk veel, et mul muiste ka üks paruni-preili õpilaseks oli?

Leo

Preili von Hohenscheidt?

Kull

Õige küll. Hiljem tuli mulle veel paar niisugust wõsukest esimese soowitusel.

Leo

Ja siis?

Kull

Siis tegin, mida teinegi meie tõugu surelik tegemata ei maldaks jätta: wõtsin nad külas nafuke sagedaste jutusse. — — Kõditas talupoega. Põüi kurat!

Leo

(endamisi, spontanselt)

Kuljused!

Kull

Mis sa ütlesid?

Leo

(segimõtteliselt)

Ei midagi.

Kull

(jatkates, tõsiselt)

Sest oli küllalt. See tähendab: mitte k o h e — alles aegamisi, waewalt märgatawalt, hakkas funduma, et küllalt oli olnud. (Waheaja pärast, suikunult)

Kuiwas ära. Kuiwas ära nagu nelipühi-kask.

Leo

Sellesama pärast? — Ei wabandamist, ei unustamist?

Kull

(pead raputades, rõhukalt)

Ennem annab sulle mõne kaelakohtulise kurtöö andeks.

Eewa

(tuleb laudlinaga, mille ta herrade ees olewa laua peale laotab, kui ta sealt lillewaasi enne ümargusele lauale on tõstnud, ning läheb nobedal talitamise-sammul jälle tagasi. Mõlemad herrad järgnewad temale pilkudega ja waikiwad weel lühikest aega)

Leo

(kätt Kulli õlale pannes)

Kahju oli — mis?

Kull

(häigab üle näo, siis lähedalt)

Igatahes oli mul asja, sind, wennas, suureks, suureks oinaks pidada! (Tõuseb üles)

Leo

(ümisemisi)

Ja, ja.

Kull

(ringutab ja astub siis mõne sammu edasi-tagasi)

Sinu ärapõlatud pärandusel oli aga weel rohkem aspirantisid, ning wäga tuliseid ja wõidujulgeid.

Leo

Pärast sind?

Kull

Ja, sest warematest ei tea ma midagi.

Leo

Tunnen ma neid hilisemaid?

Kull

Küllalt. Need aga leidsiwad endid juba paari nädala pärast järgimööda külma käest.

Leo

Mäherduse kühmu pärast?

Kull

Pole lähemalt teada. Aga küllap nad oma Eesti südamest veel vähem rõõwliauku raatsisiwad teha, kui mina waene. (Puhkeb täie häälega naerma)

Leo

Miks sa naerad?

Kull

Tigeduse pärast. Sest missuguste nägudega nemad küll pärast peegli ees seisiwad ja naise hindamise-wõimetus üle pead rapufasiwad! — Nüüd kuuled neid kõwaste naise inferioritidist kõnelewaf ja kirjutawaf. (Paneb uueste naerma)

Leo

Nende nimed?

Kull

Et sa kaasa wõiksid naerda: meie sõbrad Waik ja Kõrend.

Leo

Wõi need! (Waheaja pärast)
Ja nüüd? Neil ehk on ka järehtulijaid?

Kull

Eestlastega näikse meie saunaneitsi walmis
olewat. Teda huwitab wiimasel ajal üks lätlane,
keda ta Riias läinud talwe lõpul tundma õppis.

Leo

Riias?

Kull

Ja. See herra, keegi koolimees, elab seal.
Eewa-preili saadab talwiti nimelt ikka paar
kuud mõnes meie suurlinnas wõi ka wäljamaal
mööda, et aja waimlist südame-fuksumist ligidalt
kuulatada.

Leo

(närwilikult käsi pigistades)

Ja see tutwus — kui kaugel see siis on?

Kull

Ma ei tea muud, kui et neiu Eewa oma Läti
sõbrast suurt lugu peab. Wiimane käis suwel
siin.

Eewa

(tuleb täidetud kandelauga, paneb selle lauale, wõtab
sohwa peal istet ja hakkab sisse walama)

Roaie, Kull! Rõõmustan, et teie kirumise-tuju
lõpulikult möödas on. Ma kuulsin Teid naerwat.

Kull

Mee lõhn tõi teise tuju. (Istub lauda)

Leo

(Eewa poole waadates, pikkamisi)

Mee ja mulla lõhn — see — see wedas minu
siia.

Eewa

(naeratab)

Kas sa muidu poleks tulnud?

Leo

Ja, aga paar päewa hiljem.

Eewa

Kas minu mesi ja muld linnani lõhnawad?

Leo

Ei, sa tõid selle lõhna üleela kaasa ja jätsid
meile maha. Ma haistsin teda igalt poolt
— päewal ja õösel.

Eewa

Ja ofsustasid allikat üles otsida? — Kes sulle
teed juhatas?

Leo

Mõlemad lõhnad.

(Sööwad ja joowad järgnewa juttumise jooksul)

Kull

(waheaja pärast Leole)

Kuule, sina ahjust wõetud geenius! Ma
tahaksin sinult midagi küsida. Midagi, mis minule
enesele nii ligidal seisab, nagu nohu ninale.

Ütle mulle, kas sul selle pika aja jooksul, mis sa oma tõusu eest nüüd juba töötad, ka palju teatud närijaga tegemist on olnud, mida kahtlemiseks kutsutakse?

Leo

(ruttu)

Seda ussi ei tohi sallida.

Kull

Äga ta tuleb ja tuleb ikka jälle!

Leo

Teda peab kohe ära tapma — kohe!

Kull

Sa funned teda siis?

Leo

Äga vähe. Ma litsusin ta surnuks, enne kui ta närima sai hakata.

Kull

Selleks on jõudu vaja —

Leo

Ja, fanatilise usu jõudu.

Kull

Säärane usk aga on sõge.

Leo

Olgu! Kas elu wõi hukatus. Kolmat ei ole.

Kull

Va banque!

Leo

Va banque! Ise pead uskuma ja feistelt usku
otsima.

Kull

See on wõime, mis minul puudub. Nüüd ei
pea ma sind enam lödwaks.

Eewa

Mis on aga siis selle armuheitmata usu
kättepüütaw paleus, Leo?

Leo

(mõtleb weidike)

Rikkus. — Rikkus, et anda, jagada, pillata
wõida.

Kull

Muidugi fasu eest — ma ei mõtle mitte just
kõlisewat.

Leo

Ja, ärateenitud fasu eest.

Kull

Nüüd aga kuuldawale ja nähtawale pääsemise
lugu. See ei ole seal suures podisewas wõist-
luse-katlas, kust sa tuled, mitte just kerge.

Leo

(häigab üle otsaesise)

Ja, see on raske, wäga raske! Pead iga silma-
puutuwat hüppelauda tarwitama, pead hüppe-
laudu otsima, nende järele waritsema.

Kull

Mida sa „hüppelauaga“ mõtled?

Leo

(ruttu)

Pead katsuma iseenesest üle käia, mitte ainult teistest.

Kull

Õnnestab see siis?

Leo

(peaaegu kirglselt)

Pea b õnnestama! Kord ei õnnesta, teine kord õnnestab! Muidu ei jõua ju elada. (Korraga muudetud toonil Eewa poole pöörates)

Äga ma tahtsin sinult, Eewa, midagi küsida.

Eewa

Noh?

Leo

Ma tahtsin küsida — see paneb mind nimelt imetelema —: Kas sina siis kunagi fungi wõi vähemalt kalduwust ei ole tunnud, kah anda, kah jagada? Muidugi mõtlen ma midagi muud, kui see on, mida sa oma igapäwasele ümbrusele annad — midagi kaugemale ja rohkematele antawat.

Eewa

Pead sa mõnda kunsti silmas?

Leo

Mitte just hädapärast.

E e w a

Loomise-fungi mul oli ja on, nagu igal inimesel —

L e o

Äga —?

E e w a

Mind takistab auahnus.

L e o

Äuahnus takistab sind loomast?

E e w a

Ei, wälja astumast. — Ma tahan teile ilmutada: ma olin oma noorematel aastatel luuletaja.

K u l l

Äaa! Salamahti — iseenesele!

E e w a

Seda olin sunnitult. Kui ma oleksin tohtinud — ma oleksin oma laulusid piiramata paljusel ilmutada soowinud. Sest mis wäärtuslist luuakse, peab kõigi päralt olema.

L e o

Siis leidsid, et —

E e w a

Minu laulud meeldisivad mulle. Üks sisemine hääl aga andis mulle nõu: Lase neid laduneda, nagu marjawiina laduneda lastakse, ja maitse

neid siis! — Seda ma tegin. Ja kui ma neid pikema aja pärast uueste maitsesin: wiin oli hapu ja wesine. Seda ei tohtinud ma joojatele ette kanda.

Kull

(naerdes)

Tark neitsi!

E e w a

Ei, auahne neitsi.

L e o

Ja uued katsed jätsid tegemata?

E e w a

Sel alal — ja. Aga ma walisin omale hiljem teise katsewalla.

L e o

See on huwitaw — missuguse?

E e w a

Ma tööftan mõnda aega paari kaswatusteadlise problemi kallal.

Kull

Aga sellest pole ju midagi kuulda olnud.

E e w a

Miks pidi sellest kuulda olema? Ma pole oma tööga ju weel mitte walmis. Jõuan ma juurdlemisele wõetud küsimused ära wastata, siis ei jäta ma wastuseid kaas-ilmale mitte ette panemata.

Kull

Jõudu siis, ja palju au! (Tõuseb üles)

Eewa

Jõudu tarwis — au tuleb ise.
Kas Teie juba minekut teete, Kull?

Kull

(temale kätt andes)

Ja, ma pean minema. Ma tahan linnas paarile inimesele rõõmu teha.

Eewa

Kellele siis?

Kull

Oma majaperemehele ja ühele püksi-kaupmehele. (Leo kätt pigistades)

Sa ei tarwitse siis mitte karta, et mina sinu kontserdi vastu tarwilist lugupidamist üles ei näita. (Leole kõrwa sisse) Teatud õmbluse arutan muidugi lahti.

Leo

(äkitselt nagu kartlikult)

Sul pole siis sugugi enam aega?

Kull

(minnes)

Mitte minutit! (Weranda kaudu välja)

Eewa

(wiib kandelaua riistadega ja laudlina ära)

Neljas etteaste.

Leo. Siis Eewa.

Leo

(tõuseb üles, surub otsaesist ja astub maha wahtides mõned sammud; raputab ennast siis äkki ja hakkab taas ringi silmitsema; seisab kunsti-asjade, raamatukapi, mõne pildi ees, wahib aknast wälja ja pöörab wiimaks, käed selja peal, lapselik-pehme näo-ilmega keset ruumi tagasi)

Eewa

(ilmub aeglaselt ja tõstab rahulise, naeratawalt küsiwa pilgu tema peale)

Leo

„*Quisisana*“ peaks sinu majakese nimi olema!

Eewa

Arwad, et haiged siin terweks saaksiwad?

Leo

(sügawast)

Ja! — Terwis naeratab siin igast seinast ja nurgast wälja; nagu punapõselised lapsenõod piidlewad mulle igalt poolt wastu! Ja kas tead, kelle nägu nad kõik on?

Eewa

Noh?

Leo

Sinu nägu. Sinu tuba — see oled sina.

Eewa

Tuba on ikka elaniku nägu.

Leo

Mulle tükib see esimest korda nõnda silma. —
Oo, Eewa, siin saaksin ka mina ferweks!

Eewa

(female ligemale astudes)

Kas sa oma ferwisel palju wiga tunned olewat?

Leo

Ma olen wäsinud. Mu meelest on wahel,
kui poleks ma oma karulaanest wälja pidanud
pugema.

Eewa

Ja, meie oleme alles metsa-inimesed. Sääraseid
pureb kultura-kliima kõige õelamine. Wõtab veel
aega, enne kui meie tõug end akklimatiseerib.

Leo

Aga sina!

Eewa

Mina olen üks lagendiku weerele sattunud
erand. Põlised linnalapsed saawad ennemine
hakkama. Nad an taudide wastu immunsemad.

Leo

(wõtab kesklaua ääres istet)

Sul wõib õigus olla. Kuid ma igatsesin met-
sast wälja! Kõigest hingest! Ükski wõim poleks
mind seal kinni hoidnud. Ma tundsin kõiki
laane saladusi, mitte aga, mis seal musta müüri
taga sünnib, kust päike tõusis ja kuhu ta jälle
wajus. Seda pidin aga teada saama. Ja
nõnda pugessin wälja.

€ e w a

Siis tegid õieti.

£ e o

Arwad?

€ e w a

Kui sa teisifi ei wõinud. Metsast wälja tulema peame o m e t i kord.

£ e o

(käsipõsekil)

Wõtsin ainult liig wäikese ja liig kuiwa leiwa-
koti kaasa. Paremat polnud metsawahi-perenaisel
paraku anda. Külakoolist konserwatoriumini,
konserwatoriumist peaaegu tänini — see oli mulle
üksainus pikk paast. Mõju hakkab nüüd tunduma.

Kas ma tohiksin ukse kinni panna?

(Päike on waheajal weranda ja tagumise akna poolt
pahemale poole pööranud ja paistab külgaknast õhtusel
kumal sisse)

€ e w a

Sul on wilu? — Jää paigale, ma teen seda
ise. (Paneb weranda ukse kinni) Kas akna panen ka?

£ e o

Kui sa nõus oled — ja. Minu sooned ei
soenda mind küllalt. Were asemel wist külm
wesi sees.

€ e w a

(istub tema juurde)

Sa peaksid ennast kosutada püüdma, Leo.

Le o

Ja, seda ma peaksin. Aga — sa ei tea veel mitte kõik. Wiimased wiis aastat on mind hommikust õhtuni piitsutatud. Piitsutatud nagu mustlase hobust.

E e w a

Tõõ poolest? — Kas sa ennast mitte ise ei piitsutanud?

Le o

Seda ka. Aga teise piits oli wäsimatam. See oli lihtsalt wäsi m a t a.

E e w a

(mõtleb)

See sündis muidugi *bona fide* sinu tulul?

Le o

See on küsimus. Selle küsimuse kallal olen wiimasel ajal pead murdnud.

E e w a

Wiimasel ajal —?

Le o

Ja — alles! Aga mõni tõde ei ärka unest, enne kui feda raputatakse. Minu tõde magas ja fukkus kõik need aastad.

E e w a

Ja mis ʒa sulle ärgates ütles?

Le o

Ta arwas, et wäga kahtlane on, kas mustlane hobust hobuse tulul peksab, kui ta kärke-

mine pärrale tahab jõuda. Hobune saab küll ka
waremine õhtule, aga nahk on tal maas.

E e w a

Sa arwad järeldada wõiwat —?

L e o

Et ma ronija olen, kes teist kukil peab kandma.

E e w a

(laseb pea alamale)

Ainult? — — Wõib see tema kõik olla?

L e o

Ei, see ei ole tema „kõik“. On veel midagi
muud.

E e w a

Ja see on?

L e o

Ma olen m e e s. See wäärtus on mul tema
kohta ka —

E e w a

Kudas?

L e o

— ja tema on piiramata määrani naine.
See tuleb piitsale juurde. — Kas sa mõistad mind?

E e w a

(mõtetes, pikkamisi)

Ma püüan sind mõista.

L e o

(roidunud naeratusega)

Kõik kokku: ma olen kehaliselt natuke ära-
kõrbenud. Ja põues rabeleb lind, kes mulle rahu
ei anna.

E e w a

Lind?

L e o

Ja. Ma nimetan teda hirmu-linnuks. Ta on
minu närviwõrgu silmades kinni ja püüab lahti
saada.

Äga kõik see ei tee mulle suuremat muret,
sest ma loodan kosuda wõiwat; ma ei ole ju
weel mitte wana.

E e w a

Seda loodan mina ka.

L e o

Muudkui rahu oleks waja — suur, sooja,
rõõmust rahu.

E e w a

(nokutab jaatades pead; waheaja pärast)

Ütle mulle Leo: mil kombel liitus teie ühen-
dus õieti?

L e o

Üsna lihtsalt: tema kinkis mulle oma suure
usu. Seda oli mul hädaste tarwis —

E e w a

Sinu enda usule lisaks?

Leo

Igapäewaseks, igatunniseks karastuseks.

Eewa

Põhjenes see tema usk ta enese muusikalise äratunde peal?

Leo

Wististe. Ja nii kindel oli see, et uskuja mulle oma terwe ainelise warakese, oma pãranduse, pimesi kaasa kinkis — lisa, mis mulle niisama hãdaste tarwis lãks.

Eewa

Ja mida kinkisid sina temale?

Leo

See kingitus oli nii liigutaw suur, et ma temale oma teada kõik wastu andsin, mis mul anda oli. — Siis aga tuli aeg, kus ma kaupa kahetsema lõin, kus ma annetust salaja tũkk-tũkilt tagasi hakkasin kiskuma.

Eewa

Siis, kui sa tema piitsa hakkasid mõistma?

Leo

Osalt. Osalt aga sündis see weel teisel mõjul. Selle mõju alla uhas mõiste „kodumaa“ mu hinge. Otsus, siia tagasi tulla, tegi mu korraga kidsiks ja kiskujaks. Ma hakkasin undamisi lootust soetama (lũkkab nãhwakalt juukseid tagasi).

— — aga see oli ju lapsik! Niisama lapsik, nagu see, et ma sind oma isikliste asjakestega igawdan!

E e w a

Sa ei igawda mind. Ja lapsikuse wastu ei ole mul midagi. Lapsikus suurendab mõnda inimest.

L e o

(peaaegu pahaselt)

Ma ei teeks seda, aga sinu olewus awateleb, sinu nägu poetab sõnad keele peale, sinu silm kisub haawa lahti!

E e w a

Siis kõnele!

L e o

Sind, Eewa — sind ma wihkasin kõik need aastad!

E e w a

(rahulikult naeratades)

Ja ihusid kättemaksmise-mõõka.

L e o

Ma wihkasin sind ja — põue hämaras sügawuses — iseennast.

E e w a

(nagu ülemal)

Mõlemaid?

L e o

Mu meelest oli, kui oleksime koos riiwafuma rumaluse ära teinud, mida sina keelata oleksid wõinud.

E e w a

Ja sina mitte?

L e o

Ei, sest ma olin wäiksem. Kas sul siis nii wõimata, nii täieste wõimata oli, mulle rinda anda, mille järele sa mind nägid jänunewat — sinul, kes sa mind muidu nii rikkalt toitsid?

E e w a

(tõsiselt)

Ja, see oli mul wõimata. Piima, mida sa himustasid, ei pidanud ma ferweks. Weel enam: ma kartsin, et ta sulle surmawaks wõiks saada, nagu ta seda paljudele on saanud.

L e o

Seda kartsid sa nii wäga?

E e w a

Ja, sest jänuneja oli mulle kallis. Ma ei tabanud sinu kunstis imet, Leo.

L e o

Imet?

E e w a

Ja, seda ehmatawat, rabawat — seda suurt ja ainuslist, mis geeniuuse teoses, ka üsna küpsemas, ikka tabataw on, ja üksnes selles. Ma otsisin, ma püüdsin seda — ta ei puufunud mulle kätte. Ma ei mõista tänapäewani, kudas mina ei leidnud, mida teised hiljem leidsiwad ja mida ma mujalt muidu olen leidnud — just mina, kes ma sind nii hinge ligidalt kuulda wõisin.

Leo

(tõuseb üles ja kõnnib mõne sammu)

Sa tegid, mida sa tegemata ei võinud jätta.
Mina aga —

Eewa

Kas sina mitte sedasama ei feinud?

Leo

Ei.

Eewa

Siiski! Ja sul oli õigus nõnda teha. Ma
jätsin su millegist ilma, mida sul elamiseks vaja
oli —

Leo

Ning muretsesin seda omale mujalt — õige.
Aga mäherduse hinna eest, Eewa! Millegi eest,
mida mul elamiseks veel enam vaja oli!
See äratunne on raske. See äratunne mühas
üleila — sa aimad, mil puhul — nagu uputaw
marulaene minust üle! (Sammub jälle, siis muude-
tud toonil)

Kui ma fihkudes minema panin nagu rumal
poisike, kelle mängukanni mõnitatud — kas sa
naersid mind, Eewa?

Eewa

Ei. Seks puudus mul põhjus.

Leo

Sa ei naernud? Tõsiselt, oma taewasinise
rahuga, matsid mu tasahiljukesi maha?

Eewa

Ma ei matnud sind ka mitte maha.

Leo

Waid —?

Eewa

(Tõstab naeratavad silmad üle õla Leo poole)

Waid hakkasin aknast lasahiljukesi vaatama, kas ta weel ei tule.

Leo

(kramplikult ühe tooli toest kinni hakates, wõimsa üllatusega)

Sa ootasid mind tagasi, Eewa?

Eewa

Ja. Mu meelest oli kõik need wiis aastat, kui astuksid korraga uksest sisse nagu kunagi.

Leo

Äga kudas — see siis — wõimalik on?

Eewa

(ikka naeratades)

Ma ei tea.

Leo

Sa ei tea?

Eewa

Kudas seda wõib teada? Hing ei ole raamat, mida lugeda wõib.

Leo

Sa kuulsid ju warsti, et ma tee sinu ja enda wahel kinni olin sulgunud.

Eewa

See ei eksitanud mind.

Leo

(oma pea järele kobades)

Ja siis — siis veel — — ma ei mõista sind sugugi, Eewa — — siis veel see: Sa sõbrustasid waheajal mõttega, ka omalt poolt võret meie wahele seada — sa feed seda kuuldawaste tänapäewani!

Eewa

Ka see on õige. Ma ei teadnud ju, kas sa tagasi tuled.

Leo

(kaswawa sisemise käärimisega)

Ja see kõik sünnib kokku — see pole sinu meelest sugugi imelik —?

Eewa

Ma usun, et see üsna fawalik on. Inimline isik farwitseb kedagi teisesoolist, kes temale ligemal seisab, kui tema muu ümbrus. Mina wähemalt ei saa ilma niisugusest läbi. Kui üks läheb, siis peab teine tulema. Muidu jääb ase tühjaks, ja see soetab külma.

Leo

Kuid lõpuliku sidemeni —?

Eewa

Ei, niikaugale pole minu ühendused arenenud — senini mitte. Ikka tuli millegist puudus, ikka oli midagi, mis mõõtu täis ei annud. Ja nõnda faganesiwad mõned minust ja mina faganesi mõnest. (Tõuseb üles)

Leo Saalepiga mõtlesin ma abielusse heita.

Leo

Kas tema siis mõõdu täis andis?

Eewa

Ma ei teagi, kas ma teda mõõtsin.

Leo

(hingetuma põnewusega)

Kas sa seda veel nüüd teeksid?

Eewa

(lihtsalt)

Ja. Ma ootasin teda ju.

Leo

(tasakaalu otsides, poolsosinal)

Äga see teine — — see wiimane —

Eewa

Sulle on minu Läti tutvusest räägitud? —
Kui sind ei oleks, siis wahest tema — ma üflen
w a h e s t!

Leo

(wärisedes, pool lämbunult)

Eewa! (Tahab teda formilikult kaenlasse tõmmata)

Eewa

(tagasi nihkudes, tõrjuwal käel)

Pea, Leo! — Teab sinu naine, et sa siia
tulid ja mäherduse hingega?

Leo

Weel mitte.

E e w a

Siis jätame seda, sõber. Ma armastan korda.

L e o

(astub pikkamisi tagasi)

Sinu tahtmine sündigu! (Jääb Eewat eemalt sārawa, unelewalt naeratawa pilguga pikemalt silmitsema, pöörab talle siis aeglaselt selja ja astub wõimsalt fõõtawa rinnaga tagumise akna juurde, mille ruudu wastu ta otsaesise surub)

E e w a

Leo!

L e o

(pöörab pikkamisi ümber)

E e w a

Ma kahetsen, et ma sinu rahu rikkusin. Sa pead mõne funni pärast mängima.

L e o

(wäljamurduwa kirglusega)

Ma mängin! — Ma mängin täna esimest korda! — — Täna mängin ma kõik, mis mul mängida on!

E e w a

Püüa end rahustada, Leo!

L e o

Ma kuulan sõna. Ja siin (waatab ringi) — siin on see nii kerge. Ainult sammuda — seinast seinä, nurgast nurka! Ma hakkän kõhe. (Lapseliku tooniwärwiga) Aga sa pead mulle enne midagi lubama, Eewa.

Mida siis? E e w a

 L e o

Et ma siin, selles ruumis, õhtuni wõin olla —
kuni aeg on kontserdi pärast lahkuda.

 E e w a

Selleks pole sul luba waja.

 L e o

Äga weel midagi pead mulle töötama.

 E e w a

Ütle!

 L e o

Et ma siis — kas tead, siis — — et ma
siin majas wõin elada!

 E e w a

(naeratab emalikult)

Seda sa wõid.

 L e o

(wõimsal õnnetundel)

Ja puhata — terve aasta puhata, — istuda —
wahtida — käsi hõõruda — naeratada, — aias
laiselda — päikest kiita — pilweid lugeda —
ja mett ja mulda hingata — — sinu juures,
sinuga ühes!

 E e w a

(naljatawalt)

See kõik peab sulle osaks saama!

L e o

Siis ma kosun — siis ma ferwenen! (Hakkab kerkiwal rinnal, maha wahtides ja naeratades, edasi-tagasi sammuma)

Siis kustutan selle suure inefuse hingest maha, jälkuse matan mulla alla, ja põuekull kõngeb aegamisi ära. — Uueste-sündimine puhtuses — uus elu aimamata iluduses, ja suur, õnnis rahu! (Wäikese waheaja pärast keset sammumist)

Siim materdas pinu taga suure musta ussi ära.

E e w a

(kuulatama lüües)

Mis sa ütlesid?

L e o

Rahu ootab mind siin —

E e w a

Sa tähendasid praegu weel midagi.

L e o

Ei, Eewa. (Sammub endiselt edasi, häigab paar korda otsaesisest ja pealaest üle)

E e w a

(järgneb temale imeliku salapilguga, nägu põnew-tõsine, huuled pool awatud)

L e o

(seisatab ühe maali ees)

Kelle töö see on?

E e w a

(rahulikult)

Sinu tädipoja oma.

Leo

Magnuse? — Waata, waata — siin on midagi sees.

Eewa

Ma pean teda kaugelt kõige tüsedamaks meie omadest.

Leo

(astub raamatukapi ette)

Sa loed palju, Eewa?

Eewa

Ja, iseäranis talwel.

Leo

Ma pole wiimastel aastatel midagi lugenud, mitte midagi. Ma olen rumal nagu muusikant.

Eewa

Kas muusikandid rumalad on?

Leo

Nad on ebateadwad. Tunned sa mõnda muusika-inimest, kes millegist muust teab kõneleda, kui muusikast?

Eewa

Ka teised kunstnikud on enamaste professioniinimesed.

Leo

Äga mitte sel määral. (Süütab omale paberossi põlema, astub kirjutuslaua juurde ja vaatleb seda naeratawa õrnusega)

Ja siin sa istud ja kirjutad! Minu õpetatud
 Eewa! Ja kuna sa siin istud ja kirjutad, lambi-
 kuma mõtlewal näol, piidlen miina sind kusagilt
 nurgast ja mõtlen: „Issand jumal, see on sinukese
 naine!“

E e w a

(naeratades)

Selle lõbu eest pead mulle aga tubliste tasu
 andma (tähendab pianino poole)

L e o

(pead pianino poole pöörates)

Seda ma teen. (Ruttab pianino juurde ja lööb
 käe klahwidele)

Oo, sul on ju hea instrument! Pärast, kui
 rikkad oleme, leiame veel midagi paremat.

Kuid mitte see ei huwita mind, mis miina
 teen, waid see, mis sina. — Kas sa ei tahaks
 mulle natuke meelega teha, Eewa?

E e w a

Noh?

L e o

(hakkab tema käewarrest kinni; poisikeselikul palumise-
 toonil)

Istu weidike lauda, wõta sulg kätte, tee tark,
 hästi tark nägu ja kirjuta!

E e w a

Ja sina?

L e o

Ma istun sinna sinu ilusa „pikutaja“ peale
 (tähendab kusheti poole) ja tunnistan sind, käed
 ristis.

€ e w a
(naeratades)

See sündigu. Aga tarka nägu ei oska ma
miimida, ma olen halb näitleja. (Istub laua taha,
wõtab sulle kätte ja hakkab käsipõsekil kriipseldama)

£ e o
(istub kushetile ja waatleb teda tükikese aega tõsiselt)
Aga jäksan ma seda siis uskuda!

€ e w a
Mida?

£ e o
Suudan ma selle usu määratumat lasu kanda!

€ e w a
(paneb sulle käest)
Küll sa suudad!

£ e o
(palawalt)
Ma tulen wiibimata õiguse ja korraga.

€ e w a
Ma waatan sulle wastu.

£ e o
(pilgukese aja pärast endisel kergel, rõõmsal toonil)
Aga ma soowiksin weel midagi näha saada.

€ e w a
Mida siis?

Leo

Kudas sa oma mesilastega talitad!

Eewa

Ja, see oleks huwitavam. Kuid seda võib kõige paremine alles suvel näha.

Leo

Peaks ma niikaua elama!

Eewa

(pöörab istme peal tema poole)

Äga sõber —!

Leo

Ja, waata (kurwameelelisel heliäärwil) — —
ma olen nii roidunud —

Eewa

Ehk sa magasid halvaste?

Leo

(wirgunult)

Sul on õigus — ma pole kolm, — ei, terwelt kuus õöd õieti maganud. Kõige pahemad oliwad kaks wiimast.

Eewa

Mispärast?

Leo

Siis maadlesin sinuga —

Eewa

Minuga?

L e o

— ja temaga — ja iseenesega. — Oo, kudas
ma higist filkusin!

Ǝ e w a
(tõuseb üles)

Waene laps!

L e o
(korraga õnnelikult)

Äga see on ju nüüd mõõdas — tänu kõigile
jumalatele! (Toetab pead küünarnuki najal kusheti
peatsile) — Ja ma olen päikese-pesas!

Ǝ e w a
(naeratades)

Päike on pesast juba välja lennanud.

L e o

Tema hingeõhk on alles. (Tõmmab teise jala
pooleldi kusheti äärele)

Ǝ e w a!

Ǝ e w a

Ja?

L e o

Mul oleks veel üks palwe.

Ǝ e w a

Missugune?

L e o

Ma ei suuda kõdile vastu seista — nõidusele —
suurele nõidusele — — luba mind oma kusheti
peal natuke pikutada — lakke wahtida — aknast
välja unistada — —

E e w a

Narriike, kas selleks siis luba tarwis on!

L e o

Ma arwasin, — — sa — sa armastad ju korda.

E e w a

(lööb naeratades käega)

Äga see pole ju mitte korratus! Minu külalised wõiwad hundiratast lüüa, kui nad tahawad!

L e o

(kohendab unepadjakese pea alla ja sirutab enese suure lõbufundega kusheti peal wälja)

Tänu sulle! Siin on mul hea!

E e w a

Kas sa mitte üksinda ei soowiks olla?

L e o

Ja, see oleks weel parem. Pool tundi siin üksinda — — ja, Eewa!

E e w a

Head puhkust siis! (Naeratades kõrwal-tuppa ära)

(Päike on praegu looja läinud, toa tagumine osa weranda ja aknaga seisawad hallis warjus, pahempoolsest aknast langeb puhkaja näo ja keha peale lillakas, aegamisi kahwataw ehapuna)

L e o

(pärani silmil puna sisse wahtides, lai unelew naeratus näo peal, aeglase soniwusega kõneledes)

Ehmataw — — rabaw — — suur — — ja ainusline — — —

(Pikkamisi lööb tema palg fõsinema, silmad kaotavad läike, suu ümber fuksub midagi ja tardub, laod langewad ja awanewad paar korda. Äkitselt jääb ta laial ehmatusel akna poole wahtima, kähwab küünarnukkide toel istukile ja hüüab waljuste)

Mis sa tahad? — — Keda sa otsid?

E e w a

(ilmub sedamaid ukse peale, näeb Leo aknast wälja wahtiwat ning läheneb talle kärmeste)

Mis sul on?

L e o

(lõdisedes)

Keegi waatas aknast sisse!

E e w a

Waatas aknast sisse? (Lükkab akna lahti, kumardab ringi silmitsedes wälja ja astub siis, akent jälle kinni tõmmates, mõtlewa ilmega tagasi)

Mias ei ole kedagi näha, Leo.

L e o

(pühib otsaesist, waiksemalt)

Ma arwasin, et keegi — — et keegi aknast sisse — — Tige oli — ja inefu — —

E e w a

(waatab pilguke aega sügawa tõsidusega tema peale maha, laseb siis äkitselt põlwiti kusheti serwale, lööb käed Leo pea ümber, suudleb kuumalt tema juukseid ja hüüab suudlemise wahele wõimsaste üles hooawa hingejõuga)

Päästa ennast! — Päästa ennast! — Iga päew, iga tund on kallis!

Eesriie

Kolmas waatus.

Lauritsate saal nagu esimeses waatuses.

Laud, mis keset ruumi seisis, on tahapoolele nurga-sohwa juurde paigutatud. Öhtu. Lambid põlewad.

Esimene etteaste

Lilli ilmub, ukse wahelt pool piidlewalt enne sisse waadates, pahemalt poolt. Ta kannab uut elegantset lillasiidi-kleiti ja on kontserdiks silmapaistwalt, kuid maitseliselt friseritud. Tema kahwatu ja hämar nägu ilmutab näriwat rahutust. Ta ruttab lauakella waatama, wäristab aega nähes ärewalt pead ja sammutab siis hauduwal meelisklemisel, pea norus, paar korda üle toa. — Seepeale Laurits kärmelt kesk-uksest.

Laurits

(otsaesist kuiwatades, ruttawalt)

Noh, Lilli — mida kuulub? — Ohoo, juba täies piduläikes!

Lilli

(täieste muutunult, rahuliku lahkusega)

Ja, ma katsusin selga, mis mulle praegu toodi, ja jätsingi. — Sa tuled linnast, Gustaw?

Laurits

Just nii, ja lähen jälle, kui ülikonda olen wahetanud. Pidasöögi pärast nimelt. Muidu on

kõik joones. — Kas tead, õhtukassale jääb ainult näputäis kallimaid piletid müüa, kõik muud on juba läinud!

Aga Leo — ta tuli muidugi juba?

Lilli

Weel mitte.

Laurits

(suure imetelemisega)

Ta pole ikka weel kodus?

Lilli

Küll ta tuleb, on ju weel aega.

Laurits

(Lillile terasemalt otsa waadates)

Ma ei mõista hästi — — hommikust saadik — — kell on juba kuus — — Kus ta sinu arwates wõiks olla?

Lilli

Ma usun, ta wärskendab ennast jalutamisega kontserdi wastu; wõib ka olla, et ta weel mõne tuttawa juures pikemalt peatab.

Laurits

Kelle juures näituseks?

Lilli

Noh, wahest oma tädipoja juures.

Laurits

(wäristab pead)

Ma olin Kulliga kella kolme ajal uulitsal koos. Ta küsis Leo järele, saatis talle terwiseid ja ütles enese linnast wälja jalutawat.

Lilli

(wargsi kramplikult käsi pitsitades)

Siis ehk Kõrendi wõi doktor Waigu juures.

Laurits

Kõrendit nägin poolteise tunni eest toimetuses: ta ei lausunud mulle Saalepiga kokkupuutumisest sõnagi. Kuid naaber Waik — — wõiks ju olla! — Kas soowid, et ma telefoniga järel küsin?

Lilli

(wiivitades)

Ma ei tea — — Siiski, sa wõiksid ju küsida. — Aga täieste muretalt — minupärast naljatades — sest — —

Laurits

Ma mõistan — milleks teisi rahutuks teha! — Silmapilk! (Paremale poole ära, ust lahti jättes; warsti on tema kõnelemist aparadil kuulda)

Ja. — — Tahtsin sulle head õhtut öelda ja küsida, kas sul täna külalist on käinud — — Ei, ei, ma ei räägi patsientidest — ühte külalist minu talust. — — Mitte? — — Ja, waata, meie kunstnik on pikad jäljed teinud, noort kaaskest leinama jättes; ma mõtlesin, kui ta sinu juures redus peaks olema — —

Lilli

(jalga maha tõugates, läbi hammaste)

Tõlplane!

Laurits

Soo? Na, küll ta siis poeb mujalt välja.
Tänan! — — Nägemiseni! (Tuleb tõtates tagasi)

Ka seal mitte, Lilli! — — Ega ometi —
hm — mõni äpardus —?

Lilli

(lööb kergelt käega)

Oh ei — missugune siis! Tal on ju veel
teisi wanu tuttawaid, keda meie ei tea, — mõni
juhtus wasta tulema —

Laurits

(Lilli otsa waadates)

Kas teie wahel ehk midagi — midagi abi-
elulist juhtus — — pisuke pahandus —? Wast
koguni teatawa asja pärast —?

Lilli

Sa mõttled laulatuse-asja? (Wäristab pead) Meie
rääkisime sellest eila õhtu paar sõna, kuid ilma
millegi pahanduseta. Tema ei olnud tujus, ja
mina ei tahtnud temale peale käia, et tema
närwisid hoida.

Laurits

Ja, tema närwid! Kuule, Lilli, ma märkasin
temast täna hommiku midagi, mis mulle mõista-
fuseks jäi. Meie olime kahekesi jutus. Seal pillas
ta kõne sekka korruga midagi üsna wõõrast —

Lilli

(kergelt)

Ja, ma tean — ma tunnen seda kauemat
aega — — wist midagi oma lapsepõlwest?

Laurits

Ma usun, ta fähendas midagi mõfuste kewadesest laulmisest.

Lilli

Ja, säärane lause wilksab tal wahel kogemata ja üsna ebafeadliselt suust. Muidugi tuleb see nãrwide korratusest, mis nende kosumisega jälle kaob.

Laurits

Selle eest peaksite hoolt kandma. (Waatab taskukella) Ja nüüd luba, et ma jälle lähen. (Minnes) Miks Paula sul seltsiks ei ole?

Lilli

Ta on wälja läinud. Ka pole mul sugugi igaw.

Laurits

Soo, soo. Nägemiseni siis! Ja ärge hiljaks jääge. (Paremat kätt ära)

Teine etteaste.

Lilli pealt wariseb rahukate sedamaid maha, ta pilk põgeneb ringi. Siis wahib ta meeleskohtasid surudes natuke aega maha ja sosistab: „Mis teha? Mis teha?“ ning läheneb wiimaks pahempoolsele eesnurgale, kus ta piinamõtetes fugitoolile wajub. — Jufa tuleb ilma tema sealolemist aimamata tantsu-sammusid tehes ja oma jalgade peale maha wahtides kesk-uksest ning silmab Lillid alles, kui ta keset ruumi on jõudnud.

Jufa

(peatades)

Sina siin, Lilli-tädi? Wabanda!

Äga kas sa siis ikka weel üksinda oled?

Lilli

(vaatleb teda silmapilgu lornjetiga, siis ükskõikselt)
Ma olen heameelega wahel üksinda.

Juta

Äga ferwe päewa ilma meheta!

Lilli

(naeratab)

Kas see sinu meelest nii hirmus on?

Juta

Kui ma ei teaks, kus ta on — iseenesest
mõista! Jumal, missugused mõtted mulle kõik
pähe ei fikuks!

Lilli

(ikka naeratades)

Missugused siis?

Juta

Heldeke, eks ma mõtleks, et ma mitte ainus
naine ilmas pole, ja poolegi mitte kõige parem!

Lilli

Wõi sina, waeneke, näeksid kohe tonta! —
See oleks aga ainult mõistetaw, kui sa oma
wäärtust hästi madalalt hindad, milleks sinul ju
muidugi asja wõib olla.

Juta

(kentsaka ohkega)

Äh ja, wõistlus on ju nii suur! Sest kes
oskab siis kõik seda leida ja definerida, millega

üks teisele kardetawaks saab! Mis on siin wäär-
tus? — Iseäranis ühte liiki naisi kardaksin ma.

Lilli

Mäherdusi siis?

Juta

Neid — neid päikse-naisi!

Lilli

Päikse-naisi?

Juta

Ja. Need on niisugused, nagu — nagu Eewa
Marland näituseks.

Lilli

(tõuseb weidi järsult üles)

Eewa Marland — päikse-naine (naerab lühi-
dalt ja kergelt) — mis sa selle wassinguga õieti
mõtled?

Juta

(lööb pilgu Lilli kleidist üle)

Oo, sul on juba uus kleit seljas, tädi Lilli?

Lilli

Kas sa seda alles praegu näed?

Juta

Pidin ma seda kohe nägema? (Silmitseb kleiti
lähemalt)

Ta on õige ilus. Aga kas see karw sind
mitte wanaks ei tee?

Lilli

Wanaks?

Juta

Ütleme: wanemaks.

Lilli

Ei, seda ta küll ei tee. Sul ei näi wärwide tarwis silma olewat, laps.

Äga sa jäid mulle seletuse wõlgu, mida sa oma päikse-naisega tahad ütelda.

Juta

See huwitab sind? (Naeratab) Ma tahan seda ütelda:

On metsa-naisi, on mere-naisi, on mitmesuguseid muid tumedaid naisi; aga nende aeg on ümber, nad hakkawad kaduma, ja nende asemele tulewad päikse-naised. Need on niisugused heledad, läbipaistwad —

Lilli

Nagu Eewa Marland?

Juta

Ja, mulle kerkib wahel midagi sarnast silma ette — säherdune wõrdlus —

Lilli

Sest et sa waimliselt kaine ja labane oled. Sinu naistega häwineks luule.

Juta

Kas päikse-kultus luuleta on? (Naerab) Isegi niisugused müstika- ja romantika-mehed nagu herrad Waik ja Kõrend olewat toona kirglikes päikse-kumardajad olnud.

Lilli

(wõtab diivanil istet)

Ma kuulsin neist lookestest juba. — Sa näikse oma „päikse-naisega“ kelkiwat, laps.

Juta

(naisese ilmsüütusega)

Igatahes, tädi Lilli, peaksid sa selle eest hoidma, et sinu kallim mitte mõne niisugusega kokku ei puutu!

Lilli

(naerab)

Seda wõin rahulikult tegemata jätta, paikene, sest tema on iga kiusatuse eest muidugi hoitud.

Juta

Nii rahulik ei suudaks mina mitte olla. (On Lilli juurde istunud, waatab temale korraga teraselt otsa) Aga sul on nii hiilgawad silmad, tädi. Kas sa atropini tarwitasid?

Lilli

Milleks seda?

Juta

Seda filgutatawat ju pidule minnes silma. Aga sa ütled mind eksiwat: siis siretawad su silmad loomulikult nõnda!

Lilli

(haarab äkitselt tema kätest kinni, pitsitab neid ja litsub poolsusinal wälja)

Miks sa mind kriimustada püüad, kassikene?

Juta

(naeru ja walu wahelt)

Äi, ai! — Mina kriimustan — sina salwad!
Wabastab käed ja puhub neile peale)

On isikuid, keda ma kriimustama pean —
tea isegi, mispäras. — Aga kas sul minust kui
lõbusast ajawiitjast juba küllalt ei ole, tädi?

Lilli

Sa ei eksita mind.

Juta

(hirwitades)

Aga lahti tahaksid minust ometi saada!
— No, ma lähen. (Tõuseb üles) Ka mul waja
õhtuse toaleti peale mõelda. (Minnes, kergelt)

Ega Leo ometi hiljaks peaks jääma! Unustab
ehk wiimati ära, mis päew täna on. (Kesk-ukse
kaudu ära, eesruumist peale tantsu-sammudel)

Lilli

(järgneb talle pika, imelikult muiglewa wihkepilguga,
wajub siis tumedal mõtlemisel iseenesesse kokku ja
liitub wiimaks wihawalusa wenitamisega hammaste
wahelt wälja)

Juba warblastel siristada! Juba kärbestel
piriseda! — — (Silmapilguks laenetab sügaw lein ta
näost üle, ta huuled sosistawad kuulmata sõnu, siis
wapustab teda äkiline wärin; ta hüppab püsti, ja kuna
ta põgenewal sammul üle ruumi ruttab, tõukab ta
lämbunult ja hirmusegaselt wälja)

Ei tohi! — — Ei tohi! (Wihaselt) Ei tohi!
(Korraga aga pöörab ta ühe peegli poole ja jääb end
silmitsedes selle ette peaaegu edewal huwitusel
seisatama)

Juta

(ilmub kesk-ukse läwele, naeratab)

Wabanda eksitamist, fädi Lilli! — Doktori-herra Waik laseb küsida, kas ta sulle seltsiks fohib tulla.

Lilli

(tasase nõksatusega, kuid peegli ette paigale jäädes)
Mul ei ole midagi selle wastu, kulla laps.

Juta

(kumardab teenijalikult peaga ja astub tagasi; wäljast kuuldub seepeale tema ironiline ümardaja-hää!)
Proua lasewad paluda, doktori-herra!

Kolmas etteaste.

Lilli. Dr. Waik.

Lilli

(tulejale naeratama lahkusega pisut wastu astudes)
Kui kristlik, et Teie waest leske trööstima tõttate!

Waik

(wiiwitab weidi Lilli ehitud wälimuse mõjul)
Pagana pihta — nõnda wõite kardetawaks saada!

Lilli
(koketilt)

Ainult nõnda?

Waik

Nõnda iseäranis! — Nüüd on deemon täielik — deemon sülfidi näol! (Pigistab kumardades Lilli kätt)

Seda wähem saan ma aru, kudas niisugust olewust leseks wõidi jätta.

Lilli

Teie poleks seda muidugi mitte wõinud?

Waik

Jumal hoidku! Mul pole midagi ühist nende liblikatega, keda kunstnikkudeks kufsutakse.

Lilli

(ironiliselt)

Soo?

Waik

Wähemalt mitte enam. — Aga ma annan heameelega järele, et teatawat liiki kunstnikkudel raske on teisifi olla.

Lilli

Kudas nii?

Waik

Niisugusele palelikult ühtelugu hulkade ette astuwale kunstnikule — isegi wiimasele warietee-artisfile — hüpatakse ju suisa kaela. Mis ta waene peab tegema!

Lilli

Ta raputab nad endal küljest, kui Tal omal midagi paremat on.

Waik

Seda tahan ma ju Teie kunstnikust heameelega uskuda. Aga kõige tugewam kindlus langeb, kui teda armurikas waenlane wisalt ümber piirab. Igatahes peab naine, kes säärasele amalikule näpukastele kaasaks läheb, suure riwalitedi wastu walmis olema.

Lilli

(wõtab kiigetoolis istet ja palub Waiku käenäitega lähemale tugitoolile istuda)

See pole mitte just uus, mis Te mulle räägite, ja weel wähem on see trööstiw.

Waik

(maha istudes)

Õige küll, ma pidin ju leske trööstima! — Enne peaksin aga teadma, kudas Teie lesepõlwega õieti lugu on.

Lilli

Üsna lihtne. Minu kunstnik on hommikust saadik jäljeta kadunud. (Naerab) — Wäga wõimalik, et ta mõne „kaela-hüppajaga“ kokku puufuski.

Waik

Ja selle üle wõite naerda!

Lilli

Miks mitte?

Waik

Siis ei tunne ma Teid enam ära! (Sumbutatud toonil, Lillile intimselt silma wahtides)

Kord oli aeg — sest on küll juba fosin aastaid tagasi — kus Lilli Ellert säärase kahtluse pärast inimese ära wõis tappa.

Lilli

(end õõtsutades)

Soo? Kas midagi sellesarnast on sündinud?

Waik

Teie ei mäletagi enam?

Lilli

Ei. Wanu hallitanud asju ei pea ma meeles.

Waik

Minu aga olen sunnitud seda meeles pidama: sundija on minu kamm. (Nihkub tooliga Lillile ligemale) Lubage oma käsi! (Lööb silmad weidi ringi, wõtab siis Lilli käe ja juhhib seda oma juuste seest ühte armi leidma) Siin — siin — — kas pole selgeste funda?

Lilli

(naeratades)

Seesama täpik? (Tõmmab käe tagasi)

Waik

Ohoo — see „täpik“ on poolteist tolli pikk ja nii kõrge, et kamm femasse kinni hakkab!

Lilli

Waene mees! Kes käskis Teid siis ka nii akna ligidal magada!

Waik

Taga parem! Kas Teie siis mulle ette ütlesite, et Te sel ja sel tunnil minu akna sisse wiskate! Õnn weel, et klaasikillud ja mitte kiwi ise —

Lilli

Waheajal olete loodetawaste äratundele jõudnud, et Te karistuse ära olite teeninud?

Waik

Surmanuhtluse? Surmanuhtluse selle eest, et noor hella hingega üliõpilane ka teise naabrinaiu wastu weidi — weidi inimlik püüdis olla —!

Lilli

Ja kolmanda ja neljanda wastu ka weel.

Waik

Na, na — nii palju neid karraga ei olnud! Kuid Teie auwäärt mälu, proua Lilli, töötab ju korraga imehästi!

Lilli

Kui Teie ta töötama panete!

Waik

Ja nüüd tahate mulle usutawaks teha, et Lilli Ellert naisena enam kadeduse-palawikku ei põe?

Lilli

Seda pole ta kunagi põdenud.

Waik

(laia wõõrastelemisega)

Kudas?

Lilli

Ma pole iialgi armukade olnud. Hoopis wastupidi: mu meelest on wahel, kui ihkaksin ma, et minu wastu fruudusliselt eksitaks.

Waik

(nürilt)

Äga milleks siis?

Lilli

Et eksijat karistada.

Waik

See teeb Teile lõbu?

Lilli

Juba karistuse kawatsemine! Weel enam aga õnneks läinud tegu. Säherdune wõib mind mitmeks ajaks rõõmuga moonastada.

Waik

(wäikese waheaja pärast)

Teie meeldite endale karistaja-osas nii wäga; ma soowiksin Teid heameelega ka kord eksija-osas näha saada.

Lilli

See soow ei lähe Teil fäide, doktor.

Waik

(luurawalt)

Nii tulekindel?

Lilli

Nii tulekindel. — Aga kui see kord olema peaks — iga wõimalust ei tohi ju mitte maha salata — —

Waik

(põnewalt)

Siis —?

Lilli

Siis eksiksin ma ainult kellegiga, keda ma sedawõrd usaldan, et ma oma süü petefule üles wõin tunnistada.

Waik
(petetult)

Milleks seda waja on!

Lilli

Ettewaafuse pärast: et mitte wahest i s e pete-
fuks saada.

Waik

Suudetakse siis niisuguses asjas kainelt kalku-
lerida?

Lilli

Mina arwan suutwat.

Waik

Teie wõiksite aga olukorda sattuda, kus Teie
eksimist üsna legalselt — karistuse- ja tasu-
wahendiks — tohiksite tarwitada.

Lilli

Näituseks?

Waik

Ütleme: Teie mees on wääratanud. Ja Teie
ei fihka sellest awalikult järjeldusi teha.

Lilli

Miks mitte?

Waik

No, wahest seltskondlise skandali pelgamisel.

Lilli

Ma ei ole mitte arg. Ja karistusest, mis
wastasele häda ei tee — säärasest magedast
sala-fasust — ei tunne ma miskit maiku.

Waik
(kogemata)
Kahju!

Lilli
(naeratades)
Mispärast kahju?

Waik
Ma tahtsin fähendada: niisugusel sala-asjal
on ju oma wastuseismata nõiduslik magusus —

Lilli
Teile, doktor?

Waik
(on Lillile peaga weel ligemale nihkunud; rõhukalt)
Ma usun, igaühele! Mõned ei julge seda ai-
nult mitte tunnistada.

Lilli
Minule mitte. — Aga kas meie teineteisele
mitte liiga ligidal ei istu, armas sõber?

Waik
Teie kardate mind?

Lilli
Mina Teid? Teie ütlesite ju mind kartwat.

Waik
Teie siid kuumab nii.

Lilli
(äritawa ilmega)
Seda teeb iga riie minu seljas.

Waik

Teil on õigus — ma fundsin seda ka tunaeila, kui ma siinsamas Teie kõrwal istusin; midagi unustatut uhas minewikust uimastawalt meeltesse.

Lilli

Minu jõud!

Waik

See definerimata, ainult Teile omane helgus — see troopika-leilsak —

Lilli

Mille eest igamees ennast hoidma peaks — ta tapab!

Waik

(truusüdamliselt)

Niisuguse otsa wastu poleks mul midagi!

Lilli

Kord kartsite aga nähtawaste seesugust otsa.

Waik

Nooremata ei mõistnud ma tuulepea romanfilisest surmast lugu pidada. (Waheaja pärast)
Kas teate, et ma ka eila siin käisin?

Lilli

Soo?

Waik

Teid ei olnud paraku kodus.

Lilli

(ironiliselt)

Ma ei teadnud teid oodata, kulla doktor.

Waik

Ja praegu olen teel ühe raskeste-haige juurde;
siia astusin enne sisse.

Lilli

Minu saatust seisis Teile ligemal?

Waik

(nokutab jaatawalt peaga)

Ehk lubate, proua, et ma Teid ka edaspidi
oma patsientide hulka loen.

Lilli

Mul pole ju midagi häda.

Waik

Äga kui Teie lese-päewad sagenewad?

Lilli

Miks Te seda mõtlete?

Waik

Noh, Teie kunstnikul läheb motsioni ja wärsket
õhku tarwis — ta näikse Teile kõrwal üsna ära
süsinenud olevat — ning meie linnal on nii li-
tõmbaw ümbrus. (Waatab Lillile julge muiglemisega
näkku)

Lilli

(kannatab tema pilgu rahulikult wälja)

Ma loodan, et minu kunstnik ootamata ruttu kosub ja minu lese-päewad lõpetab.

Waik

No, igatahes wõiksite mind majatohtriks wastu wõtta — meie endise sõpruse pärast, mille murdumist ma kahetsen.

Lilli

(naeratades)

Kui Te ennast nii tarwilikuks peate — minugi pärast, ma ei taha ebawiisakas olla! Meie lühike lapsepõline sõprus aga jätke mängust wälja, sellest pole minusse kõige nõrgematki kaja järgi jäänud.

Waik

(üles tõustes)

See ei tee mulle muret. — Tänan, proua Lilli! Ma sõidan nüüd silmapilguks oma waest haiget waatama —

Lilli

(tõuseb ka üles)

Kui ta weel elus on.

Waik

(kehitab õlasid)

Surma wastu pole arstilgi rohtu. (Wõtab Lilli kätte, waatleb seda ja wajutab ta kähku huulte wastu)
Nägemiseni, proua!

Lilli

(tõmmab käe tagasi)

Kas see Eesti salongis juba kodune on?

Waik

(naeratades)

Ma olen europlane. (Läheb, pöörab aga läwel järsku ümber)

Weel midagi, armuline proua: kas ma tohiksin pidulauas Teie truu kõrwamees olla?

Lilli

(pead nokutades)

Katsuge õnne!

Waik

(kumardab ja läheb)

Lilli

(pöörab näo aeglaselt ukse poolt tagasi, ta huulte ümber mängib pool põlglik pilge; siis aga wõtab piinaw rahutus tema üle uueste wõimust, ta waatab hirmunult kella, surub ühe käe rinna, teise meelekoha wastu ja ümiseb kaswawal ahastusel)

Ja — — ja — — ja! — — Alasti — — alasti — — alasti! (Ta on diivanile lähenenud, wajub poolpikali selle peale, pigistab silmad kinni ja hoigab weidike aega tasakeste, kuni wiimaks kramp-likud sisemised tuksatused ta rinda wapustawad. Järsku lööb ta kuulatades silmad lahti, kähwab istukile ja pöörab näo hingamist peatawal põnewusel oodates kesk-ukse poole)

Neljas etteaste.

Lilli. Leo tuleb kindlal, elastlisel sammul kesk-uksest; ta nägu, millel weidi jumet on, ja terve olewus ilmutawad suurt sisemist kosutust ning noorendawat, rahu ning südidust ammutawat rõõmu. Ilma Lillif tähelpanemata, astub ta mõtetes parema ukse poole, märkab siis istujat ja peatab sammu.

Leo
(sõbralikult)

Äa, Lilli — sina! Tere õhtust! — Kartsite wist juba, et ma hiljaks jään?

Lilli
(kes tema muutunud olewust peaaegu fardunud ime-
telemisega on waadelnud, lahke pealiskaudsusega)
Mina mitte, aga feised.

Leo
Sina mitte? Seda parem. Ma muretsesin juba, et sa ehk kontserdi pärast rahutu oled.

Lilli
(nagu ülemal)
Ei. Ma wõisin ju arwata, et Eewa-preili su õigeks ajaks tulema saadab wõi ära toob.

Leo
(kerge jahmatusega)
Sina tead — ?

Lilli
(naeratades)
Sinu lamburi-tunnikesest seal meesaunas?
Nagu kuuled.

Leo

Äga kudas siis?

Lilli

(nagu ülemal)

Kudagi ikka! Kus tegijaid, seal nägijaid. Wõib olla, et ma akna taga piilumas käisin.

Leo

Äkna taga — piilumas — ? (Oma silmapilksest kitsikusest aga kohe wõitu saades) Tühja kah! Sa oletasid — sa aimasid ainult — —

Lilli

(täie rahuga)

Sul on minu diwinatsioni-andest hea arwamine. — Äga olgu kudas on — sa pead mulle mu pika igawa üksi-olemise eest wiisaka pih-fimisega tasu andma. Kudas kujunes teie idülliline *tête-à-tête* lähemalt? Minu rõõmuks näib see sinu meeoleolu peale wäga heategeliselt mõjunud olewat.

Leo

(arupidamatalt, naiwse õnnelikkusega)

Ja, ma tulen nagu terwise-kaewult!

Lilli

Selle eest tahan ma Eewa-preilile tänulik olla. — Äga mis sa arwad: kui sul mitte nii mõistlik naine ei oleks, siis wõiksidwad niisugusel poisikese-naljal kergeste tülikad kodused tagajärjed olla?

Leo
(leplikult)

Wäga wõimalik, Lilli. — Kuid parem oleks, kui me sellest asjast täna enam ei kõnele. Äeg on kasin — ma pean riideid vahetama — — Kas minu frakk juba ära toodi —? (Silmab uut kleiti Lilli seljas) — Ja soo — sina oled juba walmis!

Lilli

Meil pole weel ruttu, armas sõber. Ka ei tarwitse sa karta, et mina sinu tuju ja rahu õhtu kahjuks kudagi rikun. Nagu näed, waatan ma naeratawa jahedusega sinu salajase — hm — ütleme: meepotil-käimise peale, — seda jahe-damalt, et mul mitte teadmata pole, kudas just räägitaw meepott lapsi ligi oskab awa-teleda. (Naeratades)

Minu poisike nägi mitme aasta tagant oma endist leegikest; sellel oli tema kuluga kaetud kunstniku-südame kohta weel pisut wana süüte-wõimu, teda kipitas teada saada, kas ehk seal-pooi ka midagi weel tuha all hõõgub, ta arwas seda wast leidwatki, ning lõbustas end natuke oma leiuga — jumalukene, see kõik on ju inim-likult mõistetaw ja aruka naise seisukohast mitte liiga traagikalik. Muudkui minu heal poisil peaks nüüd julgust olema seda naerdes üles tunnistada. Ta wõib ka natuke punastada — ma pööran silmad ära.

Leo
(pehmelt)

Ma arwan ikka weel, et sündsam oleks, kui meie selle kõne-aine praegu puutumata jätaksime.

Lilli

Soo? — Noh, meie wõime ju ka millegist muust kõneleda. (Wäike waheaeg)

Mul oli eila ja täna mahti eneste olukorra peale prooviwat pilku heita ning ühte meie tähtsat otsust rewiderimisele wõtta. Kas tead, missugust? (Jääb Leo wastust ootama)

Leo

(waikib)

Lilli

Ma leidsin, et meie oma fugi-kohaks, oma tulewaste operatsioonide baasiseks, mitte pro-winski-linna ei wõi walida — meie peame pealinna walima. Siin kolkusime waimliselt warsti ära, sinu nime ja isiku ümber hakkaks kodususe koorikut kaswama — — Aga isfu ometi, Leo!

Leo

(wõtab diiwani teises otsas istet)

Lilli

— Peterburis sellewastu, kus meie hiilgawa rahwuswahelise seltskonna ja awara kunsti-ilma eest leiaksime, kuna meie kodumaale ühtlasi li-gidal oleksime — — mis sa arwad, talleke?

Leo

(waikib)

Lilli

Wõi põlgad ehk Peterburi oma terwise tulul ära? Siis jääks meile weel suurlinn Riia, mida sa sagedaste oled kiifnud, wõi ka Helsingi —

Leo

Mina jään igatahes siia.

Lilli

Igatahes?

Leo

Igatahes.

Lilli

On sellega öeldud, et sa ennast siin kudagi
— sidunud oled?

Leo

Wõib olla.

Lilli

Mil wiisil siis, lapsuke?

Leo

Sellega astuksime wärawast jälle sisse, millest
minu soowil ja sinu nõusolemisel praegu wälja
astusime.

Lilli

(julgestawa naeratusega)

Äa — meie saunapiiga! Sa andsid temale
tõotusi. Oma õletulukest näid sa ise kestwa-
maks pidawat.

Leo

(pehmelt)

Lilli, ma ei raatsiks sind piduliku õhtu eel
mingil tingimisel äritada.

Lilli

Mind? Minu pärast oled sa mures? (Lühike
naer) Sa peaksid mind paremine tundma, Leo.

Leo

Sinu eeldus on wildak. Sa ei tea mitte kõik.
(Waatab uste poole)

Lilli

(ruttu)

Kui mind midagi wõiks äritada, siis just see mitte-teadmine. Seepärast julgeste wälja, mis sul südame peal on, kui sa minu rahule arwad hoolimist wõlgnewat. Ma tähendan weel, et meie üksinda oleme. Ainult Juta on kodus, ja see on ülewal oma ärkli-toas.

Leo

(wagusa kindlusega)

Et sa järele ei anna — sinu sõna peale, Lilli!

Tuli, mida sa nimetasid, ei ole mitte õlega kulufuli — ta põleb juba kaheksa aastat.

Lilli

Järgemööda?

Leo

Wahetpidamata. Teatud wahe — see oli imaginatsioon. Haawatud enesearmastus arwas ta kustutanud olewat; sina tulid ja aitasid aset wee all hoida — ma petsin ennast ja sind! Juba wõõrsil mõnda aega nilpas tuha alt lõkke-keelekesi wälja — ebamäärase igatsuse näol, mis lennusihi kodu poole hoidis ja alaliselt näriwamaks kaswas, — ning siin, üleila, äkitselt nagu äikese süütel — siin lõiwad leegid mul üle pea.

Lilli

(kuiwalt)

Sinu äkiline wastuseis, minuga kodumaal kirikliku laulafuse feel ka seaduse mõttes ühineda, ei wõrsunud siis juba wõõrsil mitte sinu ateistlisest oppositsionist wälja?

Leo

Ei. See wastuseis ei olnud ka mitte kawatsetud, ta oli instinktiline. Mind hoiatas ja keelas midagi oma kammitsaf kõwemine sidumast.

Lilli

(õiglase imekspanemisega)

Ja kõike seda oskasid sa minu eest warjata, pealegi tema wastu tasuhimulist wilkamist nähtawal kanda — sina, Leo, sina!

Leo

See ei läinud mul sugugi raskeks. Ma panin seda isegi imeks. Kõige edewam ja ennatum näikse end maskerida mõistwat, kui ta ärdmist plaanitseb.

Lilli

Äraandmiseks nimetad sa oma — oma meelepõõret?

Leo

Jaolt. Ma oleksin sinust kohe pidanud taganema, kui ma märkamisele selgusin, et ma sinu waenlane olen — juba wäljamaal, mõne aja eest. Äga selleks puudus mul julgus. Ma seisin oma nõrga tahtejõuga weel sinu meelewalla

all. Ja mul polnud aimugi, mis minu igatsust siin ootab — kas lahtine wõi kinnine uks. Wiimasele puhul — sa näed, kui hea äri mees ma olen — oli mul sind ikka weel tarwis —

Lilli

Sa ei tahtnud musta weft enne maha kallata, kui puhas käes on?

Leo

Õige küll. Aga ma wõisin ennast seega wabandada, et sina selsamal olukorral algusest peale mitte paremine ei teinud.

Lilli

Mina?

Leo

Ja, Lilli. — Ma ei taha sind süüdistada — mitte mõtteski; seks pole mul nüüd enam asju ega tarwilist figedust. Aga ma pean midagi ära tähendama, mis meie senist wahekorda aitab selgitada ja seega minu teguwiisi õiguste walgustada.

Meie abielu — peflikud hilbud ümbert kistud — oli üsna lihtne ja kaine tulu-ühendus, teatav äri line wõrrend. Sina ja mina — meie olime kaks sootsiust, ühte heitnud kummagi isikliste waja duste sunnil. Minul oma kutses oli sinu tõuke- ja tõste jõudu ning selle kõrwal sinu ainelist abi tarwis — sina jälle spekulerisid minu tulewase loorberi peale.

Lilli

(tuksatades, lõikawa tooniga)

Kes sinule selle meeletuse pähe pistis?

Leo

Ei keegi kolmas. See tõde imbis mulle sinust enesest aegamööda sisse — väikestest walwamata ilmutustest sõnas ja teos, pisukeste nähtuste ja kuulduste tolmukübemetest. Ma ei märganud neid, ma ei võtnud neid olewateks niikaua, kui ma sinu ja iseenda suggestioni all elasin, mis meie ühendust pühitsetud abieluna laskis paista. Alles see võimule pääsew ja äratundeks selgiew igatsus kadunud paradiisi järele teritas mu meeli. Ma hakkasin nägema, juurdlema, järjeldama, ja warsti teadsin ma kõik.

Lilli

(on teda rahutuma, wastutahtlise põnewusega kuulatanud, nüüd wäljapahwatawalt)

Äga see on ju pöörane sonimine —!

Leo

(rahulise pehmusega)

Pea sõna, Lilli, ja jää rahuliseks! Ma ei kaeba sinu peale, ma ei kurda — ma seletan ainult. Ja ma olen lõpul.

Oma püüdesihti ilmutasid ja paljastasid sa iseäranis selle üliagarusega, millega sa mind tõstsid ja tõukasid. Ja, Lilli! Oma õhinas, rufimine eesmärgile jõuda, ei pannud sa tähelegi, et sa armastawa naise osast wälja wääratasid ja mind oma hingest lugeda lasksid: „Sa oled mulle abinõu otstarbeks,“ — et sa minu terwisesest wähem hoolisid kui fasust, mida sa endale oma kulu ja waewa eest olid tõotanud.

Lilli

(pärani silmil)

Ma ei suuda oma kõrwu uskuda! Minu agarusest, sind sinu kutses edasi aidata, keerad sa mulle silmuse! Kas sa siis korruga unustanud oled, et see sinu enese soovil, sinu alalisel palwel on sündinud, sest et sa endale hakkamisenõrkust ja wastupidawuse kestmatust ette heitsid! — Et mina kui armastaw naine sinu edenemise ja tõusmise kohta põlewat kaashuwitust tundsin, end sinu tulewase kuulsuse mõttega joowastasin, eneste ainelise hädapõlwe lõppu kirglikelt kätte ihkasin — kas sul selle nähtuse kõrwale ühtegi teist nii loomulikku on seada?

Leo

Ma ei unusta sinu kahjuks midagi, Lilli. Sest kui ma kunagi õiglane jõudsin olla, siis olen ma seda täna. Sinu awitawa agaruse kutsusin mina wälja — see on tõsi. Sinu agarus on mulle tulusaks ajuriks olnud — ka see on tõsi. Kuid sinu agarus pidi piiri, üleasutumata piiri leidma neis tõrgetes ja ricketes, mida minu närwikawa ja kogu kehaline seisukord hoia-
tawa protestina pikemat aega ilmutawad.

Lilli

(mõrudal etteheitel)

Leo, sul ei ole teadmata, et mina selle piiri ette kartlikult peatama jäin.

Leo

Ja, sa andsid ühe käega, ega märganudki, et sa teisega wõtsid. Sa wõitlesid tubaka wastu

sa wiisid mu läinud suwel mägestiku-õhku, sa paffasid meie pikka nälgimist. Aga (waatab talle tähendusrikkalt silma) — minu töö ja minu õõ, Lilli — need jäiwad mulle.

Lilli

(hüppab püsti — sirgelt, kõminal)

Ma armastan sind! — — Ma armastan sind kõige mulle antud jõu ja wõimega!

Leo

(rahulikult)

See on wäide, mida ma otsekohe waleks ei taha ajada. Kooselamine, huwiline ühistunne, iseäranis abielu intimne osa — kõik see kokku soetab tõeste midagi, mida tingitud mõistel armastuseks wõib kutsuda. Aga ma wõin weel kaugemale minna ja tõeks wõtta, et sinu armastus täiewäärtusline on. Kuid siis annad sa teda mulle ulatamata mõõdul, sest et sul rohkem anda ei ole. Sinna ei wõi sa midagi parata, nagu mina midagi parata ei wõi, et mul sinule anda ei ole, mis sinu õigus oleks. Meie oleme teineteisega fasa, Lilli.

Lilli

(läbifungiwalt temale otsa waadates)

Sa armastad mind! — Sa armastasid mind ja sa armastad mind jälle! — Sinu kaheksast põlemise-aastast oli suurem osa minul! Ka minu kaenlas lõiwad leegid sul üle pea!

Leo

Ma tunnistasin seda pette-nähtuseks.

Lilli

Ja mina tunnistan sinu praegused leegid pette-
nähtuseks!

Leo

(õlasid kehitades)

Sa eksid.

Lilli

(tema pealt pilku pööramata)

Ma tunnistan nad mõõdaminevaks haiglaseks
moonduseks! — Ütle, mida oled sa nõuks võtnud?

Leo

(tema pilku rahulikult kannatades)

See ei või enam küsitaw olla: ma lahkun
sinust.

Lilli

Et temaga ühineda?

Leo

Ja. See on meie wahel otsustatud.

Lilli

(raske kindlusega)

Seda ei tee sa mitte!

Leo

Siiski, Lilli.

Lilli

(tõstetud häälega)

Seda ei tee sa mitte! — Sa ei ole weel nii
kaugel, et sa ilma minuta läbi saaksid! Sa ei
ole weel nii kaugel, et sa minu nagu kulunud
kuue ära võiksid heita!

Leo

Äga ma olen nii kaugel, et mul elu ja surma wahel on walida.

Lilli

(ränga ähwardusega)

Sa ei lahku minust mitte! Sa ei ühine temaga mitte! (Kugistawalt) Ma keelan sind! — Ma hoiatan sind!

Leo

(nukralt)

Sa ähwardad, Lilli?

Lilli

(leegitsewalt)

Ja, ma ähwardan! — Ma häwitän sinu ja tema! — Ma ei kohku millegi eest tagasi!

Leo

(helkja rahuga)

Kui sinu silm seletaks, mis minul seljas on — sa ei kõneleks niisugusel toonil, sa ei kulu- faks üleüldse enam wõitlewaid sõnu. Ma olen soomustatud, Lilli! Mind katab nõiasärk, mille küljest iga kuul tagasi pörkab, mis minu nõrge- mate pidemete pihta oli sihitud. Teine wäge- wam wõim on sinu oma minu pealt lahti lunas- tanud — sa näed üsna uuf inimest enese ees, inimest, kes kaugel sealpool senist elu elab. Ma usun nüüd, et abielud taewas liidetakse — maa peal ainult konkubinadid.

Lilli

(istub äkitselt Leo kõrwale, wõtab tema käe ja waatab talle õrna kaastundmusega otsa)

Minu waene mees! — — Meil on siin wäsinud rändajaga tegemist, kellele ootamata sooja pehmet puhkesängi pakutakse. Nii wäsinud on ta, et ta pakkuja wastu piirita tãnu tunneb — et ta pakutud sãngi eest walmis on kõige kõrgemat hinda maksma, nagu keegi kord tühja kõhu sunnil läätsleeme eest kuulmata hinna maksis.

Ja, Leo, sa oled nõiutud, aga sinu nõiduja pole midagi muud, kui see kaissu-kutsuw magus puhkus. Kuid seda nõiarohtu wõin ka mina sulle anda! Ma fahan tunnistada, et ma oma heatahtlises püüdetuhinas sinu jõudude murdekohasid küllalt tähele ei märganud panna. Anna mulle andeks! (Silitab tema pead, hella soojusega) Täna-sest peale peab see sündima! Sellest tunnist peale ei ela minus muud muret, muud fungi ega aimet, kui kõigile sinu tarwidustele enesesalgawalt õigust teha! Ma jaksan sõna pidada — sa tead seda.

Leo

(wangutab naeratades pead)

Sa ei näe minu wammust! Sa ei näe minu wammust!

Lilli

(ilma teda kuuldawaks wõtmata)

See feine sãng — see feine puhkus — — kas tead, mis sellele järgneb, millega see ilu warsti lõpeb? Sina oma praeguses umbuses

ei aima seda, küll aga mina oma kaine peaga. (Hoogsalt) oled sa kord wälja puhanud, tunned sa jälle karget turdust ihus ja waimus — oo, minu Leo, siis pudeneb ja kõduneb sinu nõiwammus halliks pihuks! Sinu sauna-ümbrus, sinu küla-põli, sinu uue ühenduse argipäine õhkkond — kõik see walgab wärwita igawuseks läilaks mageduseks kokku, ning suurema igatsusega kui see on, mida sa nüüd tunned, tõstad sa silmad õõmaja eest ära müüdud elu poole tagasi — elu poole, mis kõigist wigadest hoolimata ometi elu oli — wõib olla mürgine, aga magus! Mitte windunud rahu ei ole sinu kodu — sinu kodu on kihawus ja kobrutus, ja seda kodu, minu kunstnik, oskan ainult mina sulle ehtida — mina!

Leo

(pehmelt naeratades)

Kas meie ei wõiks seda kannatlikult ära oodata, Lilli?

Lilli

Ei. Ma pean sind wäärsammu eest hoiatama ja hoida püüdma, millele ahastusline petumus järgnemata ei wõi jääda.

Äga wõtame weel teise wõimaluse olewaks — selle nõrgakese, et sa oma uue põlwega harjud, ühte lepid, femaga aegamööda kokku kaswad. Kas tead, mis sa siis oled teinud? Oma pühaduse — oma kunsti oled sa ära kägistanud ja oma tulewase kõrgema eluga, millest sul nii sublimised unistused hinges luhtasiwad, ühte hauda matnud! Selle õudse haua leiad sa ühel kurwal päewal oma laisa woodi alt!

L e o

Sinu tume maal ei kohuta mind, sest ta ei sisalda fõtt. Minu uus abielu, Lilli, ei wõta minult midagi, ei pane minu eest midagi luku taha. Ka Eewa teab, et minu jäädaw kodu mitte tema aiamaajakeses ei ole, waid laine-tawas ilmas, ja tema on wiimane, kes sündida raatsiks lasta, et mina oma kutsele — kui sää-rane wõimatus wõimalikuks peaks saama — hooletuse wõi leigusega liiga teen.

Lilli

Eewa Marland ei ole mitte naine sinu pur-jesid paisutama — ta on sündinud tuulewaikus, kehastatud halwatus!

L e o

Sa ei tunne tema jõudusid. Sinul ei wõi neist aimugi olla.

Lilli

Isetark suu ja punased põsed (hammustawalt naerdes) — ja, ma tunnen neid! Aga weel paremine tunnen ma tema jõuetust. (Nõelawalt) Oma kunsti-politikas on sul weel edaspidigi diplomaat-list abi waja — mitte sellegi poolest ei ulata ta minu aset täitma!

L e o

(kulmu kortsutades)

See diplomatia saab nüüd tarbetaks: ma wõtan omale aega. Parem oleks olnud, kui ma tema asemele juba kohe kannatuse oleksin walinud.

Lilli

(salaliku pistega)

Sa ei ole enam noor, Leo.

Leo

(algawa kärsitusega)

Äga, kulla Lilli, kas sa siis ei märka, kui asjata meie arutamine on! Ma armastan Eewat.

Lilli

Ja, laps, selle armastuse juurde tahtsin ma praegu just tagasi pöörata. — Keegi ei ole oma tundmuste kohta nii wähe sügawamal selgusel, kui just sina. Üleeila — teie esimesel jällenägemisel siin sellessamas ruumis — (asatawa naeratusega) „kui leegid sul üle pea lõiwad“ — siis wapustas sind juba mõne minuti pärast nii kõwa kahtlus, et sa sisemisel ajal ruttu minu tiüwa alla pugesid!

Leo

(weidi kobawalt)

See — see sündis teisel põhjusel. (Korraga kindlaste) See ei olnud kahtlus, see oli ehmatus. See oli hirm selle määratuse eest, mis mulle peale langes ja mida minu rind tarida ei tahtnud. Ma kaotasin pea — see oli kõik.

Lilli

(wõiduka ülekäiwusega)

Oh ei, see oli kahtlus, see oli kõikuwus, olgugi ebateadline! Meie ei ole nimelt feineteisega weel mitte walmis, side meie wahel ei ole weel mitte katkenud. Ainult midagi wäga fawalikku

ja loomulikku on meie wahekorras sündinud: abielu, see ihuligidane ülitutwus, on meie endiste fundmuste pealt wahulakad aegamööda maha niitnud, iseäranis, mis sinusse puutub, sa fundmusline pillaja! Aga kõik, mis wahu all oli, on alles, ja mida sa oma wiirastanud silmaga täna ei näe, seda näeksid sa homme, ja siis oleks hilja!

Leo

(endise rahuga)

Ma sammun edasi, ja kui mind kuristik ootaks.

Lilli

Tema fundmuste kohta oled sa täna muidugi ka täiel usu-kindlusel?

Leo

Eewa ootas mind kõik need aastad.

Lilli

Ootas sind?

Leo

Ta fundis mind paremine kui ma ise.

Lilli

Ootas sind? — Eewa ootas sind? — Oo, oo! Aga see ei keelanud teda waheajal ka teistele ust awamast?

Leo

(kergelt ja pool lõbustatult)

Aah, sulle on neist — suksutajafest räägitud, keda ta meile üleela ka ise naljatades

nimetas? Need tuliwad — nägiwad — kaotasiwad. Nende sisselaskmiseks aga oli Eewal waba naise hea õigus.

Lilli

(salwawalt, näotuma naeruwinega, pikkamisi)

Tead sa siis, kui kaugele keegi jõudis, enne kui ta taganes —?

Leo

(hüppab istmelt)

See oli madal sinust! Ma näen, et ma sind põhjast weel sugugi ei tunnud.

Lilli

(ikka laiemale mürgisele hirwitamisele maad andes)

Miks sa siis ärewusesse sattud oma kindluses? — — Miks sa mulle silma ei waata? — — Miks sa minu kõrwalt üles kähwasid, kriit palgel?

Leo

(hāmaral nāol, aga rahulikult)

Sa näed asjata waewa, Lilli! Eewat mustata — see ei lähe sul korda. Aga ma ütlen sulle weel enam, et sinu katset *ab absurdum* wiia: (Rõhuga) Ma ihaldaksin teda ka siis, kui sinu kahtlustus äärmise tõe peal põhjeneks.

Lilli

(nõela sügawamale wajutades)

Olgu kudas on — ma annaksin sulle nõu oodata, kaaluda, jahtunud meeleolul talitada. — — Et sul kahetseda ei oleks — — et sul kord kahetseda ei oleks —

Millal mõtlesid sa meie wahele waldast tõmmata?

Leo

See on minu praeguse aruandmisega sündinud. Ma ei maga tänast ööd mitte enam selle katuse all.

Lilli

(tagasi wajudes ja fõsiseks muutudes)

Juba täna?

Leo

Juba täna.

Lilli

(peab pikemat waheaega, mille wältusel ta ikka enam longu waibub, kuna sügaw lein ta näole heidab; siis lihtsal walusal hingetoonil)

Otsas see õnnis unenägu! — Häwinenud see magus wiirastus! — Ja pole suud küsimas: kuhu jääd siis sina? Ja pole südant karjatamas: mis ootab siis sind? Ja pole kätt wälja sirgumas: tule, ma peidan sinu pisaraidki pilkajate eest! (Warjab käega silmi)

Mitte lahutatud nainegi — ei, ära tõugatud, maha raputatud, uulitsale heidetud armuke!

— — Häbi sängiks — põlgtus padjaks — wanne waibaks!

Leo

Kudas, Lilli? Kas sa siis meie senist abielu korruga enam abieluks ei loe? Ja kui selle abielu murdumise pärast kummagi peale meist warju wõiks langeda — kas siis sinu ja mitte minu peale? Ükski ei ole ju teise teo eest wastutaw. Õigusega, Lilli, ei tohi keegi sinu peale näpuga näidata.

Lilli
(toonita)

Kas õigusega wõi mitte — seda teha kse!

Leo

Kui seda mõistmatad tewad — mis hārma on siis sinul sellest, kes sa oma au terve ja südame puhta tead olemat?

Lilli

Need mõistmatad — see on seltskond!

Leo

Selles on tõtt. Aga mõistus ei tohi mõistmatuse eest nurka pugeda. Teeb ta seda, siis ei jõua ta iialgi wõidule.

Lilli
(waluga)

Oh, Leo, kõik targad sõnad, kõik õigus ja ja tõde ei suuda seda kustunud ja mustunud elu walgustada, millele mina nüüd wastu lähen! Ma näen neid juba, neid näitawaid näppusid ja hirwitawaid hambaid; ma loen neid juba, neid kinniseid uksi! Ma tunnen saastalaineid endal juba seljas kobrutawat! (Wärisedes)

Ja — ja — millega pead toita, et sedagi elu edasi pōdeda! Millega põgeneda, kus sinu teofust ei tunta! Millega end esimest aegagi wee peal hoida! Häbi juurde werine waesus — — oo, mäherdust hinda olen ma oma lühikese armetuma õnne eest maksnud! (Mõruda ümisemisega) Päästetud näljane — ta tasub mulle näljaga!

Leo

(pead tõstes)

Sa eksid, Lilli. Oma raha saad sa terveks tagasi. Osalt juba järgmistel päewadel, osalt edaspidi.

Lilli

(nõksatab üles, nuuskiwalt)

Selle raha annab — tema sinule?

Leo

Ma laenan selle tema kaudu, ma tarwitan tema krediti.

Lilli

(hüppab üles, ääreta wihkamise tuksuwas näos ja karjumiseni paisuwas hääles)

Haa, ta ostab su minu käest ära! — Ta ostab su raha eest minu käest lahti! Ta lunastab su wälja nagu panti pandud aluskuue! — See kõigi meeste naine sahkerdab omale mehe! (Hüsterilise naeru-nuuksatusega)

Ja sina — sa oled küllalt narts, et ennast sahkerdamise asjaks alandada! — Hea küll, ma wiskan talle selle jalanartsu näkku! Sa oled müüdnud, narts!

(Pöörab sirgelt ja selgawisatud peaga tuhinal parema ukse poole, mille ette ta aga, käsi wannu peal, seisatama jääb. Waheaeg. Pikkamisi keerab ta näo, siis terve keha tagasi; seepeale tasa ja kahetsewalt)

Leo! — — (Paluwalt) Leo! — — (Temale pikkamisi lähenedes) Wabanda mind, Leo! — — (Toonita) Minust kõneles mu hirmusse hassatatud, surmakitsikusse kihutatud süda. — —

(Astub ruttu tema juurde, kükitab tema ette maha, wõtab tema käed ja surub need oma paskede wastu; siis lendawal hingamisel, kaswawa kuumusega)

Jää minu juurde, Leo! — Ma armastan sind. — Kui ma sind iialgi pole armastanud — nüüd armastan ma sind — nüüd, kus sinu kaotus mind ähwardab. — Ma ei walefa — ma wannun sulle. — Waata mulle silma! — Tunne minu hingeõhku! — Hinga minu juukse-lõhna! — Ammuta endasse minu ihu põlemist! — Ioo mind, Leo — joowasta, uimasta ennast! — — Ja — ja — silma waata mulle — sügawaste — sügawaste! — Sa näed, ma elan sinule — kümme kuuma elu korruga elan ma sinule. — — Ja sina — ära eksi — sa ei suuda mind iialgi unustada! Ma tunnen sinu janu — ma olen sind kaua jootnud. — Igatsus minu õhu järele, iha minu ihu ja hinge, minu olewuse musta haudja kõue-õõ järele — nagu wereimeja heidaks see su rinna peale ja imeks su kuiwaks. — — (Käsi tema põlwele ümber lüües)

Sa jääd, Leo? — Sa jääd minule? — Sa — sa (pitsitawa põnewusega) — sa jääd —?

Leo

(kes tema peale kõikumata rahuga maha on waadanud, lahke manitsemisega ja kergeste tema pead puudutades)

Ole uhkem, Lilli! Ole nii uhke, et meie sõp-ruses wõiksime lahkuda, nagu minu soow ja lootus oli!

Lilli

(pool lämbunud häälega)

Ma ei häbene kerjata, sest ma wõitlen ot-sustawa wõidu pärast. Ma ei häbene tolmus püsida, sest ma maadlen kõrge hinna eest. — Ma tahan kaugemale minna kui ükski armastaw naine, ja sulle pakkuda, mida kaasa kaasale weel kunagi pole pakkunud. — — Leo, jää minuga, ja ma annan sulle wabaduse! — Piiramata, puutumata priiuse! — Ma ei walwa sind, ma ei waritse sind, ma ei päri sinult aru, ma ei näe ega kuule midagi, ma ei kanna wiha ega kadedust oma õnne osalise peale — ma ei pil-guta silmagi tema, ega sinu, ega ilma ees — —

Leo

(äkki tagasi astudes, kergel rõõmsal rinnal)

Jumalale tänu, sinu südame pärast olen ma põhjani rahustatud! Näüd, Lilli, wõime sõp-ruses — wastastikuses sõpruses lahkuda!

Wabanda seda puhku (waatab taskukella) — minu aeg on wiimase minutini otsas. (Ruttawalt pahemale poole ära)

Lilli

(ajab enese pikkamisi püsti ja jääb piirita imetelemi-sega ukse poole wahtima, mille taha Leo kadus. Siis lööwad ta näojooned jäätama ja lõpeks tõukab ta lü-hikese walju apralt katkewa naerulagina wälja)

Eesriie

Neljas waatus.

Wäiksem saal seltsimajas, kontserdi-saalist
waheruumide läbi lahutatud.

Uksed mõlematel külgedel ja tagaseinas. Keset ruumi
kaetud ja ehitud pidusöögi-laud. Seinte ääres ja nurka-
des mõned istmed, ühes seinas wäike laud. Paremast
külguksest, mis majapidamise-ruumidesse wiib, käiwad
mõned kelnerid talitades sisse ja wälja. Ruum on
pidulikult walgustatud.

Esimene etteaste.

Juba enne eesriide tõusmist hakkab kontserdi-saalist
sumbutatuna wõimsat käteplaginat kuulduma, mis peale
seda tüki aega edasi kestab, siis korraga braawo-hüüte-
tega segatud formiliseks tüminaks paisub, jälle käte-
plaginak üks alaneb ning wiimaks wäsib ja aegamisi
waikib. Pilguke hiljem hakkab kesk- ja pahemast kül-
uksest entusiastliselt tujustatud ja teineteisega ärewalt
kõnelewaid **pidusöögilisi** ilmuma.

Esimene herra

(higi pühkides)

Niisugust maru nägi meie saal esimest
korda!

Teine herra

(juukseid kohendades)

Üsna arusaadaw: meie esimene ilmakuulsus!

Kolmas herra

See oli midagi uut — see mõjus nagu ilmutus!

Neljas herra

Ja, see oli jutlus, mida mitte iga päew ei kuule!

Wiies herra

Missugune suwerenlik walitsemine aine² ja abinõu üle!

Kuues herra

Ja mäherdune hiigla-skaala tundeid ja nende warjundid!

Esimene proua

Kogu minu põu on pahempidi pööratud — ma ei tea, kust ma oma hinge pean otsimal!

Teine proua

Mul wõttis põlwedest jõu ära!

Seitsmes herra

(kergeste nokastanud, prouade juures)

Kudas ta mässas! — Kas nägite, kudas ta mässas! (Markerib seda kätega)

Esimene preili

See inimene teeb klawerist sinfonia-orkestri!

Teine preili

Ei, ühe imeriista. Sest need ei olnud enam maised helid!

Kolmas preili

(wanadlane)

Mu Jumal, mäherdused toonipildid, mäherdused hingemaalid!

(Konfserdisaalis tõuseb üksikute algatusel uueste käteplagin)

Kolmas herra

Kui palju ei ole mina Beethoveni kuulnud, aga ma kuulsin teda täna esimest korda. See interpretatsioon küünis selle deemoni wiimaste saladusteni.

Neljas herra

Näib pea-aegu, kui oleks alles meie geniusele osaks jäetud tõeste põhjani selle hiiglase tunde- ja mõtte-ilma süweneda. Võimata on seda F-moll-sonati niisugusel sügavusel teiste sõrmede alt kuulda!

Seitsmes herra

(on eelmiste juurde asfunud)

Kudas ta mässas! Kas panite tähele, kudas ta mässas! (Markerib seda jälle)

(Käteplagin kaswab tugewamaks)

Esimene herra

(pahaselt)

Meie publikum on natuke faktifa! Peaaegu iga numbrit on ta kordama pidanud, kaks lõplisa annud, kuus korda tänamas käinud — rahu talle ei anta!

Teine herra

Ta on aga ka wäsimate. Ma arwan, ta wõiks terwe õõ weel mängida — nii wärske oli ta wiimase noodini.

Kaheksas herra

(üsna noor)

Õigust õelda: ma ootasin enam.

Üheksas herra

Weel enam?

Kaheksas herra

Märksa enam. — Bach — Schumann — ja!
Aga Beethoven (wäristab pead) — Beethoven ei ole tema intimus — isegi Chopin ja Liszt mitte küllalt. Ma arwan, et meie õige mees ikka weel tulemata on.

Üheksas herra

(patsutab talle naeratades õla peale)

Na, wennas, sinust räägib wist teine klawerimees!

Laurits

(ilmub wiimasena, taskuraamat ja pliiats käes, läikival näol kõigi poole)

Jahaa — ka meie mängime! Ka meie mängime, kui tahame! Ka meie teeme muusikat, kui wihaseks saame!

Kolmas preili

(tema juurde astudes)

Üks unustamata päew!

Eduard Wilde, „Tabamata ime“.

Laurits

Pööripäew, preili! Kas ei ole, kui heliseks
kellahäältel hingest läbi: Jää on murdunud, weed
on lahti!

Kolmas preili

Ja, ja! Ometi wiimaks keegi omadest,
kellest seltskondades kõneleda maksab!

Laurits

(istub äkki wäikese laua äärde ja hakkab taskuraama-
tusse kirjutama)

Wabandage — üks mõte minu arwustuse
farwis!

Kolmas preili

Arwustus! Jatkub siis sulg seda briljant-
tulewarki kujutama!

Laurits

Ma katsun, preili!

Esimene proua

(tormiliseks muutunud käteplaginat kuulatades)

Ta tuleb ehk siiski weel kord wälja!

Teine proua

Wõimalik, et talle weel lillesid tahetakse ära
anda — hiljaksjäänud lillesid ja pürgasid.

Esimene proua

Jumal, seda peame ometi nägema! (Mõlemad
rutates ära)

Esimene preili

Nad ei jäta teda rahule — pange tähele, ta annab veel lisa! Wast ehk jälle ühe oma väikese kompositsioni.

Teine preili

Siis läki! Kahju vähemast kui helikiust, mis kaotsi läheb! (Mõlemad kiireste ära)

(Kontserdi-saalis waikib tümin äkitselt, pilguke hiljem algab klawerimäng, mispeale kõik üllatatud hüüetel: „Ta mängib veel! — Ta mängib tõeste veel! — Ta annab veel ühe lisa!“ uksest välja tungivad, Laurits kirjutades nende kannul)

Seitsmes herra

(järgneb neile wiimasena; pead wäristades, endamisi)

Kudas ta mässas! Kudas ta mässas! (Markerib seda üle läwe astudes)

(Näitelawa jääb üürikeseks ajaks tühjaks)

Teine etteaste.

Ewa Marland tuleb pikkamisi, mõteldes ja mahlöödud pilgul keskelt; ta nägu on sügaw-tõsine, pea-aegu hämar ja kergelt kahwatu; kaugele ettepoole jõudnud, jääb ta meeliskledes seisatama. — Seepeale **Salme Pedak** pahemalt poolt; Ewat selles olekus nähes, peatab ta ukse ees weidi, läheneb temale aga siis wiivitamisi ning näoilmega, mis murelikku rahutust awaldab.

E w a

(teda silmates)

Ha — neiu Salme! Tulge aga, fulge! Ma waatasin Teie järele juba ringi, Teie ei puutunud mulle aga kuskilt silma.

S a l m e

(ükskõikse lahkusega)

Mina nägin Teid küll ja hiilisin Teile järgi.
Ma tahaksin nimelt lauas Teie teisel käel istuda,
kui nõus olete.

E e w a

Iseenesest mõista. — Aga — ? (Heidab pilgu
küsiwalt tema peale)

S a l m e

(pöörab puiklewalt pidulaua poole)

Kas olete platsi omale juba wälja walinud ?

E e w a

Ma kuuleksin ennem Teie otsust, preili Salme.

S a l m e

(silmitseb weel weidi lauda ja pöörab siis poolikult
Eewa poole)

Minu otsust ? — Oa, wõib see Teile teadmise-
wäärt olla !

E e w a

Muidu ma ei küsiks.

S a l m e

Ja aga — see pole mul weel sugugi walmis.

E e w a

Mitte walmis ?

S a l m e

(agaralt)

Ei. See ei kujune mul kunagi kohe. Ma
pean enne koguma ja korraldama —

E e w a

Teie otsuse t e n o r peab omefi walmis olema!

S a l m e

No jaa — aga — aga ma pole sellegi kohta weel mitte kindlusel. — — Ta on ju suureste edenenud neil wäljamaa-aastafel — — see säden-daw ja pärlendaw tehnik a —

E e w a

(walidalt)

Mitte puiklewaid kõlksusid! Ütelge parem otsekohe wälja: Teie ei kuulnud, mida kuulma pidite!

S a l m e

(kohkunult)

Aga, preili Eewa!

E e w a

Waadake, kudas ma naelale pähe kopsatasin!

S a l m e

Ma ei tea — — ma ei julge tõeste mitte — — Kunstnik, kelle eel nii suur kõla käib — — (Waab ringi, siis kergendatult) Aga sealt tuleb ju üks kutseline kriitikus! Kuulame parem, mida tema pajatab.

Kolmas etteaste.

Endised. Organist Heinmann — õreda juuksega ja terawa ninaga wäike wanadlane herra, suureklaasilised prillid ees — tuleb, endamisi hääletult kõneledes ja iga sammu pealt näppudega kergeste laksu lüües,

pahemast uksest, ilma neiusid tähele panemata; pidulaua äärde jõudnud jääb ta fusasel mõtlemisel selle peale wahtima, käed püksitaskutes. Hiljem Lilli Ellert ja Jufa Laurits.

S a l m e

Tere õhtust, herra Heinmann!

H e i n m a n n

(üles waadates, kohmakalt)

Tere!

S a l m e

(temale lähenedes)

Nooh?

H e i n m a n n

(urisewalt)

Mis „nooh“?

S a l m e

(argsemalt)

Meie tahaksime teada saada, mis Teil ütelda on, herra Heinmann.

H e i n m a n n

Minul? Ma arwan, meil kõigil on kõrwad, ja o m a kõrw on kuningas.

È e w a

(astub tema juurde ja annab talle kätt)

Sel lool, herra Heinmann, ei tarwifseks Teie ajalehte arwustust kirjutada.

H e i n m a n n

(turtsakalt)

Kust Te siis teate, et ma seda teen?

€ e w a

Teie ei kirjuta — ?

H e i n m a n n

Kirjutate küll, aga mitte arwustust. Ma ei ole jõhkart, kes särawal silmal muinasjuttu kuulatawate laste hulka astub ja karjub: Ärge uskuge — pole tõsi! (Mõruwihaselt) Ei, preilid, ma olen mõislik ja wiisakas inimene, kes takti tunneb ja ühtlasi teab, mida ajaleht awaldada võib ja mida mitte!

S a l m e

Mis Teile on juhtunud, herra Heinmann?

H e i n m a n n

(korruga pehmelt)

Minu rõõmu on rikutud. Minu suurel rõõmul on tiibu kärbitud. Ma olen muusikant rõõmu pärast, preilid!

€ e w a

(tasa)

Ma tean seda.

H e i n m a n n

Ja tema — ma ei tea isegi, mis õigusega — tal oli ka isiklikult siin (lõõb põue peale) soe iste. Just teda poleks ma enesewägistamistaudile tahtnud ohwerdada.

S a l m e

(kui ta argelt uuriwa pilgu €ewa peale on heitnud)

Lubage, sõber: mulle näib, et Teie ülemäärase ooterõõmu reaktsioni all kannatate, mis muidugi niisama ülemäärane on.

Heinmann

Ma soowiksin, et Teil õigus oleks, preili Pedak. Aga ma ei saa ühest kummitusest lahti mis mulle saalis sisemise silma ette tükkis. Ma nägin poodiumil korruga musta frakki ja walget kaelasidet ilma peata. Ja see peata kuju sai lüliks määratumale ring-ahelale, kokku rongitud niisamasugustest mustadest frakkidest ja walgetest kaelasidemetest. Aasta aasta kõrwa sügise-
 sest kewadeni liigub see üleilmiline ahel, see fonflinleinarong oma ühetooniliste lülidega wäikelinnade suurematest ja suurlinnade wäikematest saalidest läbi. Need lülid — nad tulewad, lähewad, ununewad, — tulewad jälle, lähewad jälle ja ununewad sellesama õhtuga jälle, — ja kui üks ja teine wiimaks enam ei tule, kuna nende asemele uued on astunud, siis ei küsi keegi, kuhu nad jäänud ja mis neist saanud: nad on tasehiljukesi suurde rahwuswahelisesse koguhauda warisenud — elawalt, aga enamaste murtud muusikandi-südamega. Önn sellele, kes neist siis weel oma jõu kohase töö tarwis kõlblik on.

Lilli

(on Heinmanni kõnelemise jooksul pahemalt poolt sisse astunud, silmab eespool ligistikku koos seisjaid ja jääb neid ukse eest wargsi põnewalt kuulatama ja waatlema, kuna tema näo peal ühtelugu kaswaw suur wõõrastuslik imetelemine laiali walgub, iseäranis Eewa tähenduste mõjul)

Salme

(on Eewa käewarrest kinni hakanud; pitsitatud toonil tase)

Pessimismus!

E e w a

(hāmara rahuga)

Teie nägemine tundub mulle ustawana, herra
Heinmann.

H e i n m a n n

Ma tunnen Teie kollegialsust, neiu Pedak. Selle õrnus on haruldane just meie mail, kus kõige fillukesem sawijumalgi feisi enese kõrwal ei salli. Aga et Teie minult aru pärite — ja ma kergendan suusõnal ja wäheste kõrwade ees wahel heameelega oma kriitikalist rinda — siis peate juba lubama, et ma tõeks tuntud tõtt ütlen.

Meie kunstnik toob wõõrsilt kauniste hõbedat kaasa, mille kaewamine tal kahtlemata palju ausot higi on maksnud, aga ta ei too mitte kulda, sest et ta kaelasidemest kõrgemale ulatawat pead ei too.

S a l m e

See wõib temale ju weel kaswada, kui Teie tema eduwõime antuks tunnistate.

H e i n m a n n

Edenemisel on piir, ja tema on selle piiri peale jõudnud. Nüüd tuleb see, mis äraõpitaw ei ole, nüüd seisab ta sfinksi ees, kelle mõistatusi ta mõistatada ei oska ja mida ta seepärast wõõrifi mõistatab. Sellest see muusikaline „kitsch“, need pealtnäha sügawad, aga tõepoolest madalad põhjast-ulatused, kõik need wanad ja uued wirtuosi-wirbitused.

E e w a

Ja ta ise ei märkagi seda.

Heinmann

Ei. See ongi ju niisuguste kunsti-desperadode wanne, et nende enesekriitika minestuses magab. Ta teeb, milleks ta end õigustatuks peab.

Eewa

(waheaja pärast, rahuliselt, aga toonita)

Ja need piiritagused paberihääled?

Heinmann

(korruga jälle kinniselt ja kohmakalt)

Mis mina tean! — Pole minu asi. — Selle üle weeretagu igaüks ise mõtteid. (Pöörab kõrwale)

Lilli

(külm muigewine suunurkades, kaob ruffu uksest)

Salme

(on tuhmilt mõtetes seisnud, nüüd wäljamurdumisi, pisarad silmas)

See on aga nii ütlemata kurb! Kas meie siis oma kunstiga üheski tema harus sellest needud warjuringist wälja ei pääse!

Eewa

Enneaegselt mitte, ja kunstlikult mitte. Ka meie kunst ei lase end f e h a. Waateakna-dekoratõrid, preili Salme, ei wõi meid üheski kunsti-liigis warjuringist wälja wiia. Nähtawaste pole meie kulturaline pind weel nii kõrge, et tema waimlised tipud paistwusele wõiksidwad tõusta.

Salme

Ja seda wõite niisuguse rahuga huulte üle tuua!

E e w a

Kahel heal põhjusel: ma pole mitte lootusefa,
ja mul on aega oodata.

(Kontserdi-saalis on ettekanne lõppenud, millele marune
käteplagin kiiduhüüetega järgneb; siis on publikumi
väljajoomist sumedalt kuulda)

J u t a

(tuleb ruttu ja otsimal pilgul keskelt, silmab Eewat, ja
tõttab tema juurde)

Siin oled juba? Ja mina otsin sind saalis,
arwates, et rüsin sees teisele istmele oled sat-
tunud!

E e w a

Mis sa siis tahtsid, Jut a?

J u t a

(wiib Eewa kättpidi weidi kõrwale, tõsiselt)

Eewa, ma panin sind kogu aja salaja tähele.
Sul on täna midagi näos, mida ma seal kunagi
enne pole näinud. (Temale sügawalt silma waadates)
Ma ei tea isegi, mis see on, aga on, ja pit-
sifab ja puurib südame walutama!

E e w a

Wäikene meelewarjutus — ära pane seda
tähele.

J u t a

(nukralt)

Sa — ei ole tänase õhtuga rahul!

E e w a

Wõib olla. Mitte täieste.

J u f a

Äga ta mängis ju niisuguse tulega! Mu meelest oli nagu wõiks ilm tema ümber hukka minna ilma et ta sellest teaks.

E e w a

(maha waadates)

Ja, nõnda ta mängis.

J u f a

(temale jälle silma waadates, peaaegu ägedalt)

Eewa, sa ei tohi mitte wäiklane olla! Ma — ma hakkas sind peaaegu kartma!

Nelj as etteaste.

Endised. Mõlematest ustest tuleb pidusõgillisi, nende seas tegelasi esimesest etteastest ning Paula Laurits, Kull, Kurg ja Waik proua Lilliga; naisterahwad ei ole kõik kokku mitte rohkem kui kümme.

Siis ilmub keskelt Leo Saalep Kõrendi ja Lauritsa wahel, salk pidusõogi-wõõraid kannul. Tema nägu ja liigutused lasewad suurt, wägise wallale-tikkuwat rõõmu-ärewust märgata, millest närwluse tukasused ühtelugu wälja lööwad; ta kuiwatab sagedaste palgelt ja kaela pealt higi ja laseb pilgu rahutult ühe rääkija pealt teise peale wilksuda. Kuna female tundmataid esiteletakse ja ta sinna ja tänna kätt annab, kõneleb ta kergeste wärisewa häälega katkeliselt: „Rõõmustan! — Rõõmustan wäga! — Wäga meelitaw, proua! — Ma tänan, preili! — Ma tänan südamest, ametiwend! — Wäsinud? — oh ei, proua! Nii heldekäelise publikumi ees ei wõi wäsimus külge pääseda! — Ja, preili, see wastuwõte käib minu ootustest üle — märksa üle!“

Neljas herra

(endistest)

Ja, herra Saalep, ka meie ei ole mitte hülged, kui meile tõsist kunsti pakutakse!

Esimene proua

(endistest)

Meie publikum on muusikaliselt edenenu, seda pole enam salata.

Kümnnes herra

Intelligents on rohkenenu ja juhtivamaks saanud — sellelt seisupaigalt tuleb asja peale waadata.

Üksteistkümnnes herra

Tõeste genialne kunstivõime ei jäta ka hulkasid üles raputamata.

Seitsmes herra

(endistest, Saalepi ette tikkudes)

See on õige, väga õige! Oi, oi, kudas Te mässasite, herra Saalep!

Esimene herra

(endistest)

Äga, herrased, kas meie oma suure külalise wasfu mitte taktita ei ole? Meie ei lase teda ju hingegi tagasi tõmmata!

Teine proua

(endistest)

Äga kui meie põued nii pakil täis on!

Kolmas preili
(endistest, pathosliselt)

Meister, kui Teie oma higeräffi enam ei tarwita, siis pidage meeles, et see minu igawene omandus on!

Leo

Mul on weel teine, preili.

Kolmas preili
(nähtwab tal ninaräfi käest)

Siis wõõrandan ma ta kohe!

(Üksikuid naerufurtsafusi on kuulda)

Kull

(eespoolel, habet silitades neuu Pedakile)

Ja, ja — kui sa wäljamaalt tuled! Mis baldrian kassile, seda on wäljamaa eestlasele. — Mis Te arwate, preili — kas ei kuluks meilegi ära endid sinna jälle korraks „täiendama“ minna?

Laurits

(Saalepi ringis)

Äga kõike seda wõime sõõgilauas paremine harutada. Roale, herrased, kui ma paluda tohin! Äeg on juba muidugi hiliseks jäänud. *Allons! Allons!* (Jstutakse Lauritsa juhil lauda, kus juures niihästi Lilli kui ka Eewa Leost eemale ja teineteisest lahku nõnda istuma sattuwad, et Leo mõlematele wabalt otsa wõib waadata. Lilli kõrwale istub dr. Waik. Pr. Paula ja Juta istuwad kõrwuti. Laurits annab kellneritele käskusid, serwerimine algab sedamaid; herrad täidawad klaasisid.)

Kurg

(on laual olevate pudelite seast mõnda waenulikult silmitsenud; karmilt Lauritsa poole)

Pidumeister, ma leian laualt surmarohtu!

Laurits

Ainult mõni pudelike kerget marjamahla.

Kurg

Alkohol on alkohol! Kas meie siis sedagi kaunist *quasi* perekondlist pidukest ilma oma õelama waenlaseta ei jaksa pühitseda!

Laurits

(süües)

Mind ärge süüdistage, ma olin ainult soovitäitja ja kõndisin kuldset kompromissi-teele: ühele weff, teistele wiina.

Kurg

Wiimast polnud waja!

Seitsmes herra

Äga millega siis terwist juues klaasisid kokku lüüa, herra Kurg?

Kurg

(äritatult)

Mõdu — limonadi — selferssi — kaewuwee ja petipiimaga!

Kaheteistkümnes herra

Äga see pole ju mitte seesama! Mõtelge, mäherdune moment meile klaaside kokkulöömiseks asja annab!

Kurg

Kaunist momenti wõib üksnes kainelt täie mõnuga maitsfa!

Seitsmes herra

Mitte igaüks.

Kurg

(terawalf)

Niisugust wõin aina kahetseda!

Esimene herra

(murelikult)

Wabandage, herrased, mulle näib, et see sõnlemine meie kõrgeste austatud wäljamaa külaliste ees mitte just wäga faktifundline ei ole.

Üks wana seltskonna-tegelane

(lõõb klaasi wastu ja tõuseb üles)

Äulised ja armsad lauawõõrad! Meie keskel istub täna üks suguwend, kes meile wõõrsilt kalli kingituse kaasa tõi — mitte ainult meile, kes meie piiratud arwul tema andwatele kätele praegu ligi olime, waid ka neile paljudele, kellega tema palelikult weel kokkugi pole puutunud: kogu meie rahwale, kogu meie rahwusele. Selle kingituse wäärtus on seda suurem, et ta ühte wara esitab, mille poolest meie paljukurdetud puudust kannatasime. Meile on u h k u s t kingi-

tud — kõrget paleuslist uhkust, seda püha uhkust, mida wanem lapse üle tunneb, kes female ilma ees au teeb. Kes täna iganes meie kaunis heliruumis istus — kas muusikaline asjatundja wõi mitte — pidi oma põue nagu kõrgemal sunnil sellele uhkusefundmusele awama, mille laineid ta meie waimustatud kogust üle terve eestlaste maa teadis weerawat.

Meie poeg on hea poeg. Ta ei unustanud mitte oma lihtsuses ja kehuses elawaid wanemaid, kui ta wõõrsil õnnele ja aule tõusis, ta ei pööranud neile mitte kõrgilt selga, ta ei teinud mitte tõeks neid kartusi, mis kuulutawad: meie pojad ja tütreid kunsti-kutsest kaowad wõõraste rahwuste sekka, sest et kodu nende wastu tuim ja tänamata on. Meie poeg tuli tagasi, meeles pidades oma lapsekohuseid, mis ka alawäärtusliste wanemate wastu mitte ei kustu, ja ma püüan soowida ja loota, et ta äranaagemisele jõuaks, et meie nii wäga halwad wanemad ei olegi, kui lapsed meile wõõrsilt häid, tõeste häid kingitusi kaasa toowad.

Meie täname oma head poega tema kingituse eest! Ta elagu!

(Püstitõusmine ja Saalepiga kokkulõõmine waimustatud elagu-hüüetel. Ka Eewa tõuseb üles, waikib aga ja lööb ainult nendega kokku, kes talle klaasi wastu hoiawad. Peale Eewa wõtawad nüüd ja pärast ka Heinmann ja Salme owatsionidest tagasihoidlikult osa. Silli wõtub owatsionide puhul tema poole pöörajaid rahulik-aulise naeratusega wastu)

Leo

(äreusus-segaselt)

Ma tänan! — Ma tänan! — — Mul ei ole weel sõnu kogutud, et auwäärt kõnelejale pike-

malt wastata ja temale ning teile kõigile oma — oma tänutundeid lähemalt awaldada. Ma — ma ei tea, kas ma neid sõnu üleüldse leian, sest ma ei ole kõnemees. Teie austus liigutab mind — ma tänan teid!

(Istutakse ja süüakse edasi)

Teine proua

Peaks arwama, meister Saalep, et Teie auja kiiduawaldustega nii harjunud olete, et neil Teie kohta enam sügawamale ulatawat mõju ei ole?

Leo

(naljatada püüdes)

Ei, proua, säärasest mannast ei tüdine kunstnik kunagi ära, selle järele nälgib ta hauani.

Kolmas preili

Kui kurb peab aga lugu nendega olema, kes nälgivad ja nälgivad ja oma nälga kordagi kustutada ei saal!

Laurits

Nii kurb, nagu igaühega, kes wõõriti kutsesse on sattunud.

Teine preili

(tõsiselt)

Ühte asja tahaksin ma Teil heameelega teada saada, herra Saalep: Kas Teie oma lilled ja pärjad alal hoiate? Kas Teil nende tarwis kodune museum on asutatud?

Leo

(närwiliselt naeratades)

Ei, preili, selle peale pole ma senini veel mitte mõelnud.

Teine preili

Kudas? Teie wiskate nad lihtsalt minema?

Leo

Mitte kohe. Siis, kui nad ära on närtsinud.

Esimene preili

Kas kõik kunstnikud nõnda teewad?

Leo

Need wahest mitte, kellel kodu on. Minul ei ole seda siia maani olnud.

Teine preili

Ja seda kaduwuse-teed käib ka Teie tänane lillewoor?

Leo

Ei, seda tahan ma alal hoida, sest ma mõtlen omale nüüd siin kestwamat kodukest asutada.

Kolmas preili

Ja, see seisis lehes — kui tore! — Aga ütelge mulle, meister: mäherdune saatuse saab Teile saadefud salmikutele osaks?

(Mõned näod wajuwad faldrekute peale)

Leo

(humoriga)

Need on mulle muidugi pühad ega tohi kaotsi minna.

Waik

Kas nad kergemad wedada on?

Kull

Teadagi: ta õpib nad pähe.

Üks noor helikunstnik

(kunstniku-krawati ja pikawõitu juustega, helistab klaasi ja tõuseb üles)

Mul on õnn, meie kuulsale külalisele siinsete nooremate kunstnikkude nimel tänu- ja austuselilledest punutud ning amefiwennalise armastuse paelaga seotud teretuse-pärga ära anda.

Leo Saalep! Meie, Eesti kunstilaewa noored madrused, vaatame Teie kui eneste kapteni poole üles, kes tähendatud laewa dilettantismuse ja auto-didaktismuse surnud madalweest on hakanud wälja juhtima ulgumere kõrgele sügawale ja priskelt lainetawale legendikule. Liiga kaua juba on meie laew waimlise wõimetuse paguwees püsinud, nii kaua, et seda wettimist ja wedelemist normalseks olukorraks ning laewa seniseid tegelasi ja juhtisid oma ülesannete kõrgusel seiswateks jõududeks oli pidama harjuud. Taewale tänu, see loduaeg on nüüd mööda minemas! Waimline *self-made man*, estefiline käsitööline taganeb — tema asemele asub kunstnik, süstematiliselt ette-walmistatud, oma aja tuumaga toidatud, modernide töö- ja wõisflusriistadega warustatud kunstnik,

kelle algkujuna, geeniuse jumalate-and juurde lisatud, Leo Saalep meie ees seisab. Meie laew liigub — ta liigub ometi kord, ja meie audega pärjatud komandandile on teowõimsaid ja waimustatud abilisi juurde wõrsumas — rufemalt ja ohtramalt, kui ehk mõnigi unistada julgeb.

Elagu Eesti kunst, — *evviva*, kolm kord' *evviva*, *maestro* Saalep!

(Austamise-etendus kordub)

Leo

(Annab kõnelejale üle laua kätt)

Ka Teile ainult lühike, aga südamlik: Olge tänatud!

Laurits

(kergeste äritatult kõnelejale, kui jälle sööma on hakatud)

Oli ju muidu ilus ja hea, mis Te ette tõite, noor suguwend, aga et Teile kõik dilettandid ja autodidaktid ühte potti wiskate, see ei taha mitte õige olla.

Noor helikunstnik

Siinolijad muidugi wälja arwatud!

Laurits

See ei paranda weel mitte wiga. Pean ma Teile kunstide ajaloost kõik diplomerimata surematad üles lugema? Ma ei saaks hommikuni walmis.

Noor helikunstnik

Mis minewiku kohta maksis, herra Laurits, ei maksa enam olewiku kohta. Ainult mõni haruldane erand wõib nüüd weel iseõppijana ja

asjaarmastajana õnnekaupa esile pääseda, ja sellegi külge jääb ikka veel midagi dilettantlist kuhugi rippuma.

Laurits

Oh, sõbrake! Nagu ei jookseks diplomeeritud dilettantid ilmas küllalt ringi — enam, kui mõne rahwuse kunstile kasulik oleks, — ja nagu ei kaaluks mõnigi wiljakalt töötaw diplomerimata mitu säärast auga üles!

Noor helikunstnik

Ma sihtisin oma sõnades muidugi kõigi dilettantide peale, herra Laurits.

Laurits

Soo? Siis ma ei kuulnud õieti. Seda selgitawat täiendust oli igatahes tarwis.

(Waheaeg)

Kõrend

(tõuseb üles)

Kallid sõbrad! Wabandage, kui ma teie kõnedewahelist puhke-aega liialt kitsendan, aga mul oleks eelkõneleja mõtte-ehitusele midagi jatkawat ja ümarikult lõpetawat juurde lisada, ja ma püüan sõnade poolest kokkuhoidlik olla.

Kui eelkõneleja meie auwõõra kunstniku-isikus esteetilise tegelase olewiku-tüüpust näeb, siis näen mina selles veel enamaf — ma näen temas ühtlasi säherduse tegelase tulewiku-kuju, wähe-malt usawat es algjoontes. Ma leian nimelt oma sõbra esteetilises rakenduses midagi, mis tawaliste üleüldiste nimetustega, nagu: ajakõrgune

haridus, süstematiline erikoolitus, modern waimline warustus, poolegi mitte ära ei ole tähendatud. Ma leian sealt selle organi, mis kunstnikule wõimalikuks teeb kultura-olewuste ja kultura-olluste wiimaseid, kõige peenemaid, juba tulewikusse küünitawaid hinge-atomiseid enesesse wasfu wõtta, ja ma leian sealt selle fermenti, mis neid wasfu-wõtteid kunstniku funde-elusse ja ilumaitsesse nagu keemialisel lahufusel ära sulatab. See organ ja see ferment on ainult olewiku-inimesel, kes ühflasi tulewiku-inimene on, mitte muil, ja ainult niisugune suudab neid ka teise waimuhõimlise isiku estefilises teoses ära funda ning wiimase wäärtusest täiel määral lugu pidada.

Leo Saalepi tänane mäng esines mulle kui üksainus suur ja wägew tõendus selle minu oofuse ja lootuse tiiwul siia kaasa foodud wäite kohta: mida ma kunstniku närwiliste käte alt sensitiwsuse murdlainetel wälja kuulsin woogawat, see oli muusikaline futurismus, see oli kunstiline tulewiku-hing olewiku ihu sees, see oli kangelase püha hoolimatusega korda saadetud rewolutsioniline tegu! Kas ta meile wanemat wõi uuemat pakkus — ikka helises kunstniku effekandele see weel nimeta uus, see alles idanew tulewane saladuslisel sünniwärinal kaasa, isegi helitõodes, mille loojate primitiivne hing hallis minewikus uinub, seda selgema ja wõimsamana aga modernides foodetes, iseäranis kunstniku enese wäikeses etüdis, mis igast mõistwast meelest ja walminud waimust läbi huikas nagu pasuna-karjatuse kõrgematelt sfääridelt.

(Üksikud elamad braawo-hüüded)

Sõbrad! Meil kurdefakse ala, et Europa meist midagi ei tea. Aga mida teame meie siis Europast? Wahe on ainult selles, et meie Europa nime hädawaewalt wälja oskame rääkida, Europa aga meie nime mitte. Kuid meie oleme ajaloolise pöörangu feelahkmele jõudnud. Wähemast' näppude pealt loefawal arwul on meil juba mehi, kes Europat enam tunnawad kui ainult nimepidi, kes tema südamele nii ligi on fikunud, et nende kõrw ka selle uusi, tawalisele kõrwale weel hääletuid tuksumisi wõib kuulda, ning niisuguse kuuljana, sõbrad, pöörab meie juurde nüüd ka Leo Saalep tagasi. Andke meile weel paar aastat aega ja teie leiaste, et emakene Europa korraga ka Taara laste nime selgelt, ladusalt ja aupaklikult wälja oskab rääkida.

Edasi Europasse! Edasi tulewikku!

(Elawad edasi-hüüded klaaside kokkulöömisel laudkonna ühe osa poolt. Waheaeg)

Kull

(süües, Leo poole)

Kuule, wennas, kas sa ise ka tead, missuguseid imeasju sinu kätetöös kõik sisaldab?

Leo

(naeratades, puiklewalt)

Oma foote igakülgselt mõju ei wõi kunstnik kunagi ise teada, liiategi mõju üksikute peale —

Kull

Iseäranis üksikute arwustajate peale.

Esimene proua

(waheaja pärast, rahutult)

Tulewiku-inimesed, herra Kõrend, on ometi kõik, kes herra Saalepi mängu mõistsiwad?

Kõrend

(wiisakalt)

Kes seda tõeste mõistsiwad — ja, proua! Ma ei jätnud selle peale oma kõnes mitte tähendamata.

Teine proua

(imetelewalt)

Kas siis ka mõistjaid on, kes mitte tõeste ei mõista?

Esimene preili.

Äga proua Leinberg! Kas siis need kõik tõestemõistjad oliwad, kes herra Saalepile täna käsi plaksufasiwad—ka need seal odawamatel istmetel!

Kolmas preili

(ülekäiwalt)

Ka kallimatel, preili! Kes tihkab siis mõistjatest maha jääda!

Kull

— ja olewikus konutada, kui tulewikku tõusmine nii kerge on!

Kõrend

Mitte igaühele, meister Kull!

Kull

Raskematele mitte — Teil on õigus, herra Kõrend.

Esimene herra

Kui aga nüüd tõsiste kunstimõistjate arw nii wähenen on, isegi seltskonna haritud ringkondades, siis kerkib küsimus keelele, mis oleks teha, et ka laiemad hulgad kunstist täit maiku saaksiwad?

Kõrend

(pead wäristades, oma õhukese naeratusega)

Teeksime mis teeksime — nii kaugele ei saaks meie hulkasid kunagi.

Noor helikunstnik

Just minu arwamine! Kunst jääb ikka ainult wäheste walitud waimude teha ja maitsta.

Teine herra

Kui lugu nüüd nii on — ja ma tean isegi, et ta teisiti ei ole — siis tõhiks ehk weel see teine küsimus tekkida: Mis kasu on siis laiematel hulkatel — see on seltskonnal kui sellel — kunsti ülewal pidada, kui tal temast osa ei ole?

Kolmasteiskümnes herra

Ja mis õigus on kunstil seltskonnalt wõi koguni rahwalt sel lool ülewalpidamist nõuda?

Kõrend

Agaherrad, kuhu jääb siis au — rahwusline au? On ju kunst peaaesjalikult see tegur, mis ühe rahwa moderniks kultura-rahwaks ülendab.

Kolmasteiskümmes herra

— Ka siis, kui see rahwas, tema haritud kihid peale wäheste erandite eesotsas, oma kunsti ise ei mõistagi?

Kõrend

Ka siis — iseenesest mõista!

Kolmasteiskümmes herra

Teiste sõnadega: Ma ehitan enesele toreda maja ja panen sinna ühe olewuse oma kulul elama, kellest ma ei tea ega teada ei tarwitse, kes ta on ja mis ta teeb ning tahab? Ja seda aina ja üksi au pärast?

Kull

(süües)

Na ja — jumalatele ehitatakse ju ikka pühakodasid.

Kolmasteiskümmes herra

See toredus wõiks mulle aga pikapeale niisama igawaks kui kalliks minna, liiategi kui ma ehk mitte küllalt auahne ja küllalt rikas ei ole, sellewastu aga tugewa tungiga annetatud oma templis peetawatest jumalateenistustest täie mõistmise ja mõnuga osa wõtta.

Kull

Agas preestrid kõnelewad Ladina keelt, mida Teie ei oska.

Kolmasteiskümmes herra

Kas nad mitte Eesti keelt ei peaks kõnelema?

Kull

Äga kui nemad jälle seda ei oska!

Kolmasteistkümnes herra

Siis jääb mulle mõistatuseks, miks mina kohustatud pean olema neid elatama!

Kull

(täie suuga)

Mõistatus ees, mõistatus taga — terve ilm on mõistatusi täis!

Waik

(kes kogu aja pr. Lilliga kuldsel tujul on juttunud, lööb klaasi pihta ja tõuseb naeratava hooletusega üles)

Kaaskodanikud! Meie oleme siia maani kuningale annud, mis kuninga kohus on, meie oleme teda kiitnud ja kumardanud tema tegude järele, nagu meie seda mõistsime. Äga kuningal on ka kaasa, truu ja kallimeelne kaasa, kelle iseäraline, riigi kõrgemasse huwidesse ulataw tähtsus weel selles seisab, et ta ühtlasi walitseja sise-miste ja wälimiste asjade minister — tema kantsler on.

Sõbrad! Mis mina selle kantsleri riigimehelistest annetest ja wõimetest tean, sunnib mulle tõetunde peale, et naisel suur ja hiilgaw tulewik waruks seisab, kui ta omale kord teed on rajanud kutsete ja ametite peale, mis —

Kolmas peili

— mis terawamat mõistust nõuawad, kui mehel on.

(Naerdakse)

W a i k

— ametife peale, mis teatawat waimlist painduwust ning tahtelist sitkust ja wisadust nõuawad. Oleks minu tegemine, ma ei wiiwifaks silmapilkugi proua Ellert-Saalepi taoliste naiste kätte mitte ainult riigi kõrgema kaswatuse, waid ka riigi kõrgema walitsuse, politika ja diplomafia juhatust usaldada.

(Kull, pr. Laurits, Juta ja mõned teised on pilgu lõbus-tatud üllatusega kõneleja suu peale tõstnud)

Minu riigis, herrased, oleksiwad kõik kunsti- ja teaduse-akademiade rektorid, kõik ministrid, saadikud ja kubernerid, kõik kontrolörid ja rewidendid aina naisterahwad —

K u l l

Küll aga kuningal siis oleks põli!

W a i k

— ja ma wõiksin julge olla, et awalikud wankrid tasastel teedel ja farkadel roobastel weerewad, et nende juhid oma rikka wõimise täie summa endi ülesande peale kulutawad, nõnda nagu seda proua Ellert hiilgawa eeskujuna Leo Saalepi riigis on teinud.

Tema ülesande raskust wõime alles õieti hinnata, kui silmas peame, et nimetatud riik alles asutada oli, ja asutada tuhande takistuse ja kitsikuse ärawõitmise tingimisel. Kui kõik need waenulikud wõimud — sisemised ja wälimised — nüüd õnnelikult alla on heidetud, siis jaguneb sellest waewarikkast wõidust tähtsam osa, kui mõnigi teist aimab, meie klaweri-walitseja tüdi-

mata kantsleri waekaussi. Geenius on teemant, aga niikaua kui teemant lihwimata on, pole temal fäielist müügiwäärtust. Leo Saalepi teemanti, mille tuli meid täna õhtu põletas, on tema kunsti-meelne abiline nii foredaks briljandiks aidanud lihwida. Teda selle eest meie kunsti nimel tänada on meie kui estetilise kultura eest wõitlejate aukohus.

Proua Lilli Ellert-Saalep — huraa! huraa!
huraa!

(Auawaldus; huraa- ja elagu-hüüded segamine)

Lilli

(on owatsioni jaheda naeratusega wastu wõtnud ning jääb, kuna kõik jälle maha istuwad, kõneleda-tahtjana seisma. Pikemat wiiwitust pidades laseb ta pilgu julge ja wilu-lõbusa rahuga üle laudkonna kääia ning wõtab siis kergel ja ladusal toonil sõna)

Doktori-herra Waik, teie tuttaw ilukõneleja, andis osale, mida mina pidustatawa kunstniku kõrwal senini olen etendanud, liiga kõrgekõlalise nimetuse; kui meie „kantsleri“ asemele lihtsa „faktotumi“ paneme, siis jõuame liialdawa nalja juurest asjaliku tõe juurde, mis ehk muidu natuke warju jääks.

Kui tänase kontserdiandja mitme-aastane faktotum olen ma feinud, mida ma jõudsin ja oskasin, ja kui mulle selle eest siin tasu mõistefi, siis wõtan selle wiisaka tänuga wastu. Seda tänu ei arwa ma teile aga sündsamalt tagasi anda wõiwat, kui et ma teid õpetlikku pilku lasen heita niisuguse lääne-ilmas makswusele ja wõidule pääsenud helikunstniku saamise- ja tõusmise-protsessi — protsessi, mille keeruliste detailidega ma muidugi läbi ja läbi tuttaw olen. On ju meie

hulgas noori kunstnikka, kes sedasama teed taha-
wad käia ja kellele praktilised näpunäited see-
pärast mitte tuluta ei oleks, kuna minu aine ka
ajakirjanduse esitajaid ja meie seltskonda üle-
üldse tohiks huwitada.

(Mõned hääled: „Braawo!“ — „Wäga tänuväärt!“)

Iseenesest mõista, peab algaw kunstnik, kes
oma geeniusse kohta kindlusel on, kõik wahendid
tarwitusele wõtma, mis teda eesmärgile, see on
awalikule tunnusele, töötawad wiia, sest tee sinna
on kauge ja järsk. Mida tal hakatusest peale
marjaks tarwis läheb, on kellad, mille kõrade
küljes tema nimi ripub — olgugi esiotsa kõige
pisemad. Neid peab ta warmalt ja nugarilt nõu-
tama hakkama. Seks leidub mitmesuguseid wõi-
malusi, ma nimetan ainult mõnda kindlamat.
Meie tundmata kunstnik teeb näituseks hästi, kui
ta algusel weidi kaudselft käib: ta ei astu mitte
kohe suurte iseseiswate kontsertidega ette, mis
ainelist kahju ja weel midagi pahemat tooksiwad,
waid ta esineb seltsides piduliste toimepanekute
puhul — kas kasina honorari eest, wõi, kui pidul
heategeline wõi ühistululine otstarb on, *gentle-
manlike* ka ilma selleta. Kriitika mõõdupuude
wahel on nimelt wahe. Hoopis feine toon on
kriitika-kellal, mis ühe ettekandja „lahkest“ ja
„sõbralisest“ etteastest niisugusel seltsipidul heli-
serdist kumiseb, osalt juba sellegipärast, et pidu-
kriitikused kunstifundlise kwalitedi poolest hari-
likult teised on, kui kutselised kontserdi-arrustajad.

Weel tulusam kriitikaliste kellukeste kogumi-
seks aga on, kui meie esile-püüdja antud koha
ühiskondlise strukturi järele enda ühe wõi teise

partei poolehoidjana wälja annab ja nende pidulistel foimepanekutel oma kunsti kuulutab: lahke kõlaga kellade peale wõib ta julge olla, iseäranis, kui ta oma kitsast olukorda, oma ainelisi ja aafelisi kannatamisi ei unustanud teafawaks tege- mast. Nende ringkondade mitmekülgsel toel on tal siis ka wõimalik iseseiswaid kontsertisid teos- tama hakata, mis jällegi upitawaid arwustusi sisse toowad —

Laurits

(wõõrastawa mõistmatusega)

Mis see peab tähendama?

Lilli

(jatkates, ilma temast wälja tegemata)

Muidugi juhtub toimetustes ja muusikaliste sulemeeste seas ka isikuid leiduma, kes aina heast südamest, kuigi ehk wisa pealekäimise tõttu, waese wõõra algaja kohta soojema sõna leheweergudesse poetawad, kui nad seda muidu oleksiwad feinud, liiategi weel siis, kui kunstnikul eestkostjaks ja eestpalujaks minu soost sõnakas faktotum on, kes tarwilise hoo ja südidusega wälja mõistab astuda.

Nõnda kogutud soowitustega on siis järgne- wate effewõtete heaks jälle midagi peale hakata, seda enam, et neile lehtedest wäljalõigatud ja paberi peale kleebitud kriitika-katketele mitte otsaette ei ole kirjutatud, kas nad profanse pidu- kirjeldaja, parteiwennalise heasoowija, kaastund- lise toetaja, wõi aga tõsise ja asjaliku kontserdi- kriitikuse sulest pärit on. Et kunstnik arwus- tustest ühflasi laidupoolseid tingitusi, mõnitusi ja eitusi wälja ei hakka lõikama; on niisama

enesestmõistetaw, kui et ta arwustused, millest aina laidufoon läbi käib, tarwitamata jätab. Kuid kunstnik, kellel edasisaamisega rutt on, wõib ju korjatud kiitust, kui see ehk kaine tundub, ka weel wärwida ja friserida — nimelt siis, kui ta seda teistesse keeltesse fõlgib keeltest, mida laiemalt ei tunta: ta tüsendab ja jumestab siin ja seal nõrka ja labast attributi, laseb ka mõne kauni uue kogemata juurde libiseda. Kriitika wäärtust wõib aga ka weel teisendatud deklaratsiooniga märksa tõsta: mis keelab meie kunstnikku ühe wõi teise niisuguse wäljalõike allikaks fundmata wäljamaa lehekese asemel mõnda selle sama maa suuremat ja kuulsamat organi üles andmast! Kes wiitsib wõi jõuab teda kontroleerima hakata!

Laurits

(pahaselt)

Aga kellel seda tarwis on teada!

Lilli

(rahulikult jätkates)

Teadagi, kunsti-ilma keskuste kõrgemates sfäärides pole säärase kella-korjandusega suuremat ära teha — siinsed kriitikused tahawad ise kuulda, enne kui nad otsustawad — küll aga oma jagu madalamates ning iseäranis maades, mis mitte tsiwillisatsiooni eesrinnas ei sammu, ja paikades, mis suurtest kunsti-maanteedest kõrwal seisawad. Siin mõjustawad nad wahel üsna rahuldawalt kontserdi eelsoowitusi kui ka arwustusi, ning seega fema ainelisi tagajärgesid — siin täidawad nad oma otstarbet, suggestiooni sünnitada. Suggestiooni mõju ei tohi liiga ma-

dalalt hinnata. Isegi niisugune wana trikk, nagu enesele oma-ostetud lillede ja loorberipärgade annetada-laskmine, tõmmab pisut ikka weel, ning laita pole ka, kui wirtuos oma pildiga postkaardid kontserdi-linnas wõõra firma all müügile toimetab; priipiletite jagamist wirkadele kätteplaksutajatele kui liik harilikku abi nõu ei maksa mul wist nimetadagi.

(Laudkond, kes esiotsa täieste mõistmatalt, siis ärkawa üllatusega on kuulatanud, sattub Saalepiga sündiwa muute mõjul ikka enam ärewale sala-liikwele; wahitakse laiali silmil kõneleja pealt kunstniku peale ning isekeskes feineteisele tummalt otsa, kuni nagu pealetikkuwate aimduste rõhul poolhirmunud ootuse-põnewus maad wõtab.

Leo Saalep, kes Lilli sõnawõtet loomusundlise umbusaldusega tähele pani, on kõne kestwusel halwatud liikumatuses ainiti kõneleja peale jäänud wahtima, kuna tema näojooned ikka enam halli tarretuse sisse ära hanguwad; wiimaks tõstab ta kää nagu kaitseks hoopide wastu pealae üle, ilma pilku Lilli suu pealt lahti saamata)

Juta

(hüppab äkki istmelt ja wiskab rusikas käe leegi-sewal wihal Lilli poole)

Madu! — Madu!

Paula

(tõmmab ta, teda waigistada püüdes, toolile tagasi)

Lilli

Teie imetelete? Aga mis peab siis tegema, kui see suur päew fulla ei taha, kui üks hüppelaud ja teine hüppelaud sind kõrgesse ei wiibuta, sest et arwustuse ja publikumi otsustaw osa sinu geeniusi tuntawaks ei wõta! Aastad kaowad ja sa seisad selsamal paigal, mängid

pooltühjadele saalikestele, wajud ikka enam wõlgadesse, ei jõua enam agenturisidki honore-rida, kannatad nälga ja külma — häda teeb leidjaks, herrased! Sel seisukorral on nüüd mõistlik, kui meie kunstnik — kõikumata oma usus lõpuliku wõidu sisse — korraks kodumaale tagasi põgeneb, et natuke hingastada, kõhtu jälle täis süüa ning uuteks hüpeteks jõudu koguda —

Lea

(kes waheajal jõuetuid liigutusi on teinud, nagu tahaks ta üles tõusta ja sõna wõtta, korisewa pool lämbunud häälega)

Ta waletab!

Lilli

(heitumata rahuga)

Sest olgu kudas on: oma ettekandwale kunstnikule, kes wäljamaa kumaga ilmub, pakub meie paljulaidetud koduke siiski rohkem leiba, kui wilu wõõras ilm, ning südant-kosutawa ja julgust-karastawa kiituse peale wõib meie kunstnik niisama kindel olla — seda kindlam, kui ta oma aastate jooksul talle pandud kellade-kogu piiri faha ei unusta. Sest kuhjab ta need kriitika-katked, need igast laidulõhnast puhastatud, friseritud ja parfümeritud kiidu-stroofid piramidiliselt ülestikku, siis (tõstetud häälel ja peene pilkekõrwetusega) saab neist hümnus, ditürambus, mille mõjule meie kõige suuremadki kriitikalised waimud wastu ei suuda seista!

(Kõrend ja Waik, kes kõnet rahutumal kõhklemisel on kuulatanud, wahetawad teineteisega närwilise pilgu ning kohendawad siis weidi kauakestwalt — üks oma näpitsit, teine oma kraet)

Leo

(rängalt, peaaegu mõirgawalt)

Ta walefab!

Eewa

(selge rahuliku häälega)

Ta ei walefa mitte!

Lilli

(weel püsti, wäljamurduwal wõidurõõmul, kirglike käetõstega Eewa poole)

Seda häälf ma oofasin! (Istub aeglaselt maha)

Leo

(on silmad kähku Eewa poole löönud, istub silmapilgu nagu raske hoobi uimastuses keeletult paigal ja hakkab end siis, kätega lauaweere peale toetades, waewalisi üles ajama; kogeledes ja pilku sügawaste Eewa näo külge liites)

Ta — ei — walefa — mitte? — — Ta ei — walefa — mitte? — — — Siis — siis ei tabanud sa teda ka tänä mitte?!

Eewa

Ei.

Leo

(pikkamisi enesesse kokku langedes, murtud häälekõlal)

Ei — ütled sa! — — Ei ütled sa — tänagi weel! — — Eewa ütleb — ei! (Waheaeg. Hoowab enda siis äkki määratuma tahtejõuga sisemiselt üles; rabawa raskusega)

Siis ei mõista sina teda leida! Siis ei suuda sina teda tabada!

E e w a

Ma ei seisa mitte ükski — —

L e o

(end raputades, wihasel määratsemisel)

Ja kui teid kogu ilm oleks! Ja kui teid rohkem oleks kui üks ilm! Ja kui teie kõik jõuaksite, mis inimlik ja jumalik jõud kokku jõuab — minu usku ei jõua teie minult mitte võtta! — —

Ta ei waleta — ei, ta ei waleta! — Waadake, sirgelt seisan ma teie ees, julgelt waatan ma teile silma, wapralt tunnistan ma teile üles: ta ei waleta mitte! Ta ei waleta juba sellepärast mitte, et ta siis ka iseenda peale walefaks, sest ta ei olnud mitte ainult täidesaatja, waid ka algataja. Aga kui ka see minu oleks, mis tema on — ma ei kardaks teid, ma ei häbeneks sind, Eewa, ma ei tunneks end põrmus püherdawat! Sest minu üle kohut mõista on üksnes minu usul õigus, ja tema mõistab mu õigeks! Mida ma tegin ja teha lubasin, seda oli minu usk pühitsenud, sest ma tegin seda wõitluses ülekõhtu wastu — tegurite wastu, mis end weriwaenlikult minu ja mu eesmärgi wahele seadsiwad, mis mind sidusiwad ja saja waewaga halwasiwad. (kõigest kehast wabisedes)

Andke mulle weel pisut aega, andke mulle natuke puhkust, andke mulle igapäewast leiwapalukest, laske mind mu tifanlist wõitlust kõigi waenlaste wastu edasi pidada, ja ma näitan teile õnnestanud teoga, kui õige ja püha ja iga abinõu wääriline minu usk oli — ma wõidan omale krooni ja kingin teile kuninga!

Ja, Eewa, sinu ees seisab kuningas. Ja sa näeksid feda, kui sa feda usuksid, kui sa oma umbusust wabaneda jaksaksid, mis tapwam on kui kõik, mis mind senini on tapnud! (Meeleheitlisel lootusetä palumisel, kõiki muid enda ümber unustades)

Eewa — Eewa — — anna mulle oma usk!
— — Anna mulle oma usk kõige wastu, mis
sind feda andmast keelab! — — Usu sõgedalt,
Eewa — — ja — sa — usud — õieti — —

E e w a

(kurwalt tema peale waadates)

Leo, usud sa siis weel ise?

L e o

(nõtkub ja lööb lagunema; ummuksest tulewa häälega pikkamisi)

Ma — — pean ju! — — Sest — mis jääb
mulle siis — — weel muidu — —

(Jääb pärani silmil Eewa otsa wahtima, tõukab lämbunud karjatuse wälja ja hakkab lauast nihkumisi taganema. Korraga wäristab ta pead — weel ja weel kord — ning tõstab wabisewad käed laialihoitud sõrmedega pea ümber üles, ilma pead puutumata; otsata hirmul, pool sosistades, waimuhaiguse ilme näos ja pilgus)

Kõlisewad! — — — Kõlisewad — — —
Kõlisewad! — — —

E e w a

(hüppab üles ja läheneb temale; ehmatuses wärisewal hüüdel)

Wõtame nad maha, Leo!

(Kõik tõusewad püsti ja lahkuwad ärewuse-segadusel lauast, peale Lilli, kes suure uudishimulise imetelemisega oma istmelt Leo! waatlema jääb)

Leo

(on kord-korralt pead wäristades pool kumargile üle ruumi ringi liikunud, langeb äkitselt Eewa ette põlwili, tõstab käed tema poole üles ja palub)

Èma, ema — kisu nad ära! Nad teofawad mu kuninglikku pead!

Eesriie

Eksitawad trükiwead:

19. lhk. 17. rida ülevalt: „kollane paistus“ asemel — kullane paistus.
 35. „ 4. „ „ „soowi ise“ asemel — soowi isa.

HIND 1 RBL. 35 KOP.